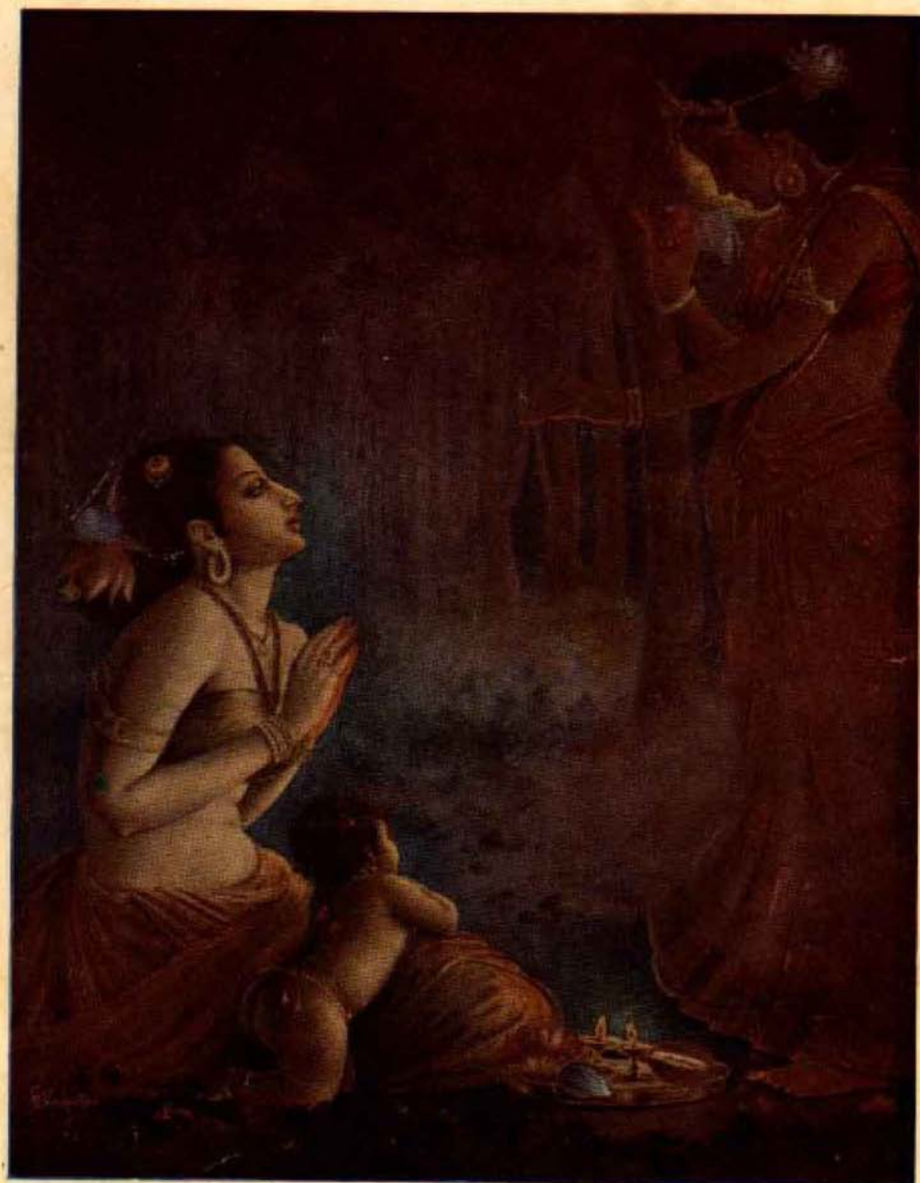

మా య

శా. శ్రీయుం బార్వతియుం సరస్వతియు స్వశ్రీలేశ సంజాత లా
జ్ఞాయత్తుల్ హరిరుద్రనీరజ భవాద్యాదిత్యసంఘమ్ము లే
మాయాతీతకు నే జగజ్జనని కే మాత్రాస్వరూపాఢ్య కే
ధ్యేయప్రాభవ కట్టి శక్తి నతిభక్తిం గొల్తు నిష్టాప్తికిన్.

దేవీభాగవతము.

మాయ

ఏకస్యానేక మూర్తిత్వం
యుగపత్ పరమాత్మనః
సచ్చిదానంద రూపస్య
సిద్ధ్యేన్ మాయామృతే కథమ్.

మాయయను పదమునకు 'మోసము' 'తంత్రము' 'టక్కరితనము' అను నర్థములే గాక, 'ప్రకృతి' 'అజ్ఞానము' 'భ్రమ' యని నిర్వచనము చేయబడుచున్నను నివి యన్నియునొకే మూలసూత్రముపై నాధారపడి యున్నవి. వేదములందును నుపనిషత్తులందును దృష్టికి గోచరించునదియును, నశాశ్వతమైనదియును,ప్రకృతియని మాయయని పేర్కొనబడినది. మాయయందంతర్భూతమయ్యు కానరాకయుండునదే 'ఆత్మ' యనియు, 'పురుష'మనియు జెప్పఁబడుచున్నది. 'పురుషుఁడు', 'మాయ' వీని వలననే సృష్టియయ్యెననియు, నా సృష్టియందు దృష్టికి గోచరించునది యంతయుఁ గూడ మాయయేయనియు అద్వైతవేదాంతమతము. ఈయుద్దేశమునే యెల్లరకుఁ జిరపరిచితమగు "బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్యా"యను వాక్యమునందు వెల్లడింపఁబడినది. మాయకును ఆత్మకును అవినాభావసంబంధమైనను వేదకాలమునుండియు, ఆత్మ "సర్వం హి అయం ఆత్మా" యనియే చెప్పఁబడుచున్నది. ఈమాయనుగూర్చియు నాత్మనుగూర్చియు వ్రాతలే హిందూ వేదాంతమునందలి ప్రధానవిషయములు.

ఆత్మ శాశ్వతమైనదనియు, సచ్చిదానంద స్వరూపమైనదనియు, ఆయాత్మయే మాయావశమై జీవత్వమంది తన్నుమఱచి చీకాకు పడుచున్నదనియు నెఱిఁగి యా

మాయనువిడనాడి స్వరూపమునుజెందుటే మోక్షమనియు నద్వైతము వచించుచున్నది. మాయయనుదానినే 'ప్రకృతి'యని వచించుచు విశిష్టాద్వైత వేదాంతులు వేరుమార్గమును సూచించుచున్నారు. ప్రకృతియే సకలసృష్టికియాధారమనియు, నది యీశ్వరుని యాధీనమనియు నందుచే కేవలము ప్రకృతినివిడనాడక, యామె నాశ్రయించి యీశ్వర సాక్షాత్కారము బొందదగుననియు వీరియాశయము. ఈ ప్రకృతినే శాక్తేయులు శక్తియనియు, సృష్టికాధారభూతమనియు, తక్కిన దేవతా రూపములన్నియు నామె యాకారములే యనియు వచింతురు. మాయఆత్మను గాననీక జీవులను పెడమార్గమున బెట్టుచున్నందున మాయనుండి తొలఁగియుండవలయుననియే యందరి తలంపు.

ప్రకృతి పైనజెప్పినరీతి సృష్టి కాధారభూతురాలు—అనఁగా జగన్మాత యన్నమాట. ప్రకృతి స్త్రీ పరమాత్ముఁడు పురుషుఁడునై యున్నను ప్రకృతిలేక నాతఁడేమియు చేయఁజాలఁడన్నచో నీ యాదిశక్తియొక్క, ప్రకృతిమాతయొక్క—అందుచే స్త్రీయొక్క ప్రాముఖ్యతఁ గననగును. ఈ ప్రకృతి సత్వరజస్తమో గుణయుతయగుటచే లక్ష్మిసరస్వతీ దుర్గయని త్రిమూర్త్యాత్మకమయ్యె. ఈ మువ్వురు ప్రకృతియందలి సంపద, బుద్ధి, బలముల కాధారభూతులు.

శిశుజీవితమునకు తల్లి యెంత యావశ్యకమో ప్రకృతియందలి జీవి కాదిశక్తి దయ యంత యావశ్యకము. కావుననే వేలకొలఁది నామములచే వెలయు నాదిశక్తిని పూజించుట. ఈపూజ ముఖ్యముగ నవరాత్రములందు జరుగుచున్నది. ఈ పూజావిధానమునం దైహికచింత—లాభము—కన్న పారమార్థికవిషయ మెక్కుడుగ గాననగుచున్నది. దీని నెఱిఁగినవారు సృష్టిరహస్యము నవగాహమొనర్చుకొని యాత్మోపలబ్ధి బొందుదురు. ఎఱుఁగనివా రిహలౌకికలాభములు బొందగలరు.

సాధారణముగ మానవులు ప్రకృతినుండి—మాయనుండి—తొలగి ఆత్మనుపొంద శక్తులు గారు. కావున వారికి నుత్తమ మార్గమెయ్యదన ప్రకృతి నాశ్రయించి,—తండ్రిని బొంద తల్లి నాశ్రయించు శిశువువలె—పూజించి యామె కృపబొంది యంతర్లీనమై యున్న యాత్మ సాక్షాత్కారముబొందుట. ఇది యిందలిరహస్యము. మరియు నీ దేవి నర్చించుటలో మనము స్త్రీకిగల యుత్తమస్థానమును గుర్తించి గౌరవించుచున్నాము. ఆ దేవీస్వరూపులగు మువ్వురను—లక్ష్మి, సరస్వతి, దుర్గల—పూజించి జీవులకు ముఖ్యమైన సంపద, బుద్ధి, బలము నుపాసించుచున్నాము.

ఇఁక పూజావిధానమువలనగలుగు నితరలాభములగురించి 'గృహలక్ష్మి' పెక్కుమారు లిదివఱకే యుగ్గడించినది. పారమార్థిక ప్రాపంచికసౌఖ్యము లొనగూర్చు నీదేవపూజ గావించి యెల్లరాత్మాభిరుచుల నీడేర్చుకొందురుగాక.

పాశ్చాత్య ప్రపంచములో నాగరికతా ప్రవాహ మడ్డుతిరిగినదా?

ప్రపంచచరిత్రను పరికించితిమేని నాగరికత యొక్క దేశమునుండి యింకొక దేశమునకు తిన్నగ వ్యాపించినట్లు దెలియగలదు. నాటి నాగరికతయందు మానవకళ్యాణకాంక్ష, స్వార్థత్యాగము నుండియుండెనేమొ కాని నేటి నాగరికతయందు మానవమారణమార్గములు స్వార్థపరత్వ మధికముగగలవు. నేటి నాగరికతా ప్రవాహమునకు వేగ మెక్కువైనది. ఇప్పటికి సంవత్సరముక్రింద 'అనాగరిక'మగు అబిసీనియా దేశమును రక్షింప 'నాగరికతాప్రవాహము' బైలుదేరి మారణయంత్రములతో—భయంకరబాంబులతో, మాడ్చెదంపు వాయువులతో—నా దేశమంతయు ప్రాకి దేశమును శ్మశానముగ మార్చినది. నేటి స్పెయినుదేశపు పరిస్థితులను పరిశీలించినచో అబిసీనియా దేశమునకు ఇటలీనుండి బైలుదేరిన నాగరికతాప్రవాహము అబిసీనియా కొండలకుదాకి పడమటికి దిరిగి ఎడారిమూలమున మొరాకో దేశమునకు వెళ్లి అటునుండి యుత్తరమునకు దిరిగి స్పెయినుదేశము ప్రవేశించినదాయను సందియము గలుగుచున్నది. ఏలన ఇటలీదేశీయులు ముసోలినీ యాజ్ఞపై అబిసీనియాకు చనుదెంచి యెట్టి నాగరికతను నేర్పిరో మొరాకో దేశీయులు జెనరలు ఫ్రాంకో యాధిపత్యమున స్పెయినుదేశమునకు జనుదెంచి యట్టి నాగరికతనే వ్యాపింపజేయుచున్నారు—ఇంకను యెక్కువకూడ. పై రెండింటికి నొకేకారణము గాదు. కాని అబిసీనియాకు నాగరికత నేర్పుమిష మీద సామ్రాజ్యకాంక్షియై ముసోలినీ గతవత్సరమన్ని ఘోరములు జేసెను. నేడట్టి మిషలేకున్నను ప్రజాప్రభుత్వము నంతరింపజేసి నిరంకుశ సామ్రాజ్యతత్వమును నెలకొల్ప ఫ్రాంకో ప్రభృతులిట్టిఘోరములు జేయుచున్నారు. ఖేద మింతియ.

కాలోస్పోటిలో అను ఫాసిస్టునాయకుని హత్యతో స్పెయినులో కొంపలంటుకున్నవి. జూలై 17-వ తేది మొరాకోదేశమున—స్పెయినుదేశమునకు ఉత్తర ఆఫ్రికాఖండమునగల వలసరాజ్యము—ఫ్రాంకోయను నాయకుని క్రింద విప్లవమారంభమై క్రమక్రమముగ స్పెయిను నందంతటను ప్రాకి నేడు ఘోరరూపము దాల్చినది. దేశమంతయు పీనుగుపెంటలతో నిండి శ్మశానమైనది. వేలకొలది నిరపరాధులగు పురుషులు స్త్రీలు, శిశువులు భయంకరముగ చంపబడుచున్నారు. వందలకొలది సంవత్సరములుగా నత్యంతరమణీయముగా నభివృద్ధిబొందుచువచ్చిన బార్సిలోనియా వంటి పెక్కునగరములు నేలమట్టము గావింపబడి పీనుగుపెంటలతో నిండియున్నవి. సస్యశ్యామలమైన భూములు పాడుచేయబడుచున్నవి. నేయేల! ఇకను కొంతకాలమీరీతి యుద్ధము సాగుచున్నచో స్పెయినుదేశము నివాసయోగ్యముగ నుండదన్న నది యతిశయోక్తిగానేరదు. ఇంతటితోనైన అంతఃకలహము లంతరించుసూచనలు గన్పడుటలేదు. కాని దీనిమూలమున ప్రపంచసంగ్రామము మరియొండు బయలుదేరునేమోయను భయముమాత్రము ప్రపంచము నావరించినది. దీనికి కారణము లరయుటకుముందు స్పెయిను నైసర్గికపరిస్థితులు, ప్రజలు, దేశచరిత్ర, ప్రకృతివిప్లవము మొదలగువానినిగూర్చి కొంత దెలిసికొందము.

నైసర్గిక పరిస్థితులు:—

స్పెయినుదేశము ఆఫ్రికాఖండమునకు ఉత్తరమునను, ఫ్రాన్సునకు పడమటను, ఇంగ్లండునకు దక్షిణమునను గల ద్వీపకల్పము—యూరపుఖండమునకు పడమట కోనయందున్న దేశము. తూర్పుదిక్కునతప్ప మిగత

భాగమంతయు సముద్రతీరముగానున్నందున నీదేశము కొంత కాలము సాగరరాణియై వెలసినది. దేశమునందు చాలభాగము కొండలమయము. వీనియందు ప్రకృతి రామణీయకమగు పెక్కుచోటులుగలవు. శీతోష్ణస్థితి విపరీతమగు మార్పులకు లోనైయుండును. ఈదేశమున నున్న చాల నదు లెండకాలమున నెండిపోవుచుండును. ద్వీపములుగాక స్పెయిను సుమారు 1,90,050 చదరపు మైళ్ల విస్తీర్ణముండును. ప్రజలయొక్క ముఖ్యవృత్తి వ్యవసాయమైనను దేశమునం దర్ధభాగము వ్యవసాయమున కుపయోగపడదు. గోధుమ, బార్లీ, జొన్న ముఖ్యమగుపంటలు ద్రాక్షకూడ విరివిగా పండింపబడి ద్రాక్షసారాయి పరిశ్రమ కుపయోగపడుచున్నది. ఖనిజసంపదకూడ యెక్కువగలేదు. అందుచేత పరిశ్రమలంత లాభకరములుగలేవు ఎగుమతులకంటె దిగుమతులే ఎక్కువగనున్నవి. రాకపోకల కెక్కుడుసౌకర్యములు నవీన నాగరికప్రపంచపు పేర్పాట్లును విరివిగ గలవు. దీనికి ముఖ్యపట్టణము మాడ్రిడ్ నగరము.

ప్రజలు:—

స్పెయిను దేశమందు రెండుకోట్ల జనసంఖ్యగలదని యంచనా వేయబడినది. రోమను కాథలిక్ మతమునకే దేశమునం దెక్కువప్రచారము. స్పెయినుదేశీయులు మిక్కిలి ధైర్యసాహసములు పట్టుదలగలవారు. వారితర దేశీయులవలె శాంతముగ తమపనులందు నిమగ్నులై యుండరు. రాజ్యాంగములం దెపుడును పాల్గొనగోరుచుందురు. మతగురువులు మతమును బోధించుటకు బదులు రాజకీయములగూర్చి చెప్పుచుందురు. స్పెయినునందు పలుమారు ప్రభుత్వములు మారుటకును, విప్లవములు జరుగుటకు నదియే కారణము. ఈదేశపు రాజకీయ పరిస్థితులెపుడు నిట్లుండుటకై దేశీయ లోకగాథ చెప్పుదురు. ఒకానొక స్పెయినురాజు దేవుని ఇతర చలిదేశము లందువలెగాక ఎక్కువ సూర్యకాంతిని, సుందరులగు స్త్రీలను, నాగరికులగు ప్రజలను, పైగా మంచిప్రభుత్వము నిమ్మని ప్రార్థించెనట. మొదటి మూడింటినిచ్చి దేవుడు కడపటిదాని విషయమై "ఈదేశమునగల నితరసౌకర్యములకుతోడుగ నదికూడ యున్నచో దేవతలందరు నిచటనే నివాసము నేర్పరచుకొని స్వర్గమును ఖాళీచేయుదు"రనెనట. దేవతలు గాదు ఇతర ఐరోపాదేశీయులుగూడ నిందు స్థిరముగా వసింప గాంక్షించునట్టి మహత్త్వ మీదేశమున లేకున్నను చక్కనిప్రభుత్వముమాత్ర మరుదై యున్న మాట సత్యమే.

స్పెయినుదేశీయులు ధైర్యసాహసములకుతోడు దయాదాక్షిణ్యాది గుణగణములుగల్గి నితరుల నొప్పింప నిచ్చగలవారు గారనుటకీ క్రిందియుదంత మొకనిదర్శనము. ఒకడు కడుబీదవాడై జీవించుటకు వేరుమార్గముగానక దోపిడితో బ్రదుకనిశ్చయించి, పొలమునుండి ధాన్యాదుల గొనివచ్చు నొకబండిని త్రోవలో నడ్డగించి బండివానివద్దనున్న ధనమునిమ్మని భయపెట్టగా నాతడు తనవద్దనున్న ముప్పదిడాలర్ల నతనికిచ్చెను. అంతటా దోపిడిదొంగ "నేనిట్లాచరించుట కెంతయో చింతించుచున్నాను గాని నా కుటుంబ దీనస్థితిదలంచికొన్న గుండె నీరగుచున్నది. ఐన నాకొక్క డాలరుమాత్ర మిపుడు చాలును. మిగిలిన ధనమంతయు నీవే యుంచుకొనుము" అని తిరిగి బండివానికి యిరువదితొమ్మిదిడాలర్ల నిచ్చివేసెను. బండివా డందుల కాతని శ్లాఘించుచు "మహాశయా! తమ కుటుంబమునకు ధాన్యాదులేమైన గావలసియున్న దీసికొను"డని యివ్వబోయెను. అంతటా 'దొంగ' "ప్రకృతము కొంచమువడ్లు, చిక్కుడుగాయలిచ్చిన చో కుటుంబమునకు చాలును. కాని వానికి నేను పైకమిచ్చి కొనవలసియున్నది. దానికై యీడాలరు కూడ పుచ్చుకొని యీవస్తువులనిమ్ము" అని డాల రాతనికిచ్చి వస్తువుల దీసికొనెను. బండివాడాతని శీలమున కచ్చెరువంది తనపైకములో నైదుడాలర్లు బహుమతిగా స్వీకరింపుమని వేడుకొన్న నాత

కాల్వోసోటీలో

ఫాసిస్టు. ఇతనిహత్యయే స్పెయిను విప్లవమునకు బహిరంగకారణము.

జనరల్ ఫ్రాంకో

విప్లవకారుల నాయకుడు. సామ్యవాదము స్పెయిను హృదయమునుండి సమూలము నాశనము చేయవలయు ననుచున్నాడు.

బార్సిలోనా

స్పెయినునందు సుందరమగు నగరములలో నొకటి. విప్లవములో నాశనము చేయబడినది. ఇందు జరిగిన ఘోరములు వర్ణనాతీతములు.

స్పెయిను వీరవనిత

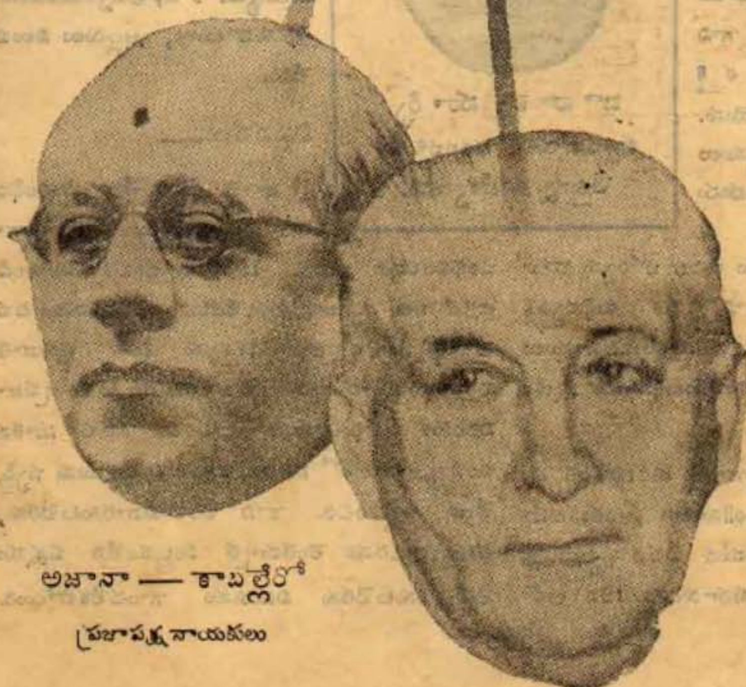
స్పెయిను ప్రజాప్రభుత్వమును రక్షించుటకై వందలకొలది
వీరవనితలు కత్తిగట్టి విప్లవకారులతో పోరుచున్నారు.

దంగీకరింపక పోవుటచే నతని ఎన్నిరీతులనో బ్రతిమాలి ఐదుడాలర్లతనికిచ్చి తనదారిని వెళ్లెనట.

ఆదేశపుస్త్రీలు చాల సుందరులని ప్రతీతి. వారు పెక్కురంగులతో కూడిన దుస్తుల ధరింతురు. వారికి పురుషులకన్న నింట యధికార మెక్కువ. గృహాధికారిమున పురుషునిది రెండవస్థానము. ఇది మూరుల యధికార కాలమున కొంచము మార్పు బొందినది కాని పూర్తిగా నంతరింపలేదు.

చరిత్ర:—

ఆదిలో స్పెయిను దేశము రోము సామ్రాజ్యమున నొక దేశముగా నుండెడిది. ఈ సామ్రాజ్యాధికారమంతరించిన తరువాత నీదేశము రెండు వందల సంవత్సరములు 'విసిగాతు'లను వారి పరిపాలన క్రింద నుండెను. వీరి యనంతరము మూరులు తమ రాజ్యము స్థాపించిరి. వీరి

అజానా — కాబల్లేరో
ప్రజాపక్షనాయకులు

రాజ్యము స్పెయినునందంతయు వ్యాపించ లేదు. కాని చాలకాలము స్థిరముగనుండెను. ఉత్తరభాగమునగల చిన్నచిన్న రాజ్యములన్నియు ఫర్డినాండ్ ఇస్‌బెల్లావారి కాలమున 1479 వ సం దొక్కటయ్యెను. వీరి కాలముననే స్పెయిను నూతనప్రపంచమున వలస రాజ్యముల స్థాపించి సాగరరాణియని పేరుబొందెను.

పదునారవ శతాబ్దమున అమెరికా ఖండము నుండి ధనరాసులచే నింపబడి స్పెయిను యూరపునం దగ్రస్థానము వహించియుండెను. పోర్చుగల్ కూడ 1580 వ సంవత్సరమున స్పెయినుకు చేర్చబడినందున వలసరాజ్యములు మరి హెచ్చెయ్యెను. కాని కాలక్రమమున ప్రాబల్యము తగ్గిపోజొచ్చెను. రాజులు బలహీనులై యితర రాజ్యములకు లొంగిపోయిరి. 18వ శతాబ్దారంభమున బోర్బను వంశము స్పెయినుపై నధికారము వహించి కొంచము ప్రాముఖ్యత జెందుచు వచ్చెను గాని నెపోలియను కాలమున శక్తిహీనరై వానికి లొంగిపోయెను. ఆ కాలముననే వలసరాజ్యములు కూడ స్వాతంత్ర్యము వహించుచు వచ్చెను.

జూవాన్ మార్చి
విప్లవకారులకి ధనసహాయం చేస్తున్న కోటీశ్వరుడు.

నెపోలియను యనంతరము మరల బోర్బను రాజులధికారము వహించిరి కాని దేశ మభివృద్ధికి రాలేదు. రాజ్యముకొరకై యంతఃకలహములు మిక్కుటమై రాజ్యము బాగుపడుటకుమారు క్షీణించుచు వచ్చెను.

రాజ్యాధికారమునకై ఫర్డినాండు మరణానంతరము 1833 సం॥మునను, 1868 సం॥మునను అంతఃకలహములు జరిగి 1874 సంవత్సరమున ఏడవ ఫర్డినాండు కుమార్తె రెండవ ఇస్‌బెల్లా కుమారుడగు 12వ ఆల్ఫోన్సో రాజయ్యెను. ఆతడు 1885 నవంబరు 25వ తేది గతించెను. ఆతనిని మరణానంతర మారు మాసములకు 1886 సంవత్సరము మేనెల 17వ తేది 13వ ఆల్ఫోన్సో రాజు జన్మించెను. ఆతని తల్లియే 1902 వరకు ఆతనికి రీజెంటుగా దేశమును పరిపాలించెను. ఆల్ఫోన్సో రాజ్యమునకు వచ్చిన తరువాతకూడ దేశమున—బార్సిలోనా, కేటలోనియా రాజ్యభాగములందు—అశాంతి ప్రబలి తుదకు 1923వ సంవత్సరమున నియంతపరిపాలనము ప్రారంభమయ్యెను. 1930 సంవత్సరమున రాజు పూర్వాధికారమును చేపట్ట ప్రయత్నించి విఫలుడై, ప్రజాపరిపాలనోద్దేశముల నెదుర్కొనజాలక 1931 ఏప్రెలునందు కుటుంబసహితుడై దేశమును వీడెను. ఆతడిపుడు విదేశములందు వసించుచున్నాడు. అంతట స్పెయిన్ ప్రజాప్రభుత్వమయ్యెను. కాని, అప్పటినుండియు తిరుగుబాటులు, అల్లరులు నిలువలేదు.

విప్లవము:—

జూలై 17వ తేది ప్రారంభించిన ఈ విప్లవము హటాత్తుగా సంభవించినది గాదు. 1931 వ సంవత్సరమునుండి లోలోపల రాజుకొనుచునేయున్నది. పదమూడవ ఆల్ఫోన్సో రాజు దేశమును వీడిన తరువాత రాజకీయవేత్తలుగాని ప్రజానాయకులు ప్రజానిరంకుశ ప్రభుత్వమును స్థాపించిన పిదప నూతన సంస్కారములతో నూతన స్పెయిను దేశమును సృష్టి జేయ నుద్దేశించిరి. కాని చేతకానివారగుటచేతను, ఈసంస్కారము లెంతమాత్ర మిష్టములేని పక్షము లెక్కువగుటచేతను విజయము గాంచలేకపోయిరి.

వీరిలో సంస్కారముల గావించి సామ్యవాద పద్ధతిని నడుపవలయుననువారు, కార్మికులు, కర్షకులు మొదలగు ప్రజాసముదాయము. దీనికంతయు వ్యతిరేకముగ వర్తించి సంస్కారములను సంస్కర్తలనుకూడ ధ్వంసము జేయ పనుకట్టినవారు రాజానుచరులు, భూస్వాములు, జమీందారులు, ధనవంతులు మొదలగు వారు. వీరికి ఫాసిస్టు సిద్ధాంతములు తీపి. మొదటి పక్షములన్నియు జేరినదానికి ఎడమపక్షమనియు, వ్యతిరేకముగ పని జేయువారందరికి కుడిపక్షమనియు వ్యవహరించుచున్నారు. ఫిబ్రవరిమాసము ప్రభుత్వపు ఎన్నికలందు జయము లభించిన దీ యెడమపక్షమువారికే.

ఈవిధముగా దేశము బాగుచేయుటకుమారు యిరుపక్షములవారొకరినొక రద్వేషించుటచేతను విప్లవములు బైలుదేరడముచేతను రాజ్యము నాటికంటె చెడిపోయినది. కాని ప్రజలమధ్య సామ్యవాద సిద్ధాంతములు వ్యాప్తి బొందుచువచ్చినవి. ఈ సమయమున ప్రజాపక్షమునకు జయము గల్గినందున ఫాసిస్టు పార్టీ—కుడిపక్షము—సహింపలేకపోయినది. ఏవిధముగానైన ప్రజాపక్షమును ప్రబలముగ ప్రతిఘటింప బూనుకొన్నది. ఈ సమయముననే సామ్యవాదులు కొందరు సైన్యమును తీసివేయుట కొక బిల్లును శాసనసభలో ప్రవేశ పెట్టిరి. దానితో సైన్యము భయపడి ప్రతికూలవాదులతో జేరి జూలై 25వ తేది విప్లవ మారంభముచేయ నిశ్చయించుకొనినది. సీనార్ ఫారావురో అను రక్షకభటాధికారిని ఫాసిస్టులు చంపినారన్న కోపముచేత రక్షకభటులు ఫాసిస్టు నాయకుడైన కాల్వోసోటీలోను హత్యగావించిరి. దీనితో విప్లవము ప్రారంభమైనది. ప్రభుత్వమువారికి కుట్రదారుల ప్రయత్నములు దెలిసియు నుపేక్షించినందుననే విప్లవము తీవ్ర రూపము దాల్చినది. మొరాకోనుండి ఫ్రాంకో నాయకత్వమున విప్లవ సైన్యము స్పెయిను ప్రవేసించినది. అచట విప్లవకారులతో గలసి ఫ్రాంకో ప్రభుత్వము నెదిరించెను. కర్షకులు, కార్మికులు ప్రజాప్రభుత్వమును గాపాడ కత్తిగట్టి పోరాడుచున్నారు. ఎందరెన్నరుగని స్త్రీలు కూడ పాలుమరువని కసిగందుల వీడి యుద్ధభూమి కురుకుచున్నారు. కాని ఎంతజేసినను ప్రభుత్వ మింతవఱకు విప్లవము నణచలేదు సరిగదా తుది కోడిపోవునేమో యనిపించుచున్నది.

విప్లవము : విదేశసంబంధము :—

విప్లవకారులు నానాటికి బలవంతులగుచున్నారు. వారికి స్వబలముకంటె వెనుకబల మెక్కువ. ప్రభుత్వపక్షము ధనవంతులు విప్లవకారులకు సహాయపడరని పొరపడినారుగాని వారివలననే విప్లవకారుల కెక్కువ బలము దొరికినది. కోటీశ్వరుడైన జువాన్ మార్చి యను పొగాకు వర్తకు డమితముగ విప్లవకారులకు ధనసహాయము జేయుచున్నాడు. ఎందుకన ప్రజానాయకులగూర్చి యతడెప్పుడును "కాబల్లేరో చచ్చిపోలేదూ, అజానా ఇంకా బ్రతికి వున్నాడా?" అని నిరంతర మనుకొనువాడు. అతనికి ప్రభుత్వపక్షమన్న ఎంతమాత్రము గిట్టదు. ఇట్లు ధనవంతుల సాయము మాత్రముగాక-స్పెయినునందంతః కలహము లారంభమైన వెంటనే వానియం దెవరును జోక్యము బుచ్చుకొనకూడదని యైరోపాయందలి ముఖ్యదేశములెల్ల యొడంబడికగావించుకొన్నను- రహస్యముగ జర్మనీ, ఇటలీ, పోర్చుగల్ దేశములు విప్లవకారులకు యంత్రసామగ్రిపంపి కావలసినసాయము చేయుచున్నవి. ఫ్రాన్సు స్పెయిను ప్రభుత్వపక్షమె గెలువవలయునని చూచుచున్నది. ఇంగ్లండు అంతఃకలహముల నేవిధమునైన అంతరింప జేయవలయునని ప్రయత్నించుచున్నది. దీనికంతయు కారణములు గలవు.

ఒకానొక దేశమున చెలరేగిన విప్లవమం దన్ని దేశములు అక్కరతో గాచియుండు రహస్యము ప్రకృత యైరోపాఖండమందలి స్థితి దెలిసినగాని బోధపడదు. ఇపు డా ఖండమును—ఇతర ప్రపంచమును

కూడ—నల్లజాతి లూగించుచున్న శక్తులు కమ్యూనిజము, ఫేసిజము. ఇవి రెండును ఒకదానికొకటి ప్రబల శత్రువులు. సామ్యవాద సిద్ధాంతములతో సామ్రాజ్యమును స్థాపించి, ప్రపంచమంతయు వానినివ్యాపింప దలంపుగలది రష్యా. సామ్యవాదమును తుద ముట్టించి ఫేసిజ సిద్ధాంతములనే వ్యాపింప దలంపుగలవి ఇటలీ జర్మనీలు. అందుచే రష్యాయన్న వీనికి గిట్టదు. ప్రజాపక్షమునకు జెందిన ఫ్రాన్సు పరిస్థితుల గమనించి రష్యాలో నేకమగుట కిష్టపడుచున్నది. కోమటిలాగు ఏప్రక్క లాభమున్న వారితో జేరదలంచిన దేశములు గూడ గలవు. స్పెయినునందు ఫేసిస్టు పార్టీవారగు విప్లవకారులు జయశీలురగుచో ఇటలీ జర్మనీలకు మంచి బలముగలుగును. తరువాత వారి కత్తికి యూరపునం దెదురుండదు. ఈ సిద్ధాంతములు గిట్టని ఫ్రాన్సు కపుడపాయము వాటిల్లకతప్పదు గాన యుద్ధమారంభమైనపుడే స్పెయినులో నెట్టి జోక్యము పుచ్చుకొనగూడదని అన్ని దేశములనుకూర్చి యొడంబడిక చేసికొనెను గాని అది నిరుపయోగమైనది. అందుచే ఫ్రాన్సు హడలిపోవుచున్నది.

ఈవిధముగ స్పెయినుదేశపు విప్లవము విదేశములతో నెక్కుడు సంబంధముగలదై త్వరలో ముగియునటుల గన్పింపక నింకొక ప్రపంచసంగ్రామమును దెచ్చిపెట్టునటులున్నది. నానాజాతిసమితి అబిసీనియాను ఇటలీసామ్రాజ్యకాంక్షకు బలియిచ్చిన పాపము దగిలి కీర్తిశేషురాలై యుండనిచో నీ పరిస్థితులం దేమైన జేసియుండెడిదేమో (స్పెయిను అనాగరిక దేశముకాదు కాబట్టి.) ఇపుడుకూడ శాంతికై ప్రబలముగ యేర్పాటులు జరుగుచున్నవి కాని అంతకంటె భయంకరముగ యుద్ధము సాగిపోవుచున్నది. ఇంకొక విచిత్రమేమన నితర దేశములన్నియు నతిత్వరగా మారణయంత్రములను యుద్ధసామగ్రులను నిర్మించుకొనుటలో నిమగ్నలైయున్నవి.

మానవుని యత్యంతాశ్చర్యనిమగ్నునిజేయు నేటి నాగరికత విజ్ఞానము నమితముగ చేకూర్చియుండియు ప్రపంచము మానవకళ్యాణమార్గమునుబట్టి పోవక మానవమారణమునకై నిరంతరము పాటుబడుచున్నది. ఎదురుదిరిగిన నీ నాగరికతాప్రవాహమును నాపి తగువిధమున నుపయోగించు శక్తి ప్రపంచమున నిపుడు లేదు. కాన నిది నడ్డులేక ప్రవహించి ప్రళయము దెచ్చిపెట్టుననుటలో సందియములేదు. (చ.రా.)

ప్రబోధము

ఆంధ్రదేశము నీదు దేశము
ఆంధ్రప్రజలే నీకుటుంబము
ఆంధ్రభాషయె నీదుజీవము
ఆలకించోయీ!

భారతీయుల పూర్వభాగ్యము
భారతీయుల శౌర్యరక్తము
భారతీయుల మేటిబిరుదులు
భగ్నమయ్యాయి!

రాజసింహ ప్రతాపసింహులు
రాజు పృథ్వీరాజునాగల
రాజులెల్ల స్వతంత్రమునకై
నాజిగూలిరిగా!

శ్రీమతి సమయమంత్రి రాజ్యలక్ష్మిగారు

దేశభాగ్యము కొల్లబోవగ
దేశమాత కృశించుచున్నది
ఆశపడదా నీసహాయము
లేశమునకైనన్.

తెల్గుదేశపు మేటిశౌర్యము
తెల్గుదేశపు స్వేచ్ఛభావము
తెల్గురక్తము నీదుయొదలో
మెలగుతుందోయీ!

లేవవోయీ! చేతగాదను
భావమునబడి నిద్రబోవక
సేవజేయుము నీదుయనుజుల
భావిభాగ్యముకై.

శారద లేఖలు

సౌభాగ్యవతికి కల్పలతకు:

నెచ్చెలీ! "స్త్రీస్వాతంత్ర్యము కూడదు" అను వ్యాసమును చదివినపిమ్మట "యిది స్త్రీలచే వ్రాయబడినదై యుండునా", అని నేనుగూడ నీవలెనే శంకించితిని. కాని ఆ వ్యాసము చివరను రచయితలనామములు స్పష్టముగా వ్రాయబడియున్నప్పుడు మన మట్లు సంశయించుట అవివేకముగదా! కావున ఆవ్యాసము స్త్రీలచే వ్రాయబడుట సత్యమే. కాని ఆసోదరీమణులు మాత్రము స్త్రీల కష్టనిష్ఠురములను లేశమైనను చవిచూచి యెఱుగని మహా భాగ్యశాలినులై యుందురని మాత్రము నాకు దోచుచున్నది. మన యాంధ్ర నారీరత్నములలో నిట్టి యదృష్టవతులైన నారీమణు లిరువురైన నుండి నందులకు మన మెంతయు సంతసింపవలసి యున్నది. ఈ సోదరీమణులు వర్ణాంతర వివాహములు, స్త్రీవారసత్వపుహక్కులు, దేశసేవ, ఉన్నతవిద్య, వోటింగుహక్కులు, మున్నగు విషయములు పురస్కరించుకొని ప్రస్తుతము వీని విషయమై దేశమున జరుగుచున్న ప్రయత్నములను చూచి యివి యన్నియు స్త్రీలకు సమకూడినటులే, సమకూడిన స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినటులే మహానర్థక మనుకొని దీర్ఘ వ్యాసము వ్రాసినారు. ఈ అలజడికంతయు కారణము వర్ణాంతర వివాహములను గుఱించియు, స్త్రీపురుష సమానహక్కులను గుఱించియు భారతశాసనసభలో ప్రతిపాదింపబడనున్న భగవాన్ దాసుగారియొక్కయు దేశముఖు గారియొక్కయు బిల్లులే.

వర్ణాంతరవివాహము లెంతమాత్రము పనికిరావనియు నిట్టి వివాహములు చేసికొనినవారు సుఖపడలేదనియు, ఇవి పురుషులకు జెల్లునేమో కాని అబలలమగు మన కెన్నడును తలంచరానివనియు వీరి వాదన. వర్ణాంతర వివాహములు పనికి రాదనిన అనవచ్చును. వీనికి కారణములు పెక్కులున్నవి. కాని యిట్టి పెండ్లిచేసికొనిన వారు సుఖపడలేదనుట నాకొక కారణముగా కాన్పించుటలేదు. ఏలనన కులగోత్రములు చక్కగా పరిశీలింపబడి చేయబడిన దంపతులలోగూడ సుఖపడని వారెందరో యున్నారు. మఱియు వర్ణాంతరవివాహము పురుషులకు జెల్లునేమో కాని స్త్రీలకు జెల్లదనుట యేమో నాకర్థమగుటలేదు. పురుషులకు జెల్లినను పురుషులు పురుషులనే వివాహమాడరు గదా! వర్ణాంతరవివాహమున కర్హతగల యొక పురుషు డట్టి అర్హతలేని యొక స్త్రీని వివాహమాడియే యుతని చెల్లుబడిని చూపవలయును. అట్టిచో నిట్టి వివాహములు పురుషులకు తగును

స్త్రీలకు తగదు అనిన నెట్లు పొసగును? ఈ వర్ణాంతర వివాహము లుచితముగాదనుటకు పశుపక్ష్యాదులలో నిట్టివి జాతిసంబంధములు లేవని వీ రుదాహరణ చూపిరి కాని పశుపక్ష్యాదులలో బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రాది విభేదములుండినగదా యివి కులముల ప్రకారము సంబంధములు కలిగియున్నవని చెప్పుటకు? ఆవిధముగా చూచినచో మానవులు మానవులనే వివాహమాడుచున్నారు గాన వర్ణాంతరవివాహములు గూడ సజాతిసంబంధములే యని వర్ణాంతర వివాహవాదులు సమర్థింపవచ్చును గదా! కాన వర్ణాంతర వివాహములవలన భార్యాభర్తలలో నైకమత్యము చెడెడి పరిస్థితులనేకములు కలవు. వాని నుదాహరించి యిట్టి వివాహము లుచితముగాదనిన వారి వాదన కొంతవఱకు సమంజసముగా నుండెడిది.

ఇక పిత్రార్జితపు ఆస్తిలో కొమార్తెలకు గూడ కొమారులతోబాటు సమానవాటా లేర్పడువిషయమై వీరు తీవ్రమగు నసమ్మతిని దెలుపుచున్నారు. ఇందువలన స్త్రీలకు పుట్టిళ్లుబుగ్గిపోవునని వీరి యభిప్రాయము. వీరి దృష్టిలో తండ్రి ఆస్తిలో భాగములు పంచుకొనిపోవు కొమార్తెలెల్లరు పుట్టినిండ్లను ధ్వంసముచేసిపోవువారనియు వచ్చెడికోడండ్రెల్ల రిట్టియాస్తిని తీసికొనిరాని దరిద్రురాండ్రనియు తేలుచున్నది. ఒక యింటి కొమార్తె లొకయింటి కోడండ్రుగనున్న నొకయింటికోడండ్రొక యింటి కొమార్తెలై యుండుట విధియై యున్నప్పుడు శాసనమువచ్చినచో పిత్రార్జితపు ఆస్తి హక్కులందఱికి వచ్చునుగాని కొందఱి కెట్లు విడిచిపెట్టును? ఇంటికి వచ్చెడి కోడండ్రును యింటినుండి వెడలెడి కొమార్తెలును ప్రతియింటను సామాన్యముగా నుండియే యుందురుగదా. కొమార్తెలకు భాగార్హత కలుగుటచే అన్నదమ్ముల భాగములు చిన్నవగునని వీరు జాలిపడుచున్నారు. కాని తండ్రి సంపాదించిన యావదాస్తిని పుష్కలముగా పంచుకొని ఆతండ్రి కడుపుననే బుట్టినప్పటికి స్త్రీయన్నకారణమున ఆమె పేదరాలైనను, బిడ్డలుగలదైనను, ఆర్జనాపరుడగు భర్తగలది కాకపోయినను, విగతభర్తృకయైనను, నామెకు వీసమెత్తుసొమ్మును ముట్టజెప్పక నిర్మొగమోటముగ ప్రవర్తించు సోదరులనుగూర్చి వీరు యోచించుటలేదు. అందువలన స్త్రీలకు గలుగుచున్న కష్టనష్టములనుగూర్చి వీరికి జాలియేలేదు? "మనంపాదంబెట్టిన వేళ మంచిదై మన భర్తలు అదృష్టవంతులై సంపాదించవలెను. ఆవిధముగా మనము స్వార్జితపు ఆస్తిని సంపాదించుకొనవలెనని కోరుకొనుట మంచిది" అని వీరు స్త్రీలకు సలహా యిచ్చుచున్నారు. ఈకోరిక ప్రతి స్త్రీకి యుండనేయున్నది. కాని సఫలమగుటలోనే యున్నది వ్యత్యాసము. మఱియు అందఱు స్త్రీలకు పాదంబెట్టినవేళ మంచిదేయగుచో అందఱు స్త్రీలకు స్వార్జితపుఆస్తిని సంపాదింపగల భర్తయుండుచో యే స్త్రీల కసలు

భాగార్హతయేవలదు. కాని లోకములోని స్త్రీలందఱు సంపాదనగల భర్తలుగల వారేనా? అందఱు భర్తలుగల పుణ్యవతు లేనా? కాదుగదా అట్టి సందర్భములలో స్త్రీలకిట్టి ఆర్థిక సౌకర్యము లేర్పడినచో వారి స్థితి దుఃఖభాజనము కాకుండును గదా.

నిజ మాలోచించినచో మన హిందూ స్త్రీల బానిసత్వమునకు మత సాంఘిక కట్టుబాటు లేవియు ముఖ్య కారణములు కావు. ఆర్థికోపపత్తి లేకపోవుటయే ముఖ్య కారణము. ఈ దుస్థితి యుగయుగములుగ స్త్రీనిపట్టి పీడించుచున్నది. లోకములో డబ్బుతో నక్కఱలేని మానవులుందురా? పసిబిడ్డకుగూడ పైసతో పనియే యున్నది. అందులో సమస్త క్రయవిక్రయ వ్యవహారములు ద్రవ్యములతోనే జరుగవలసిన యీ దినములలో ద్రవ్యముతో ప్రతిమనిషికిని అవసరమే. కాని స్త్రీ దీనికెడగా చేయబడినది. ఇది సామాన్యమైన శిక్షయా? స్త్రీకి మాత్రము డబ్బుతో నక్కఱయుండదా? స్త్రీగూడ మానవమాత్రురాలేగదా. ఒక కాయనో పువ్వునో కొనవలయునని, చీరనో రవికనో కొనుక్కొనవలయునని, బిడ్డల కేమైనకొని పెట్టవలెనని, దానమో ధర్మమో చేయవలెనని, పెద్దతనము వచ్చినచో తీర్థమో సార్థమో పోవలయునని యేదేని మానవసహజమైన అభిలాష స్త్రీలను ప్రేరేపింపవచ్చును గదా. సొంతమగు ధనము లేకున్న నివి చేకూరుటెట్లు? భర్తలు గాని పుత్రులుగాని స్త్రీల యవసరము గుర్తెఱిగి ధనము నిత్తురా? తనవద్దనున్న ధనమువలె యితరుల యనుగ్రహముపై వచ్చెడి సొమ్ము వినియోగపడునా? మా యింటిపొరుగున నొకరున్నారు. ఆ యిల్లాలికి దాదాపు యేబదైదేండ్లున్నవనుకొందును. ఏ నలుబదేండ్లనుండియో కాపురము చేయుచున్నది. కొడుకులు, కూతుండ్రు, మనుమలు, మనుమరాండ్రు, దుర్యోధన సంపత్తి. కాని ఆ యింటియామె వారెల్లరకు ఊడిగము చేయుటకుతప్ప మరియొందుకు కొఱగాదు. ఆమె పెనిమిటి డెబ్బదవపడిలో వృద్ధుడు. మొలలో బల్లెమంత తాళపు చెవిగట్టుకొని యామె కొక పైసయైన చేతబెట్టక కాల్చుకతినును. తుట్టతుదకు వడ్లదంపిన చిట్టుపొట్టు నూకనుచ్చు గూడ స్వయముగా నమ్మి బొడ్డున పెట్టుకొనును. వాకిలియూడ్చు పనిమనిషి రెండు పూటల అన్నము పెట్టించుకొని నెల కాగానే రెండు రూపాయలు ఠకీమని చేతిలో వేయించుకొనిపోవును కాని సహధర్మిణియైన యీ ఆ జన్మదాసికి కాసీకి గతిలేదు. అంతవఱకెందుకు. నవనాగరకులై మా సమాజసభ్యురాండ్రలో కొంతమంది నెల కొక పావలా బేడ యివ్వజాలక రాజీనామా పెట్టగా "యేమి మీరు డబ్బులేనివారుకూడా కాదే యీ రాజీనామా లేమి"టనగా "మా మగవారీయ నప్పుడు మే మేమి చేయుదుమండీ" అని సిగ్గుతో చెప్పలేక చెప్పిరి. ఈవిధముగా రాగి డబ్బుకు గతిలేక స్త్రీ లెందరో అల్లాడు

చుండ మన సోదరీమణులు మన స్త్రీలకు
ఆస్తి అధికారములు వలదనుచు సొంత
సంపాదనా సామర్థ్యము, వారసత్వాధికార
ములు మున్నగు సర్వసౌకర్యములు గలిగి
యున్న పురుషులయెడనే అభిమానము
వహించుట, కలిగినమ్మ కలిగినమ్మకే పెట్టిన
దను సామ్యముగానున్నది. మన దేశములో
స్త్రీలు సొంతముగా ధనార్జనచేయు పద్ధతి
లేదు. అనేక కారణములచేత వారి కట్టి
యవకాశముగూడ తక్కువ. ఇట్టి పరిస్థితు
లలో ఇటు పిత్రార్జితపు ఆస్తినుండియో
అటు భర్త్రార్జిత ఆస్తినుండియో కొంత
సొమ్ము సమకూడెడి అవకాశము లేర్పడుట
స్త్రీ సంఘమునకు శ్రేయస్కరమే గాని
అపాయకరము గాదు.

నేను కొమార్తెలుగల తండ్రులు
అల్లుండ్రకిచ్చెడి కట్నమైనను కొమార్తెల
వివాహము గొంతుమీది కత్తివంటి బలవం
తపు ప్రాణాంతకపు విషయమగుటచేత
విధిలేక యిచ్చుచున్నారేగాని బుద్ధిపూర్వక
ముగను ప్రేమాతిశయముచేతను నే
మాత్రముగాదు. ఈ కట్నములు లేకనే
కొమార్తెలకు మంచి వరులు లభించు నవ
కాశమున్నచో నొక్క తండ్రియైనను వేయి
రూపాయలు కాదు గదా వందరూపాయ
లైనను నీయఁడు. ఆ కట్నములవల్లనైనను
కొమార్తెకు లాభించు నదేమియు లేదు.
తండ్రి యిచ్చుచున్నాడు. పెనిమిటి తీసి
కొనిపోవుచున్నాడు. వధువున కిందువల్ల
ఫలిత మేమియు లేదు సరి గదా ఆ కట్న
ములోనే కొంచెమైన తగ్గినచో బాధింప
బడుటకు మాత్రము యీపిల్ల గురియగు
చున్నది.

ఈ సందర్భమున మొన్న మొన్న జరిగిన
విషయ మొకటి జ్ఞాపకము వచ్చుచున్నది.
కట్నము లాంఛనములు అత్తలాడు బిడ్డల
నదుతులు వగైరాలన్నిటికి కలిసి మొత్తము
పదునారు వందలకు బేరమట! వివాహ
సమయమున కన్యాదాతవల్ల వానిలో నే
నూరు రూప్యములో కొఱవైనవట. పుట్ట
కనో గిట్టకనో ఆ నూరురూపాయలు పిల్ల
అత్తవారింటికి వెళ్లువఱకు తీర్చబడనేలేదు.
ఇక పిల్ల అత్తింట అడుగుపెట్టినది మొదలు
అత్త లాడుబిడ్డలు, పెనిమిటి, అందఱు
ఏకమై ఆ తండ్రి యీయవలసిన డబ్బు
కొఱకై పిల్ల నొకటే సాధింపు, వేధింపు,
ఆమె తల్లి, దండ్రుల నొకటే తిట్టిపోయుట.
ఈ నిరంతర వేదనను ఆ బాల యెట్లు భరింప
గలదు? రెండేండ్లు కాపురము చేసినది.
ఈ అత్తింటి బాధలకు లోలోన దిగులుపడి
క్రుంగి కృశించి రోగమున పడినది. తలి
దండ్రుల కీ సమాచారము తెలిసి కొమా
ర్తెను పంపమని యడిగిరట. లోగడ బాకీ
వడ్డీ అసలు ఫాయిదాలతో చెల్లించిన గాని
నీ కొమార్తెను పంపమనిరట. కడుపు
తీపిచే నల్లాడుచున్న ఆ గృహస్థుడు మిగిలిన
యే పొలపుచెక్క నమ్మి తెచ్చినాఁడో! వారు
కోరినన్ని రూపాయలు తెచ్చిపోసి అస్థి
పంజరమువలెనున్న కొమార్తెను యింటికి
తీసికొనిపోయినాడట. అంతే. రెండేండ్లు

ఇక వర్షంబాధ ఉండదు.

వర్షములో స్వేచ్ఛగా తిరుగుటకు క్రొత్తగా చేయబడిన దుస్తులు.

అష్టకష్టములుపడి యింటికి వచ్చిన బిడ్డను ఆ తల్లిదండ్రులు తోడబుట్టినవారు అందఱు కన్నులతో చూచుకొనినారో లేదో, తీసికొని వెళ్లిన మూడవనాడే ఆమె విగతజీవయైనదట. ఇక వైద్యసేవ కవకాశమెక్కడ? కట్నములవలన నెందరో యువతు లిట్లు బలవన్మరణమునకుపాలై నశించుచున్నారు గాని కట్నపు సొమ్మును భార్యాభర్త లిరువు రేకమై యమ్మి సొమ్ము చేసికొను టెక్కడను కన్పించదు.

ఉన్నతవిద్య నభ్యసించుట, ఉద్యోగములు సేయుట, ఉపన్యాసము లిచ్చుట హైందవస్త్రీల కనర్హమైన పనియనియు, పూర్వపు స్త్రీ లిట్లు చేసియుండలేదనియు మీరు చెప్పుచున్నారు. కాని వేదకాలము నుండియు స్త్రీలు విద్యావతులై యున్నట్లు దృష్టాంతము లెన్నియో గలవు. ద్రౌపది యెంత విద్యావతియైనది భారతములో నామె గాథకు సంబంధించిన ప్రతి యక్షరమును చెప్పుచునేయున్నది. కౌరవసభలో తాను పరాభవింపబడిన సందర్భమున ద్రౌపది వేసిన ప్రశ్నలు వేయి యుపన్యాసముల పెట్టు గాదా? విదుర భీష్మాది ధర్మజ్ఞులెల్ల రామెను ప్రశ్నించిరి గాదా? విరాటసభలో నామె యెట్టి యుపన్యాసము చెరిగెనో రాయబార సందర్భము కృష్ణున కెట్టి సందేశ మొసగెనో, పాండవుల నెట్లు యుద్ధమునకు బురికొల్పెనో, భారతము చదివినవా రెల్లరకు తెలియుచున్నది గదా. రావణ యుద్ధమునకు భారతయుద్ధమునకు స్త్రీలే కారణభూతులై యుండ పూర్వపు స్త్రీ లిట్టి వెలుగరనుట యెట్లు?

కేవలము లౌకికములందేగాక పారమార్థికములందును స్త్రీలు ప్రజ్ఞాఢ్యలై యుండిరనుటకు జనకమహారాజు సభలో స్త్రీలు గావించిన బ్రహ్మవాదము తార్కాణ గదా. ఈవిధముగ ప్రాచీననారీమణులు యుగయుగములకుపూర్వమే లౌకిక పారమార్థికాది సమస్త విద్యలయందు కుశలలై యున్నారు. ఈసందర్భమున వీరు ప్లాటుఫారము పై కెక్కి యుపన్యసించు స్త్రీలను వర్ణించిన తీరత్యంత జుగుప్సాకరముగ నున్నది. ప్రాచీనహైందవ నారీధర్మమును స్త్రీలు తు చా తప్పకుండ అనుష్ఠించవలెనని నొక్కి వక్కాణించుచున్న యీ సోదరీమణులిట్టి నిర్లజ్జాకరమగు వర్ణన నెటులవ్రాసిరో! ఇది ఆర్యమహిళాధర్మ మగునా?

మన హిందూకుటుంబములలో ప్రతివిషయమునందు పురుషుడే అధికారిగను స్త్రీలు వారి ఆజ్ఞాశీలలోనై వర్తించు సహధర్మచారిణులుగను నుండుట అనాదినుండి యిప్పటివఱకు జరుగుచున్న పద్ధతి. కావున ప్రతిస్త్రీయు పెనిమిటి యిష్టప్రకారము వర్తించుటయు, వారికి యిష్టమగు పదార్థములను, వారి కచ్చేరివేళకే తయారొనర్చుటయు వారు భుజించినతరువాతనే భుజించుటయు స్థిరమైన నాచారముగా నున్నది. ధనికులుగాని పేదలుగాని అగ్రవర్ణులుగాని హీనవర్ణులుగాని సమస్త హిందూ కుటుంబములలోను నిదియే పరిపాటి. ఇందు

లకు వ్యతిరేకముగా నూటికికోటికి యొక స్త్రీ ప్రవర్తించినచో నామె లోకదూషితయగుచున్నది. నిజమట్లుండ, స్త్రీయే సుఖజీవి యనియు, సర్వస్వతంత్ర సమస్త సుఖోపభోగముల ననుభవించునదనియు, పురుషుడు వేళకు సరియైనభోజనమైన లేక ఏ కాటో మాడో తినిపోయి నౌకరీచేసి అధికారులచే సర్వదా వారికి బానిసైై నానామాటలుపడి డబ్బుగడించి భార్యకు సమర్పించు కష్టజీవియనియు వీరు వ్రాసినారు. పురుషుడు సర్వస్వతంత్రుడు. నౌకరీ చేయుచున్నను అతడు అధికారికి బానిసగాడు. డబ్బు సంపాదించి పెట్టుచున్నను అతడు భార్యకు బానిసగాడు. ఏలనన తనకు సమ్మతిలేనప్పు డాతడీ యిరువురితోను సంబంధము వదులుకొని స్వేచ్ఛగా వర్తింపగలడు. స్త్రీ యిట్టి స్వతంత్రజీవియగునా? స్త్రీలు ధరించుచీరెలు రవికలు సొమ్ములు మున్నగునవియైనను పురుషుడు తమయిష్టప్రకారము తెచ్చియిచ్చినవే గదా! అతడు తెచ్చియీయనపుడు స్త్రీయేమియు చేయజాలదుగదా. పాపమీ సోదరీమణులిరువురు మగవానికేమున్నది నగలా గుడ్డలా అని జాలిపడుచున్నారు. కాని భార్యలకు నగలు చీరెలు తెచ్చువారు వీరేగదా. తమకుగూడ కావలసినచో మరి రెండు హెచ్చుగా తెచ్చుకొనిన కాదనువారెవరు?

స్త్రీయొక్క సర్వసౌఖ్యములు పురుషుని యిచ్ఛాధీనమైయున్నవి కాని స్త్రీ యిచ్ఛాధీనమై లేవు. "స్నేహితులయిండ్లకని, బంధువులగృహాలకని, భజనసమాజాలకని, సినీమాలకని, మీటింగులకని, పేరంటాలకని కొంపలు తాళాలుబిగించి యిచ్ఛవచ్చినట్లు సంచరించుచున్నా"రని స్త్రీలనుగూర్చి వీరు మరొకఆరోపణ గావించినారు. కాని యిది విశ్వసింపదగిన మాటగాదు. ఎవరో ఒకరిద్దఱు బయటికిపోగల నవకాశముగలవారు, తమభర్తల కిష్టమైనవారు ఎచ్చటికైన వెళ్లుచున్నను, అది స్త్రీమండలి కంతకుచుట్టిపెట్టవలసిన స్వాతంత్ర్యముగాదు.

గృహిణియగుస్త్రీకి భర్తకు సమ్మతమైనను యిలువెడలరాని పరిస్థితులనేకములు గలవు. గృహకృత్యములేమి, గర్భధారణ శిశుపోషణాది పరిస్థితులేమి, బంధుమిత్ర అతిథి అభ్యాగతేత్యాది గృహాగతుల సన్మాన సందర్భములేమి, రోగగ్రస్తులైన వారి ఉపచర్యాదికములేమి, పండుగపబ్బములేమి, పనిపాటలవారి చేపనులు చేయించుటేమి, ఇన్నియు స్త్రీమీదనే నిర్భరపడియున్నవిగదా. ఈపరిస్థితులలో నేయిల్లాలికి యూరుపట్టుకొని తిరుగుటకు వీలగును? మగడు సమ్మతించినను నామె కింటిలోని కాలు వీధిలో పెట్టుటకు వీలున్నదా? ఎవరి నిర్బంధము వలదు గృహిణి నావరించిన కార్యకలాపమే చాలును ఆమెను యింటిలో కట్టిపెట్టుటకు. ఇన్నియు చక్కబెట్టుకొనియే పేరంటమునకై పోవుదమనిన పోనీయని పురుషులెందరు! ఒక విద్యార్థికుడున్నాడు. వివాహమైన నాల్గునెలలకే తల్లిచాటుబిడ్డను, రజస్వలకానిదానిని తన

భర్తృత్వాధికార బలిమిని తీసికొనిపోయి యింట బంధించినాడు. ఆగృహము పాతాళగర్భమే. ఆ పాతాళలోకములో ఆమె గృహకృత్యములు నిర్వహించుచు ఒంటరిగా మసలుచుండవలెను. దాదాపు పదేండ్లయినది. ఆమెను తనయింటికి తీసికొనివచ్చి మరల పుట్టినింటిమొగము చూపలేదు. అతడెటకేని పోవుచున్న ఆ లోపలింటికి తాళము. ఆమె ఆయింటిలో బందీ. అతడు నిర్వ్యాపారిగాడు. నిర్ధనుడుగాడు. మంచి గడనగలవాడు. మేడలు మిద్దెలు, కారు, గ్రామోఫోను, పెట్రోమాక్సులైట్లు—ఒకటేమి సమస్తనాగరిక సుఖపరికరములకా గృహము నిలయము. కాని వాని యనుభవమంతయు నాతనికొక్కనికే, ఆసహధర్మిణి కందులో పాలులేదు.

మొన్న మొన్న నే మాబంధువులలో నొకరి కొమార్తె చనిపోయినదని చూడబోతిని. ఏమిచెప్పుదు నా క్షోభ! పాపము తల్లితోబుట్టువులు, అమ్మ పినతల్లి యెందరో బంధుజనమున్నారు. వారిలో నొక్కరైన నామె వియోగమున కేడ్చినవారు లేరు. అందఱు ఆమెపడిన పాట్లనుతలంచి యేడ్చువారే. బిడ్డనుచూచి యేడేండ్లయినదని యేడ్చువారు కొందఱు, మూడేండ్లయినదని యేడ్చువారు కొందఱు, ఒకటేగోల. గ్రామాంతరమున నున్నవారిమాట సరియే ఆమె కాపురమున్న యింటికి నిరుగుపొరుగులనున్న వారే ఆమెను చూచి యెఱుగరట. ఆమె చనిపోయిన వెనుక వీధిలోబెట్టి నీళ్లుపోయుచుండ ఈ యింటిలో స్త్రీయుండెనా? అని యెల్లరాశ్చర్యమగ్నులైరట. ఈవిధముగా ననేకమంది స్త్రీలిప్పటికిని భర్తృనిర్బంధమునకులోనై క్రుంగి కృశించి విగతజీవులగుచుండ స్త్రీ జన్మయే యుత్కృష్టమైనదనియు పురుషజన్మయే పాపిష్టిదనియు పురుషులకున్న కష్టములు స్త్రీలకు లేనేలేవనియు వీరెట్లు వ్రాయగలిగిరో నాకు దోచుటలేదు.

స్త్రీల వోటింగుహక్కునుగుఱించికూడ వీరు ప్రస్తావించినారు. ఈవోటింగధికారము స్త్రీలకెంతమాత్ర ముండకూడదనియు నది భార్యాభర్తలమధ్య వైమనస్యములకు కారణమగుననియు "పెనిమిటి బిడ్డలు వల్లగాదంటూఉంటే యే సాహెబుగారికో సీటు యివ్వడానికి స్త్రీ వెళ్లుననియు" వీరు వ్రాసినారు. ఎంతమాట! మనదేశమున మాంటుఫర్డు సంస్కరణములు వచ్చినదిమొదలు స్త్రీలు వోటింగధికారమును వినియోగించుచునే యున్నారు. స్త్రీవోటరులలో చాలమంది తమయింటికి పెద్దగానున్న పురుషుని యనుమతిప్రకారము వోటుల నిచ్చుచున్నారని వినుచున్నాము. కాని సాహెబులకిచ్చి వచ్చుచున్నారనుమాట వినియుండలేదు. అట్టిచో స్త్రీ వోటరులనెల్ల నొక్కుమ్మడి కట్టగట్టి యిట్టిదుర్గాతికిచేర్చుట సోదరీమణులెట్లు సాహసించిరో తెల్లము కాకున్నది.

ఆరంభమునుండి ఈవ్యాసము స్త్రీలచే వ్రాయబడినదేయైనను యెల్లెడల పురుషుల యెడ కారుణ్యమును స్త్రీలయెడ కాఠిన్యమును జూపబడుచు వ్రాయబడియున్నను,

కట్టకడపట స్త్రీ సహజమైన మార్దవమును, జాత్యభిమానమును చూపకుండ నుండలేక పోయినారు. వితంతువివాహములును స్త్రీల మనోవృత్తి హక్కులును అత్యవసరములని వ్రాయుటయే గాక హిందూసంఘమున నెప్పుడునులేని భర్తృపరిత్యక్తల వివాహములు గూడ నావశ్యకములనిగూడ వ్రాసినారు. మఱియు ప్రస్తుతకాలమున వార్తాపత్రికలలో ప్రచురితములగుచున్న చిత్తరువులను తప్పక నిరసింపవలెనని వ్రాసినారు. ఇందులకీ సోదరీరత్నములనెంతయు నభినందించుచున్నాను.

కల్పలతా! ప్రస్తుతకాలమున భారత నారీమణుల గణ్యత కొఱవడిపోవుచున్నదను గాఢతర సంతాపముచే నీసోదరీమణు లిట్టి దీర్ఘవ్యాసమును వ్రాసియుందురు. ఎట్టిపరిస్థితులలోను అట్టి గణ్యతను నిలుపుకొనవలసిన బాధ్యత ప్రతిహిందూ స్త్రీపై నున్నదని నేనును నొక్కివక్కాణింతును. కాని వీరి విమర్శనావైఖరి ఒక్కొక్కచో స్త్రీలు వట్టి పనికిమాలినవారను నపోహ కెడమిచ్చునటులుండుటచే సత్యము వెల్లడించుటకై యింతగా వ్రాసితిని.

స్త్రీలు కోరుటచేనేమి ప్రభుత్వమొసగుటచేనేమి, స్త్రీలకు క్రొత్తక్రొత్త అధికారములు చేకూరుచున్నమాట వాస్తవమే. వానికి అలజడిజెంది నిరాకరించుటలో వివేకములేదు. వానిని వశపఱచుకొని యుక్తవిధమున స్త్రీల మర్యాదకెట్టి భంగము లేకుండ వినియోగించుటలోనే గౌరవము గలదు. ఈసందర్భమున సెప్టెంబరునెల గృహలక్ష్మి సంపాదకీయవ్యాసమున చెప్పినటుల అనుకరణములేక ఆవశ్యకములగు వానికే స్త్రీలు ప్రయత్నించిన ప్రాచీనగౌరవము నిలుపుకొందురు.

భావపురి
1—10—36

మిత్రురాలు,
శారద.

మానవ పరిణామము

శ్రీమతి తాడీ నాగమ్మగారు

ఈ మహావిశ్వములోనున్న సకల చరాచరములందును మానవుని విజ్ఞానపరిణామము బహు చిత్రాతిచిత్రవిచిత్ర విషమ సంఘట్టనల పూరితమైయున్నది. మానవునికి కలుగని సంశయముగాని తీరిన ఆశగాని లేదు. వానికి తట్టని ఆలోచనలుగాని పుట్టని కోర్కెలుగాని లేవు. ఆదియుగములందు అతఁడు ఆరాధించని దేవతగాని పూజ చేయని ప్రకృతిగాని లేదు. ఆధునిక యుగములందు అతడు నమ్మతగిన దేవుఁడుగాని నాశముచేయని ప్రకృతిగాని లేదు. పూర్వకాలపు మానవుఁ డన్నిటిని నమ్మినాఁడు. నవీనకాలపు మనుష్యుఁడు దేనిని నమ్మఁడు. వానికి వినినదంతయు సత్యము, కనినదంతయు పవిత్రము. వీరికి వినినదంతయు కల్ల, కనినదంతయు కృత్రిమము. అప్పటి మానవుని ముఖ్యాశయము ముక్తి. ఇప్పటి మానవుని నిత్యాశయము భుక్తి. ముక్తిని దృష్టియందుంచుకొనియే యాతఁడు సమస్తమును చేయుచుండువాఁడు. భుక్తిని దృష్టియందుంచుకొనియే యీతఁడు సర్వమును చేయుచున్నాఁడు. ముక్తికొరకై యాతఁడు శక్తినంతయును ధారవోసినాఁడు. భుక్తికొరకై యీతఁడు యుక్తినంతయు నేకరువు పెట్టుచున్నాఁడు. ముక్తిని సంపాదించుకొనుటకై అనాఁటిమానవులు తీర్థయాత్రలు చేసినారు. భుక్తిని సంపాదించుకొనుటకై ఈనాఁటి మానవులు దండయాత్రలు సాగించుచున్నారు. ఆదియుగములందు యువాన్ చ్వాంగ్ మొదలగు చైనాదేశీయులు ఘోరాటవీపరివృతమగు పర్వతములనుదాటి హిందూదేశమునకు వచ్చుట ముక్తికొరకు. ఆధునికయుగములందు ఆంగ్లేయులు మొదలగువారు భయంకర తుపానులకు నిలయమగు మహాసముద్రములను దాటి వచ్చుట భుక్తికొరకు. ఆ కాలమందు అశోకమహాచక్రవర్తి తనవారినిసింహళ దీవులకు పంపుటకు కారణము ముక్తిమార్గము వ్యాపింపజేయుటకు. ఈ కాలమందు ఎలిజబెత్తుమహారాణి తనవారిని తూర్పుఇండియా దీవులకు పంపుటకు కారణము భుక్తిని ప్రోగుచేసికొనుటకు. ఆనాఁడు రాజ్యము పేరున మతము వ్యాప్తము కాబడినది. ఈనాఁడు మతముపేరున రాజ్యము విస్తృతము చేయబడుచున్నది. అప్పటివారికి ఆముష్మికపు చింతలుమెండు. ఇప్పటివారికి ఐహికవాంఛలు నిండు.

కేవలము ఆముష్మికమునకై ఐహికమును వారు గోల్పోయిరి. కేవలము ఐహికమునకై ఆముష్మికమును వీరు గోల్పోవుచున్నారు. వారికి రాజు దైవస్వరూపుడు. వీరికి దానవస్వరూపుడు. వారికి ప్రభుత్వ నీతినియమములపై ఎక్కువ ప్రీతి. వీరికి ఎక్కువ భీతి. రాజశాసనములు వారిని సక్రమమార్గమున నడిపించినవి. వీరిని విప్లవమార్గములు త్రొక్కించినవి. వినయము ఆనాడు పేరుదెచ్చినది. విప్లవము ఈనాడు కీర్తిని దెచ్చుచున్నది. విన్నపముల మూలముననే ఆ కాలపు ప్రజలు తమకోర్కెలు నెరవేర్చుకొనగలిగిరి. విప్లవముల మూలముననే ఈ కాలపుమనుష్యులు తమఆశయముల నెరవేర్చుకొనుచున్నారు.

విన్నపములకు రోజులవి. విప్లవములకు దినములివి. అప్పటిజీవితము నవరసభరితమైనది. ఇప్పటిజీవితము అష్టకష్టమయమైనది. శక్తిపై నాధారపడి జయముపొందుట ఆనాటిధర్మము. యుక్తిపై నాధారపడి విజయముగొనుట ఈనాటిమర్మము. పూర్వకాలపు మతములు మస్కారమయములు. నవీనకాలపుసత్రములు తిరస్కారమయములు. విషయమెంత దురవగ్రాహ్యమైన అప్పటివారికి భక్తి అంత ఎక్కువ. ఇప్పటివారికి విరక్తి అంతఎక్కువ.

కులధర్మములు వారికిముఖ్యము. పార్టీధర్మములు వీరికిముఖ్యము. కులధర్మము నుల్లంఘించినవారికి ఆ కాలమందు ప్రత్యక్షముగశిక్షించి పరోక్షమున బుద్ధిగరపిరి. పార్టీధర్మముల నుల్లంఘించినవారిని ఈకాలమందు పరోక్షమున దిట్టుచు ప్రత్యక్షముగ పొగడుచున్నారు. మఠములనుండి ఆనాడు శాసనములు వెలువడినవి. మందిరములనుండి ఈనాడు శాసనములు వెలువడుచున్నవి. పుట్టు ప్రతిశాసనము తమయొక్క ప్రతిభాభివృద్ధి కేయని అప్పటివారి తలంపు. చేయు ప్రతిశాసనము తమయొక్క స్వేచ్ఛ నరికట్టుట కేయని ఇప్పటివారి కసరింపు. తమ పూర్వులు తమకంటె గొప్పవారని ఆ కాలపుమనుష్యులు నిరతమునమ్మిరి. తమ పూర్వులు తమకంటె ఛాందసులని ఈ కాలపువారు సతతము సణుగుచుందురు. సనాతనమైన ప్రతివిషయముపై వారికి ఆసక్తిమెండు. నవీనమైన విషయములన్నిటిపై వీరికి వ్యామోహమునిండు. నూతనముకు వారు ఏవగించుకొనిరి. సనాతనమునకు వీరు స్వస్తిజెప్పిరి. పశ్చిమదేశస్థులు వారికి మ్లేచ్ఛులు. వీరికి ఆదర్శప్రాయములు. విదేశ ఆచారవ్యవహారములను వారు ఏవగించుకొనిరి. వీరు ఆలింగనము చేసికొనిరి. భోగముల నాశించి త్యాగములను చేసిన కార్యశూరులు వారు. త్యాగములు చేయుమమని భోగముల నార్జించిన వాక్శూరులు వీరు. అన్నివిధముల వారు అతీతులు. పలువిధముల వీరు పతితులు.

అప్పటి స్త్రీధర్మము వేరు. ఇప్పటి స్త్రీధర్మము వేరు. ఆమె అబల. ఈమె సబల. సతతము సహధర్మ మాచరించుట ఆమె వృత్తి. నిరతము పోటీపడుట ఈమె ప్రవృత్తి.

ఆమెముగ్ధ. ఈమెప్రౌఢ. ఆనాటిముగ్ధలకు పసుపురాసుకొనుటయందు ప్రీతి. ఈనాటి ప్రౌఢలకు పౌడరు రాసుకొనుటయందు ప్రీతి. పెండ్లిముందు ప్రేమించుట తరువాత ఆనాటి వారికి ధర్మము. ప్రేమముందు పెండ్లియాడుట తరువాత ఈనాటివారికి ధర్మము. రాణీవాసము ఆకాలపు స్త్రీలకు కష్టముగా కాన్పించలేదు. స్వేచ్ఛావిలాసము ఈకాలపు స్త్రీలకు నింద్యముగా కాన్పించుటలేదు. అబలయగుటచే అన్ని విషయములందు పతిపై నాధారపడవలసి వచ్చినది ఆనాటి కాంత. సబలయగుటచే ఏవిషయమునందును భర్తపై నాధారపడుటలేదు ఈనాటి సుదతి. రావణుని నిజరూపమును చూడగనే భయవిహ్వలయై మూర్ఛనొందినది ఆ కాలపుసీత. రావణ స్వరూపమును చూచుటతోడనే బట్ట బిగియగట్టి చేతులు సవరించి నీవా నేనాయని కలయబడుటకు వెనుదీయదు ఈ కాలపుసీత. భర్తతో అరణ్యమునకు పోయినది అప్పటి దమయంతి. పతితో క్లబ్బులకు పోవుచున్నది ఇప్పటి దమయంతి. ధవునికి సతతము ధర్మోపదేశముచేయుట ఆకాలపు చంద్రమతి ధర్మము. ప్రియునికి నిరతము "టీ"గాచి యిచ్చుట ఈకాలపు చంద్రమతి కర్మము.

అత్త ఆనాడు పెత్తనము వహించినది. కోడలు ఈనాడు ప్రభుత్వము చేయుచున్నది. ఆనాటి అత్త కోడలకు రాక్షసియై గాన్పించినది. ఈనాటికోడలు అత్తకు కొరవిదయ్యమై గాన్పించుచున్నది. ఆకాలమందు అత్త తనకోడలిచే దాసీతనము చేయించుకొన్నది. ఈకాలమందు కోడలు తనఅత్తచే ఊడిగము చేయించుకొనుచున్నది. ఆనాటి కుటుంబసామ్రాజ్యమునందు అత్తయొక్క నిరంకుశత్వమునకు కొదువలేదు. ఈనాటి కుటుంబసామ్రాజ్యమునందు కోడలి విప్లవమునకు అంతులేదు. అత్తశెలవిచ్చిననే తప్ప కోడలు కొడుకుతో మాట్లాడుటకు వీలులేని రోజులవి. కోడలు దయతలచిననే తప్ప కొడుకు తల్లితో మాట్లాడుటకు వీలులేని దినములివి.

అత్తచే ఆనాటికోడలు చీపురుదెబ్బలు తిన్నది. కోడలిచే ఈనాటి యత్త మొట్టికాయలు తినుచున్నది. అత్తల గూడుపుఠాణీలు ఆకాలమునందు మహా ఎక్కువగా నుండెడివి. కోడండ్ర కాన్ఫరెన్సులు ఈకాలమున మరీ మిక్కుటముగనున్నవి. అత్తల రోజులవి. కోడండ్ర దినములివి. అప్పటి కోడండ్రకు అత్త ఒక గృహదేవత. ఇప్పటి కోడండ్రకు అత్త ఒక గ్రహదేవత.

అప్పటి బిడ్డ ప్రకృతివేరు. ఇప్పటి బిడ్డల యావేశములు వేరు. పవిత్రపు మాతృస్తన్యమును త్రాగి పెరిగిన ఆనాటిబిడ్డలకు మాతృభక్తి యెక్కువ. కృత్రిమపు డబ్బాపాలు త్రాగి పెరిగిన ఈనాటిబిడ్డల కదిశూన్యము. సంతానవతియగు సతిని ఆనాటిపతి సత్కరించినాడు. బర్త్‌కంట్రోలు నాచరించు భార్యను ఈనాటిభర్త బహూకరించుచున్నాడు.

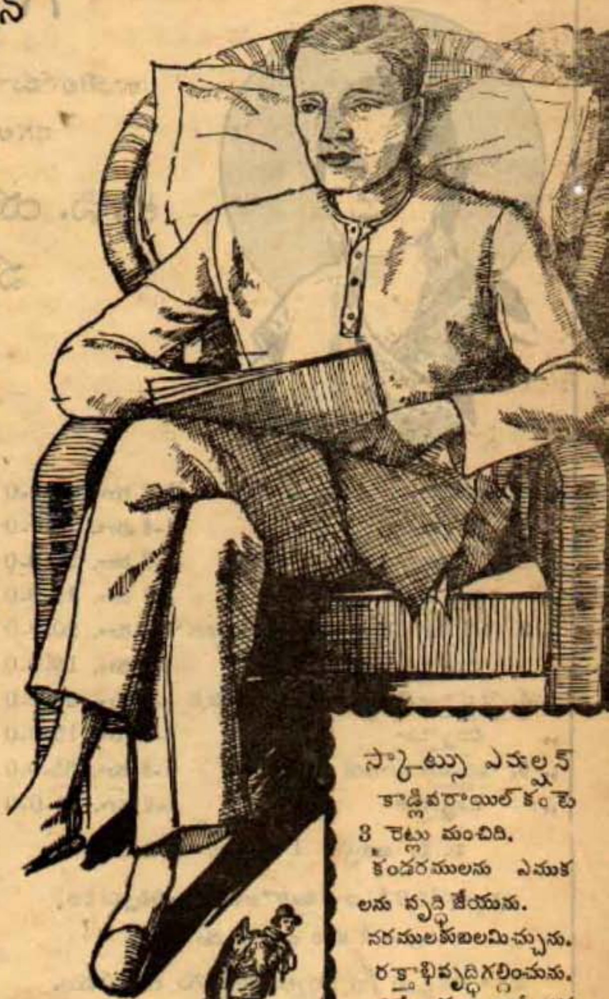
అప్పటి సంస్థానాధీశుల ఆలోచనలు వేరు. ఇప్పటి జమీందారుల యావేశములు వేరు. అప్పటి రాజాధిరాజులు కవులను పోషించెడి వారు. ఇప్పటి సంస్థానాధీశులు కుక్కలను పోషించుచున్నారు. వారి కొలువులు పండితమయములు. వీరి కొలువులు శునకమయములు. వందిమాగధుల పొగడ్తలపై వారికి ప్రీతి మెండు. వార్తాపత్రికల దూషణల గురించి వీరికి భీతినిండు. అప్పటి సంస్థానాధీశులకు పరదేశముల పద్ధతులపై పరమ అసహ్యము కలిగెడిది. ఇప్పటి సంస్థానాధీశులకు విదేశ వ్యామోహాములపై వింత వెఱ్ఱి కలుగుచున్నది.

అప్పటి రాజులు స్వదేశమును విడిచి మెరుగరు. ఇప్పటిరాజులు స్వదేశమునందు నివసించి మెరుగరు. ఆనాటి రాముడు అయోధ్యను విడిచిపోవుటకై దుఃఖించెను. ఈనాటి రాముడు ఇంగ్లాండును విడిచి వచ్చుటకై చింతించును. పులివేటయందు అప్పటిరాజులకు ప్రీతిమెండు. ఫుట్‌బాల్ ఆటయందు ఇప్పటి రాజులకు ప్రీతిమెండు. నిత్యము ఒకరితోనొకరు పోరాడుటచే పాడైనారప్పటి సంస్థానాధీశులు. సతతము ఒకరిపైనొకరు వ్యాజ్యములు వేయుటచే పాడగుచున్నారు ఇప్పటి జమీందారులు. కోడిపందెములవలన ఆనాటి రాజులు చెడిరి. గుఱ్ఱపు పందెములవలన యీనాటి సంస్థానాధీశులు చెడుచున్నారు. స్వప్రజలను చక్కగ పాలించుచు పర ప్రభుత్వములను ప్రతిఘటించెడు వారు పూర్వపు రాజులు. స్వప్రజలను నిరంకుశముగ చండశాసనులై పాలించుచు పర ప్రభుత్వములకు జోహారు లొనర్చుచున్నారు ప్రస్తుతపు సంస్థానాధీశులు.

ప్రకృతి ప్రసాదించిన బలవర్ధ కౌషధములలో కాడ్లివరాయిల్ శ్రేష్ఠమైనది.

దానికంటె స్కాట్సుఎమల్షన్ 3 రెట్లు ఉత్తమము

రోగాదులచే బలహీనమైన శరీరమునకు ముఖ్యముగా బలమిచ్చు ఏ ఆహార పదార్థమునకంటె కాడ్ లివరాయిల్ లో ఉత్తమగుణములున్నవని యిటీవల పరిశోధనలవలన తెలియుచున్నది. దీనియందు ఎ.డి. జీవధాతువు లధికముగ నున్నందున బలమిచ్చుట దీనికి సహజగుణము.

కాని దీనిని ఉన్నదున్నట్లుగా రోగములచే బలహీనులైనవారు, జీర్ణశక్తిలేనివారు సేవింపజాలరు.

అందుచేతనే స్కాట్సుఎమల్షను ప్రాముఖ్యత. ఇది కాడ్ లివరాయిల్ నుండి, రుచిగా, సులభముగా జీర్ణమగునట్లు, దాని ఉత్తమగుణములు చెడకుండ అద్వితీయముగ తయారుచేయబడినది. దీనికితోడు స్కాట్సుఎమల్షను లైమ్ సోడాలోని, హైపో ఫాస్ఫైట్సుగల్గి సాధారణకాడ్ లివరాయిల్ కంటె మూడు రెట్లుత్తమముగా నున్నది.

రోగము రాకుండ కాపాడును

స్కాట్సుఎమల్షన్ శరీరమును యథాస్థితికి తెచ్చుటకు బలముశక్తి గల్గించుటతోడనే ఆగదు. నూతనరోగములను రానివ్వకుండ సదా ఆటంకపఱచును. కావుననే బలహీనముగనున్నపుడును, రోగామలభయమున్నపుడును సేవించుట కాదర్శప్రాయమైనది. రక్తాభివృద్ధి, నరములశక్తి, శరీరమునకు బలము గల్గించుటకు వైద్యులు 60 సంవత్సరములుగా స్కాట్సుఎమల్షనును సిఫారసుచేయుచున్నారు.

స్కాట్సు ఎమల్షన్
కాడ్లివరాయిల్ కంటె
3 రెట్లు మంచిది.
కండరములను ఎముకలను వృద్ధి జేయును.
నరములకుబలమిచ్చును.
రక్తాభివృద్ధిగల్గించును.
రోగాదుల రానీయక ఆపును.

SCOTT'S Emulsion

స్కాట్సు ఎమల్షను మండీవర్తకులు: శుద్ధమైన కాడ్ లివరాయిల్ నుండి

ఇంపీరియల్ కెమికల్ ఇండస్ట్రీసు (ఇండియా) లిమిటెడ్,

కలకత్తా, బొంబాయి, మదరాసు, లాహోరు, రంగూను, కొలంబో, కాన్పూరు, పాట్నా,

గ్యారంటి !!   5 సం॥ల   గ్యారంటి !!

గ్యారంటి

కాంతిలోనూ, వన్నెలోనూ అసలుబంగారు
నగల కే మాత్రం తీసిపోవు.

టి. సి. యన్. గోల్డన్ మెటల్ వడ్డాణములు

నెం 1.	పెద్దసైజు సాదాగజ్జెలు లేనిది	1-కి రూ. 12-0-0
,,	చిన్నసైజు ,,	1-కి రూ. 8-0-0
,, 2.	పెద్దసైజు సాదాగజ్జెలు కట్టినది	1-కి రూ. 20-0-0
,,	చిన్నసైజు ,,	1-కి రూ. 15-0-0
,, 3.	పెద్దసైజు 1 తట్టు వంకీగజ్జెలుకట్టినది	1-కి రూ. 20-0-0
,,	చిన్నసైజు ,,	1-కి రూ. 15-0-0
,, 4.	పెద్దసైజు 2 తట్టు వంకీగజ్జెలుకట్టినది	1-కి రూ. 20-0-0
,,	చిన్నసైజు ,,	1-కి రూ. 15-0-0
,, 5.	పెద్దసైజు జాలరు వడ్డాణము	1-కి రూ. 35-0-0
,,	చిన్నసైజు ,,	1-కి రూ. 25-0-0

వి. పి. ఖర్చులు 1-కి రూ. 1-4-0

అక్కరలేనిచో వారములోజులలో త్రిప్పిపంపిన
అంగీకరింపబడును.

మా చక్కని బొమ్మల కేటలాగు ఉచితము.

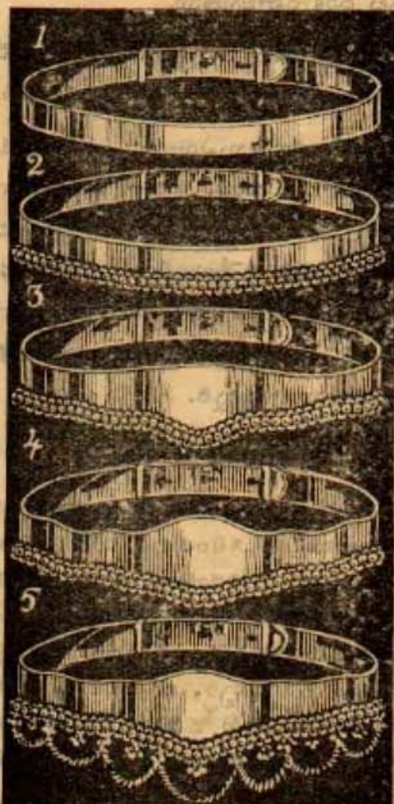
టి. సి. నాగలింగప్ప అండు కో,

నెం. 280. వాల్‌టాక్సు రోడ్డు, పి.టి., మదరాసు.

మా ఏజంట్లు:—పటేలుస్టోర్సు, మునిసిపల్ హైస్కూలురోడ్డు,
బెజవాడ.

మహమ్మద్ బసిరుద్దీనుసాహెబ్, మెటల్ జ్యూయలరిషాప్,
మెయిన్‌రోడ్, నిడదవోలు (ప.గో.జిల్లా.)

జయభారతి వస్త్రాలయము, మెయిన్‌రోడ్డు, ఏలూరు.

ప్రాక్టికల్ సరసం

"పోలీసువాళ్లతో వ్యాపారంఅంటే యేమను కుంటున్నావో, అగ్నితో ఆటలాడుకోడంకాదూ ?— పొటాసు, గంధకం, గన్‌పౌడరు యిల్లాంటివన్నీ యింట్లోవుంచుకొని యింట్లోనే తూటాలు కాలుస్తూ కూచుంటే యేమౌతుందో మామీద తిరగబాట్లుచేసినా, మాతో యుద్ధాలుచేసినా అల్లాగే నామరూపాలు లేకుండా హతమైపోతావు. అందులోనూ మరి యే పోలీసు ఆఫీసరువద్దనైనా నీ ఆటలు సాగుతాయేమో కాని యీ లక్ష్మీశీరావుదగ్గర సాగవు. నేను నాయుడు బిడ్డని. తరతరాలనుంచి మావంశంలో మిలిటరీ రక్తం ప్రవహిస్తూవచ్చింది. నా దగ్గరవూరికే తెగసాగేవంటే యీ భూమిమీదుండగానే యమయాతన పడిపోతావు.

నా తమాషా యేమను కున్నావో కాని యీ వైపు ఛత్రపురం లగాయితు ఆవైపు చిత్తూరుదాకా నా పేరంటే సింహస్వప్నం. నిన్ను హతమార్చెయ్యాలని తోస్తే నిల్చున్న పాటిన్నే పేల్చేసి పరలోకానికి పంపించేస్తాను. నే నల్లాచేస్తే యీ లోకంలో వైస్రాయైనా నిన్ను కాపాడలేడు. యిప్పుడు పట్టుబడిపోయావు కాబట్టి అల్లాచెయ్యను. నీతోటివాళ్లంతా ఎల్లా దొరకిపోతారో, ఎక్కడున్నారో యిప్పుడైనా బుద్ధిగా చెప్పేసెయ్యి. వినాశకాలం వచ్చి నువ్వు నాతో పొగరుగా మాట్లాడుతున్నావు. యిప్పు డిల్లా గాడిద నెందుకెక్కించానో బాగా ఆలోచించుకో. మీవాళ్లకి నువ్వెంత దొరవైనా నాదగ్గిర నా బోగుకింద అప్పుడప్పుడు నలిగి చచ్చిపోయే పురుగుకన్నా క్షుద్రుడవన్నమాట నీకు తెలియకుండావుంది."

అప్పుడే పట్టుబడి బోనులో కెక్కించునప్పుడు భయోత్పాతకరముగ హుమ్మని కళ్లనుండి నిప్పులు కురిపించు పెద్దపులివలె పెడరెక్కలు కట్టియున్న గంటందొర బుస్సుమని క్రోధతామ్రాక్షుండై తా నెక్కింపబడ్డ గాడిదమీదనే ఒక యెగురెగిరినాడు కాని అతని కిరుప్రక్కలనున్న పోలీసుజవానులు అతని చెరియొక బాహువుపట్టికొని గాడిదమీదనుండి పడిపోకుండా తిన్నగానుండునట్లు అదిమియుంచివేసిరి. గంటందొర తనలో పొంగివచ్చుచున్న క్రోధము, ద్వేషము, అసహ్యత తెలియజేయునట్లు తుబుక్కున ఉమిసి యిట్లుపలికెను.

"దప్పుల లచుమయ్య! యెదవ ప్రతాపాలా మవ్వా! నీ యేపాలికి నే బెదరిపోయ్యేవోణ్ణనుకుంటున్నావు! యిన్నాళ్లు యిననుపెట్టల్లధర్మతండ్రుల్లా మమ్మల్ని రచ్చించుకొచ్చారు. నువ్వెప్పు డొచ్చినావో ఆ యేళనుంచి కొంపల కగ్గెట్టేస్తున్నావు. ఆ ధర్మతండ్రి పెద్దకలకటేరు లేనూ ఆ ప్రెబువు కిందటిదర్బార్లో నన్నూ మా జాతోళ్లనీ గనంగా మెచ్చుకున్నాడు. అప్పుడు నువ్వేకోస్తాలో వున్నావు? నీ మూలాన్ని యిన్నాళ్లకీ కొండల్లో పితూరీలు మళ్లీపుట్టినై. మా కినాశకాలం వచ్చిందంటున్నావు. మాకాదు ఆ యినాశకాలం నీ కొచ్చింది. ముందు మావోణ్ణి నువ్వు పేల్చేసినావు. ఉత్తినేజాతోళ్లని పంపేత్తాంటే యెవళ్లూరుకుంటారంటా! అప్పుడు నిన్ను మీవోళ్లని నేను మెత్తగ చితగ్గొట్టించేసినాను. దానిమీద మా గూడేనికంతా అగ్గెట్టించేసినావు. మనసుల్చచ్చి, యిల్లుకాలి, వోకిళ్ల

గిల్లిఖజ్జా

శ్రీమతి డీ. శారదామణీదేవిగారు

కాలి మేం పితూరీలు సెయ్యఁవేంటి? మా వొక్క గూడెం తోటయింది మా జాతోళ్లు ఒందలు యేలు మాతో శేరితీర్తారు. ఈ యెవ్వారంలో మీ కుంపిణీవోళ్లు న్యాయంగా ధర్మంగాపోతే మే కెప్పటిలాగా అణిగుండి మీ పాదాలకి దణ్ణాలెడతా వేమో గాని యిల్లా యుద్దాలుసేస్తే మేఁవూ చేస్తాం. అసలీ కొండలన్నీ మాయి. ఈ బూఁవిపుట్టినప్పటినుంచి యే రాజూ యే నావాలు యీటిన్ని హరించెయ్యలేదు. మీ తెల్లోళ్లకీ టిమీద ప్రబుత్వాలు కావాలంటే మా యిష్టంలేందీ యెప్పుడు సెల్లదు. రెండుకోజులైంది. నువ్వాడుతూన్న బాగోతవంతా జిల్లాకలకటరుకి — ఆయన మారు గవుర్నరు కాదూ — యిన్న పంచేశాను. ఆ జిల్లాగా మంచోడే. ఈయాలో రేపో నీకు ఆడ్డరొచ్చేస్తుంది. ఒచ్చేదాకా మమ్మల్ని నువ్వు గాడిదలెక్కించి కుక్కలెక్కించి నీ సేతనైన ఆట లాడతావు ఆదు! యెంతకాలం ఆడ్తావో!"

"అరినిన్ను తగలెయ్య. నీ కెంతపోతరంవచ్చింది. ఈ కొండల్లో గవర్నరన్నా వైస్రాయిఅన్నా యెవ రనుకొంటున్నావు? నేను గానూ? కిందటేడు వైస్రాయి విశాఖపట్నం వచ్చినప్పుడు నన్ను గొప్పగా గౌరవించి ఒకఘంటసేపు మాట్లాడేడు. యింక నేను మెద్రాసువెళ్లేవంటే గవర్నరుతో మాట్లాడకుండా రానేరాను."

అని తనప్రక్కనున్న సబ్ యిన్స్పెక్టరుతో

"ఈ కొండవెధవల కేంతెలుస్తుంది చెప్పు? నాకూ సర్. రెడ్డినాయుడు గారికి వున్న స్నేహం? వీడో జంగ్లీభూతం! అయినా 'జాతివాళ్లందరూ తిరగబాటుచేస్తాం యేంచేస్తా'రంటాడు? వీడికి యింగ్లీషువాళ్లు, వాళ్లరాజరికం, వాళ్ల ప్రెస్టిజీ యేం బోధపడుతుంది? రెడ్డినాయుడుగా రిప్పుడు గవర్నరే కాబట్టి యింకా వీళ్లేమన్నా గడబిడలుచేశారంటే— ఈ మన్యాల్లో చెప్పలేనక్కరలేదు — ఈ జిల్లా అంతటా మార్షల్‌లా పెట్టించేస్తాను. వెధవలు నామరూపాల్లేకుండా నశించిపోతారు."

"యేదోగొప్పగా దప్పులోయించేస్తున్నావు కాని అయినీవోళ్లకిమాత్రం తెలవారేంటి? అయినా నీకిందివోళ్లు యినసపెట్టర్లంటే నీకు రవ్వంతకనికారము లేదు. ఈ కొండలోళ్ల మీద దేటుంటుందంటాను! ఈ కొండల్లోపుట్టే సర్పాలైనా మేం సెప్పినట్లింటాయి. కాని నువ్వు పాసాణంలాంటోడవు! నిన్న ఆ బాపన యినసపెట్టర్నంట — మావోళ్లు నలుగురికి తలోరూపాయిచ్చి ఆయ్యని కొండల్లోకి మాయించేసి అదో బాగోతం ఆడినావంట గాదూ? యిల్లాంటు మర్లన్నీ తగిలి ఎప్పుడో నావంటోడి సేతుల్లో గోరంగా సచ్చిపోతావు."

"వీడొకజంతువు. వీ జ్ఞేలావుంచెయ్యండి" అని యొక సబ్ యిన్స్పెక్టరన్నాడు.

"అవునండీ వీడొట్టి కుక్కగాడిద కొడుకు. వీడు మొరగడం మొదలుపెడితే సామాన్యంగా వదల డండీ" అని యింకొక సబ్ యిన్స్పెక్ట రన్నాడు.

"అవుతే చేపన యిన్స్పెక్టరింటున్నా డేమండీ? యేమైందేమిటి?" అని మతిరొక యిన్స్పెక్టరు లక్ష్మీ జీరావునాయఁడు గారిని ప్రశ్నించెను.

"అదొక ప్రాక్టికల్ జోక్!—అంటే వినోదం నిమిత్తంచేసిన పరిహాసమండీ. అతనికున్న భోజనపరా క్రమం యెవరికుంది చెప్పండి? వాడు మనవాళ్లందరి లోనూ వట్టి కవర్డు (పిరికిపంద). అది రూఢిగా తెలుసుకుందామని వాడు నిద్రపోతూండగా పితూరీ దార్లు పట్టుకున్నట్లు నిన్న సుదయం చిన్నినాటకం ఆడించాను కాని వినియోగం లేకపోయింది. వాడు నేను మోసంచేస్తున్నట్లు గ్రహించి తానేమో మహా ప్రతాప శాలినన్నట్లు—తన్నుమించిన అ సహాయ శూరుడింకోడు లేనట్లు అభినయిస్తాడు. వాడొట్టి

యిన్‌సబార్డినేట్ గూస్ (అవిధేయుడైనమూర్ఖుడు) కాదు చెప్పండి?

"మంచిపనే చేశారు. కాని శత్రువుల చేతుల్లోపడి పోయామని భావించే స్థితివస్తే ఎంత అసహాయశూరు డైనా బెదిరిపోకుండా వుండడమనుకుంటాను. పాపం అటువంటి ఆర్డియల్ లోకూడా చలపతిరావు చాలా ధైర్యంగానే వుండిపోయాట్ట. అప్పుడే మేమంతా వీరికి వాళ్లమేమో అని మీరందరిమీద యీపద్ధతు లవలం బిస్తే మేం మళ్లీ పరస్పరం ముఖాలు—చూసుకో గలఁవా చెప్పండి?" అని యింకొక సబ్‌యిన్‌స్పెక్ట రన్నాఁడు.

"కాదయ్యా! మీ అందరిమీద అల్లా ఎందుకౌతుంది? ఆ చెవలమ్మకదేం తోచిందో కాని తన బెమ్మతే దేహబలంలోను, బుద్ధిబలంలోను మొన గాళ్ళని నాతో వాదించడం మొదలెట్టాడు. ఒక మాటు బాగా బుద్ధిచెప్పాలని అల్లా పరాభవం చేశాను. 'బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ' అన్నట్లు వాడి బుద్ధి అల్లావుండి నే నంటే యిన్‌సబార్డినేట్ గా వుం టాడు."

డప్పుల లక్ష్మోజీరావునాయుడు

అధికారమదమువలన వచ్చిన దురహంకారము దుర్గర్వమునుకలసి సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టరు లక్ష్మోజీరావు నాయఁడుగారి యవతారమేర్పడినదని చెప్పవచ్చును. ఆ దినమ్యాల్ ఫైనలు పరీక్షనిమిత్తమై మూఁడవసారి దండయాత్రకు సిద్ధమగుచుండగా నీశ్వరకృపవలన నైరోపాఖండమున లోకోత్పాతకరమైన మహాయుద్ధ మారంభమగుటయు అందునిమిత్తమై యిండియను సైన్యములను గవర్నమెంటువారు పంప నూహించు టయు సంభవించెను. తనతల్లివంక ప్రపితామహుఁ డొకఁడు సెకందరాబాదున సైన్యమందొక జమాదారు పనిని చేసియుండుటవలన లక్ష్మోజీరావు తన వంశము వారు తరతరములనుండియు సిద్ధహస్తులగు రణశూరులని తన భావమున బుట్టిన కల్పనలఁగొన్నిటి సవ్యాఖ్యానముగఁజేసి, వాని మహత్త్వమున నెట్లో సైన్యమునఁ జేర్చుకొనఁబడెను. అతఁడా యుద్ధమున నెచ్చటకు బోయెనో, యేయే వీరవినోదముల పాలుగొనెనో, ఎంతపౌరుష ప్రకటన మొనర్చెనో యెవ్వరేమియు నెఱుఁగరు కాని యుద్ధము పరిసమాప్తమైనప్పుడు గొప్పగొప్ప సైన్యాధిపతులితనివంటి పరాక్రమశాలి నెన్నఁడును జూచియుండమని కొనియాడుచు వ్రాసి యిచ్చిన కొన్ని యోగ్యతాపత్రములఁ దెచ్చుకొని వాని మూలమున పోలీసుడిపార్టుమెంటునందు ఉన్నతోద్యోగములఁ జేయు మహాదశకు బాత్రమయ్యెను.

ఇప్పుడు బి.యే.లు ప్యాసయి, ఎం.ఏ.లు ప్యాసయి 'ఎం.ఏ. పి హెచ్ డి' లనిపించుకొని ఉద్యోగములు దొరుకక నౌఖరీలుపుట్టక దరిద్రదేవతతో పోట్లాడుచు 'అన్నమోరామచంద్రా'యని యల్లలనాడు నిరుద్యోగి మహాశయులకు ఈ నాయఁడుగారి చరిత్ర కన్నెఱ్ఱగ నుండకపోదు. 'ప్రపంచములో యుద్ధములైన పుట్ట కుండనున్నవి. పుట్టినను అవి బ్రిటిష్‌సామ్రాజ్యాని కందుబాటులో లేకుండనున్నవి. ఏదో మఱల గొప్ప యుద్ధములగువఱకు మన ఆర్థికదుస్థితి, యీలాగుననే యుండు'నని తలపోయువారిప్పుడీ దేశమున లక్షలును కోట్లును బయలుదేరుచున్నారు. అట్టి తలపోతలకీ నాయఁడుగారివంటి అదృష్టజీవితములే హేతుభూతము లగుచున్నవని చెప్పవచ్చును.

నాయఁడుగారి జీవిత ముచ్చస్థితికి వచ్చుటకు ఆయన దైహిక శౌర్యముకంటె ఆయన వాక్ శౌర్యమే ఎక్కువగ సహాయకారి యయ్యెనని చెప్పవచ్చును. పోలీసుశాఖయందు తానొక్కఁడనే పిరికికంద లేని పౌరుషశాలినని యూతఁడు నిర్భయముగఁ జెప్పుకొను చుండును. తదితరులందఱును భోజనప్రియులు. తా నొక్కఁడే వీరవినోదముల నానందించు ప్రతాపశాలి. ఇది గవర్నమెంటునకుకూడ పూర్తిగ తెలియును.—

అయినను తాను బి.యే. వఱకు జదివియుండలేదు కావున తానింకను చిన్నయుద్యోగమున నుండి పోవుట తటస్థించినది కాని లేనియెడల తానీవఱకే ఏ యిన్‌స్పెక్టరు జనరలో, లేక పోలీసుకమీషనరో, అధమ మొక సూపరింటెండెంటో కాకుండియుండునా? అని యాతఁడెల్లప్పుడును తన క్రింది యుద్యోగస్థుల యొద్ద ప్రతాపములు కొట్టుచుండును.

మదరాసునగరమునుండి గవర్నమెంటు శాఖల బరిపాలించు మంత్రులు, డైరెక్టర్లు, గవర్నమెంటు మెంబర్లు, జస్టిస్‌పార్టీనాయకులు — వీరందఱికి తానాంతరంగిక మిత్రుఁడనని యతఁడు చెప్పుకొనుచుండును. అందులకు కొంత యాధారము లేకపోలేదు. జస్టిస్‌పార్టీయం దొకమహానాయకుఁడును, ఒకప్పుడు మంత్రిశిఖామణియునగు నొక నాయుఁడుగారి కుమారుఁ డొకఁ డాయన భార్యకు వదినగారి చెల్లెలికాడబిడ్డ భర్త యగుటవలన నాతఁడు తఱచుగ వారి యింటికి సంబంధములు గల్పించుకొనుచుపోవుట తటస్థించిన మాట మాత్రము వాస్తవము.

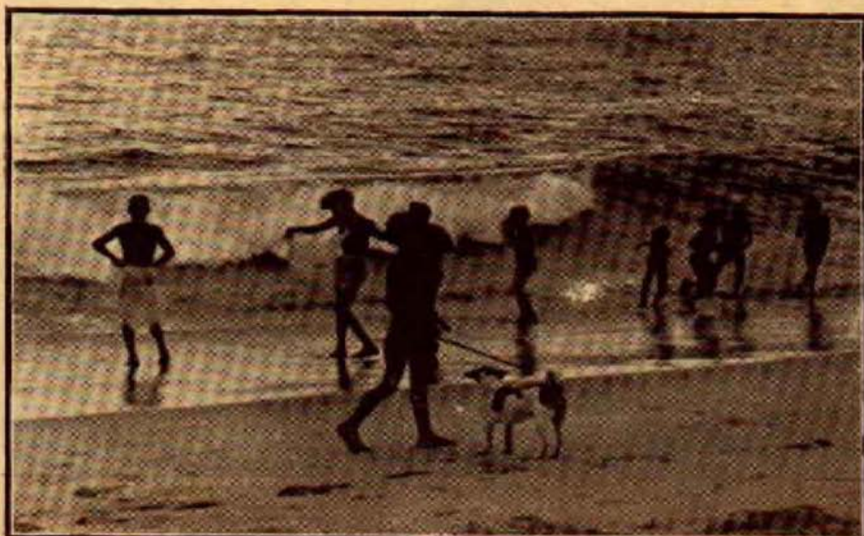
అతివాదులన్నను మఱి యెట్టిజాతీయ వాదులన్నను ఆతనికి వర్ణనాతీతమగు నసహ్యము. ఒకప్పు డాతఁడుండు తావున కాంగ్రెసుసభయొకటి జరుగుచుండగ వక్తల యుపన్యాసము లెవ్వరికిని వినిపింపకుండ కొందఱు బండవాండ్రచేత విడువకుండ డప్పులగొట్టించి కాంగ్రెసువారి కార్యకలాపములకు తాత్కాలికముగ కొంత విఘాతము సేయుటవలన నాతఁడప్పటినుండియు డప్పుల లక్ష్మీశరావునాయుఁడని ప్రఖ్యాతివహించెను.

ఆసంగతి నటుండనిచ్చి నాయుఁడుగారివలన నీకొండవాండ్రలో పితూరీ యెట్లువచ్చినదో తెలుపవలసి యున్నది. నాయుఁడుగారు గొప్పజాతి కుక్క నొక దానిని మద్రాసునుంచి తెప్పించి అది తాను పక్షులను వేటాడునప్పుడు నేలపైఁబడుచున్న పక్షులను నోటితో కఱచికొనివచ్చి తన చెంత ప్రోవులు పెట్టించు నేర్పరి తనమలవడునట్లు తరిఫీదు చేయుచుండగా, ఆకాశమున నొక పక్షికని యుద్దేశింపబడిన తుపాకిగుం డొక దానిని ఏదో వృక్షమున కాయలుగోయుచున్న యొక కోయవాఁడు తన పొట్టనుబెట్టుకొని ఏపాపమెఱుఁగ కున్నను సంహరింపఁబడి పోవుచున్న పక్షివధను ప్రయత్నముగ నివారించుట సంభవించెను. అప్పు డక్కడనున్న కోయగూడెమునకు నాయకుఁడగు గంటం దొరయనువాఁడు కోపోద్దీపితుఁడై కొందఱు కోయవాండ్రను దీసికొనివచ్చి తమ మనుష్యునావిధముగ హత్యయొనర్చినందులకు తమకు సరియైన సమాధానమును, నష్టపరిహారమును ఈయవలసినదని నాయుఁడుగారి నల్లరిపెట్టెను. అందుల కాతఁడు ముష్కరత్వమున నదల్చివేయుటయే కాక బిరుసుతనముగఁ బ్రత్యుత్తర మీయుటచేత కోయవాండ్రతనితోనున్న యిద్దరు పోలీసుభటులను దావఁగొట్టి నాయుఁడుగారి పైఁబడి యాతనిని తమగూడెములోనికి దోడ్కొనిపోయి తమకు నష్టపరిహారమగువఱకును వానినొక ఖైదీగా నుంచి వేయుదుమని వెల్లడించిరి. అంతలో నాయుఁడుగారి పటాలమునకీవార్త తెలియుటవలన వారా కోయగూడెముపైఁబడి శిశువులు, స్త్రీలు, వృద్ధులని లేశమైనవివక్షతలేకుండ నందఱను కఱ్ఱలతోఁగొట్టి వారి గుడిసెలకగ్గిపెట్టి గూడెమంతయు పరశురామ ప్రీతి యగునట్లొనరించిరి. అప్పుడుదయించిన మహాసంక్షోభమున నాయుఁడుగారు తన పరివారమును గలసికొని నిరాయుధులగు కోయవాండ్రకు హడలుపుట్టించి వారన్నిదెసలకును పాఱిపోవునట్లు చేసివైచెను.

ఈ విధముగ 'పితూరీ' పుట్టి అందుమూలముగ తనకు యేజన్సీచరిత్రమున శాశ్వతమైనకీర్తి గలుగుటకు అవకాశమేర్పడినందులకు నాయుఁడుగారి కొక సామ్రాజ్యము లభించినట్లు అపరిమితమైన యానంద ముదయించెను. కోయవాండ్లు పోలీసువాళ్లపై తిరుగఁబడి చెలరేగిపోవుచున్నట్లు వెంటనే పెద్దపెద్ద పటాలములను పంపవలసిన యవసరమేర్పడినట్లు ఆయన

విదేశములందుగల సెంట్ జాన్ ఆంబులెన్స్ దళాధికారియగు సర్. ఎర్నెస్ట్ బర్డన్ గారు, బొంబాయియందు మహ్మదీయ స్త్రీదళవిభాగమును పరీక్షించుట.

తిరువేంద్రము సముద్రతీర మందలి పిల్లలు.

స్మృతి వీధుల్లో......!

యధికారులందఱకు తెలియఁజేసెను. ఇప్పటికొక వారమై పైవాండ్రవద్దనుండి తనకు అర్థబలము అంగబలము ఎడతెగకుండ వచ్చుచుండుటచే నాయఁడుగారు మఱింత యుత్సాహముగ కోయవాండ్రను వేటాడి పట్టుకొనుట కారంభించెను.

ఆనాటియుదయమున నాయఁడుగారు తనపటాలమును తీసికొని కొండలలో దాఁగియున్న కోయవాండ్రఁబట్టికొను తహతహతో కొన్నికొండల నెక్కుచుండగ దూరమున నొక్కకొండయడుగున విద్రోహుల యాకారములు కానవచ్చుటచేత వారు తమ బలగమునంతను దీసికొని ఆకొండను ముట్టడించిరి. మొదట నందెవ్వరును కానరాలేదు కాని బాగుగా పరీక్షింపగా తీగలల్లుకొనుటవలన నేమియు లేనట్లున్న గుహయొక్క ముఖద్వారమొక్కటి బయలుపడుటవలన దానియందెవ్వరైన నక్కియుందురని అచ్చటితీగలను పెల్లగించుచుండగ నిరువురు కోయవాండ్రందుండి యావల కాకస్మికముగవచ్చి కొండపైనున్న తుప్పలనుబట్టి కొండనెక్కి క్రోతులవలె లంఘించుచు చూచుచుండగ నదృశ్యులైపోయిరి. ఆగుహయందింకను కోయలుందురని నాయఁడుగారూహించిరి కాని గుహాంతరాళమంధకారబంధురముగ నుండుటచేతను లోప్రవేశించుటకెవ్వరికిని సాహసమంతగ లేకపోవుటచేతను నాయఁడుగారాగుహాముఖమును ఎండుకట్టెలతోను చెత్తతోను నింపి గుహయందెవరైననున్న బ్రదికియుండుట యసంభవముగ గుహయంతయు పొగతో నిండిపోవునట్లాదరిబెట్టిరి. పొగబెట్టుటవలన కన్నుమునమండ లేక యావలఁబడు నెలుకవలె నప్పుడు గంటందొర చీదరించుచు నీవలఁబడగ పోలీసువాండ్రాతనినిబట్టుకొనిరి. విద్రోహులనాయకుడింతయవలీలగఁ బట్టుబడిపోయినతరువాత నాయఁడుగారతనిని పలువిధముల బాధలుపెట్టి యింకను సర్కారువారిపై కుట్రలబన్నుచున్న కోయవాండ్రఁబట్టి యొప్పగింపవలసినదని నిర్బంధించెను. గంటందొర యందులకు సమ్మతింపక పోవుటయే కాక తన్ను మిక్కుటముగ దూషించుటచేత నాయఁడుగారక్కడ గానవచ్చిన యొక గార్దభముపై నెక్కించి వాని నొకవిధముగ నవమానించి శిక్షయొనర్చితిమని సంతసించిరి.

తదనంతరము వారిరువురకును జరిగిన సంభాషణ మీకారంభమునఁ దెలుపుకొనియే యుంటిమి.

'వాడిగ్రహచారమే బాగుంది'

పెడకేలు గట్టి గర్దభారూఢ మొనర్పఁబడియున్న ఖైదీనితీసికొని వారొకయేటియొద్దునకు వచ్చిరి.

"ఏగంటుంది ముందుదొ నెక్కి అవతల గట్టుకు పోండి. తరువాత మామూఁడు గుఱ్ఱాలు, ఇన్‌స్పెక్టర్లు ఖైదీ, నేను దాటివస్తాము. ఆపైన మిగిలిన వాళ్ళొస్తారు. ఈగాడిదనిక్కడ వదిలేద్దాం." అని నాయఁడుగారు సెలవిచ్చిరి.

"ఒకేగంటం, నీకిదశ వొదిలిపోయింది. గ్రహచారంబాగున్నవాణ్ణి దేవుఁడుకూడా చెరపలేఁడు." అన్నాఁడొక సబ్ యిన్‌స్పెక్టరు.

"మీగ్రహచారాలన్నీ అప్పుడే బాగుపడ్డాయయ్యా అప్పుడే సంతోసించిపోతున్నావు!" అన్నాఁడు గంటందొర కొంచెంధీకరంగా.

"అట్టే కరవబోకు" అన్నాఁడు ఇన్‌స్పెక్టరు.

"నువ్వేదో కూస్తే నేను మొరిగేనయ్యా యిన్‌స్పెక్టరు."

పరివారమున నొకయర్ధభాగమువలను చేరుకొన్న వెనుక ఖైదీ, యిన్‌స్పెక్టర్లు మూఁడుగుఱ్ఱాలు దోనె మీదికెక్కింపబడినవి.

"గుఱ్ఱాల్ని పోయి దాటిస్తే మంచిదేమో!" అన్నాఁడొక యిన్‌స్పెక్టరు.

"మనంవచ్చేటప్పుడీ గుఱ్ఱాలు మరి నలుగురం యెక్కివచ్చాం కామయ్యా, మరేం భయంలేదు." అన్నాఁడు మఱొక యిన్స్పెక్టరు. దోనె యేటినడుమకు వచ్చుచుండఁగ దానిమీద నొకపెద్ద కోలాహలముదయించెను. అదియెట్లుపుట్టెనో తరువాత యిన్స్పెక్టర్లు కూడ సరిగ చెప్పఁగొనలేకపోయిరి.

గంటందొరకు చేతులు కట్టివేయఁబడియుండెను కాని కాళ్లకట్టి నిర్బంధము లేకుండ కొంపోవఁబడు చుండెను. ఆకస్మికముగ నేదో యావహించిన వాని వలె గంటందొర చెంగున నుఱికి రెండుగుఱ్ఱముల నడుమనుఁబోయి వాని డొక్కలదరిపోవునట్లు తలతో క్రుమ్మ నారంభించెను. గంటందొరదోనె మీదనుండి నీటిలోని కేదో విచిత్రప్రక్రియవలన దుముకఁబోవు చున్నాఁడని భావించి నాయుఁడుగారు తమచేతులలో నున్న చబుకుతో వాఁడున్నవైపునకు సాగదీసి యొక్కటికొట్టిరి. ఆదెబ్బ గంటందొరకు తగులక నడుమనున్న గుఱ్ఱములకు తగులుటచేత నవి గంటం దొరకుమ్మలకు నాయుఁడుగారి చబుకుదెబ్బలకు మిగుల కంగారుపడి సకిలించుచు మూఁడవగుఱ్ఱముపైబడి పోరెను. పర్యవసానమున మూఁడుగుఱ్ఱములును బెదరి ఒక్కవైపునకు విఱుచుకొని పడుటచేత అవినిల్చియున్న తావున దోనెకు భారమధికమయి చూచుచుండగ నది తిరుగఁబడుటయేగాక తనపైనెక్కియున్న జనులను, జంతువులను ఒక్కయూపున నీటఁద్రోసివేయుచు దానును నీటమునిగి యదృశ్యమయ్యెను.

"అయ్యో అయ్యో! చచ్చాం చచ్చాం." అని హాహాకారములు చేయుచు యిన్స్పెక్టర్లాక్రోశించు చుండగా గంటందొర 'ఈ గండం తప్పిందంటే నాయుఁడు 'గహాకారం బాగుందన్నమాటే!" అని నీటి లోనికి వాఁడంతట వాఁడే దుమికియుండెనని తరువాత యిన్స్పెక్టర్లనుకొనిరి.

తమదళమున కంతకును మొనగాండ్రగు యిన్స్పెక్టర్లను ఖైదీయు నీవిధముగ నీటిలో మాయమగు చుండుట కన్నులుపెట్టుకొని చూచుచు చెరియొకగట్టున నిలుచుండియున్న పోలీసువాండ్రు తమ టోపీలను గట్టుపైనుంచి యీఁతనేర్చినవారందఱు స్వార్థరక్షణ పరాయణులై జలగండమునట్లు చిక్కువడియున్న జనులను జంతువులను ఉద్ధరింప నారంభించిరి.

"ఏడీ గంటందొర? — అయ్యో నాయుఁడుగారు పాపం!—మనం మనగుఱ్ఱాలు అంతా వున్నాంకాని ఆయన?—" అని నీటినుండి యుద్ధరింపఁబడిన ముగ్గురు సబ్ యిన్స్పెక్టర్లును తమలోతాము బలికికొనుచుండగ పోలీసువాండ్రన్నిదిక్కులనున్న జలోపరిభాగముపై చూడ్కులఁ బ్రసరింపఁజేయుచు పరిశోధన మారంభించిరి.

"నాయుఁడుగారి కేతరాదోయ్! అది మునిగి పోయించోటు. అంటే అక్కడే దొరుకుతారు."— అని వ్రేలితో చూపించుచు నొక సబ్ యిన్స్పెక్టరు జనమును హెచ్చరించిరి.

"అదుగో!—ఆ దూరాన్నియేట్లో చూడండి! అదేదో దుంగలాకొట్టుకుపోతూన్నట్లుంది. బహుశః గంటందొర కాదుకద!"

"యేదికాదు! దుంగాలేదు దూలంలేదు" అని పోలీసువాండ్రీవిధముగ ననుకొనుచుండగ దూరముగ గొట్టుకొనిపోవుచున్న ఆ దుంగనీటినుండి గంటందొర రూపమున గట్టుపైకెక్కి పలాయితమైపోవుట కానవచ్చెను.

'ధాం! ధాం!' అని చెవులు పగిలిపోవునట్లావైపునకు పోలీసువాండ్రాతనిపై తుపాకుల గాల్చిరికాని వాఁడక్కడనున్న చెట్లగుంపులలోబడి మఱల కానరాకుండ మాయమైపోయెను.

"పట్టుకో! పట్టుకో! అని యఱచుచు పోలీసువాండ్రావైపునకు పరువులెత్తిరి.

"ఏడిచర్య చాలా చిత్రంగావుందండీ. దూరాన్ని గట్టెక్కేవఱకు నీటి పైభాగంలో ఎక్కడాకనిపించ

లేదు. సబ్ మెరైన్ లాగ జలాంతర్గతంగా అంతదూరం సంకెళ్లతో యీదుకుపోవడంవుండే ఇది నేనెక్కడా చూళ్లేదు. నే నిక్కడ ప్రత్యక్షంగా కళ్లతో చూసి వున్నా యిల్లాజరిగిందని యెవరితో నైనా చెప్తే' అప్పే పట్టి కల్పనాకథ.' అని కొట్టేస్తారు." అని ఒక యిన్ స్పెక్టరు తోడివాండ్రతో చెప్పుకొన్నాఁడు.

గంటందొర దుండగము.

చింతాక్రాంతచిత్తముతో సబ్ యిన్ స్పెక్టరు చలపతిరావు పంతులుగారు 'స్టౌ' పై తేనీరు తయారుచేసికొనుచుండిరి. తామున్నది మన్యమగుటచేతను పిల్లలు పసివాండ్రగుటచేతను వారు 'పితూరీ' అంకురించిన వెంటనే భార్యను పిల్లలను పుట్టినింటికి పంపివేయుట వలన తామే ముప్పొద్దులును చేయి గాల్చుకొనవలసిన దురవస్థకుఁ బాలుపడిరి.

అయినను వారిప్పు డందునుగూర్చి యేమియు చింతించుటలేదు కాని నిన్నటియుదయమున పైయధికారి లక్ష్మీకీరావు నాయుడుగారు తమపై జరిగించిన యత్యాచారమును గూర్చియే పరిపరివిధముల నాలోచించుచుండిరి.

"వీడమ్మ కడుపుమాడ! ఎంత తంత్రంపన్నేడు! గాడిదకొడుకు! తనుచేసినట్టే తనకూచేస్తే తనేమా తాడు! పోడిగాడిదకొడుకు!" — అని కొంత సేపటికి తమ కసిదీరునట్లు కొంచెం బిగ్గరగా పలికిరి.

"అలా సెయ్యండిబాబు! — నేత్తే సచ్చి వూరుకుంటాడు!" అని యెవ్వరో కిటికీకావల తమమాటకు ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరి.

"ఏంరా గంటం! నువ్వు పట్టుబడ్డట్టు టెలిగ్రామ్ వచ్చింది. పారిపోయొచ్చేశావేమిటి?"

అన్నాఁడు చలపతిరావు పక్కజపడుచు.

"నిత్తం, బాబు! — నాను మీకు నూచ్చంగా సిక్కిపోతానా బాబూ! మీ నాయుడు గోర్ని యేట్లో బుటకేయించి సంపేశినాను. నాను గజీతగోణ్ణి కాబట్టి సేతులకి రెండుయేపుకట్టేసి గుంకళ్లేసేసినా మీవోళ్లెవ్వరికి సిక్కకుండానే తిన్నంగా మావాళ్లతో యిక్కడకొచ్చేసి మీ టేశన్ కాడ ఓ సిన్న నాటకం ఆడేసి ఓ సలాంపెట్టేసి పోదామని యిలాగొచ్చేను. సలాం బాబయ్యా! ధర్మప్రెబువులు, కనికారం వుంచండి!" — అని చెప్పుచు పరుగెత్తడం మొదలు పెట్టెను.

ప్రక్కనున్న తలుపుఁదెఱచి వానిని వెన్నాడి పట్టుకొందమను నుద్దేశ్యముతో వారది తెఱువబోయిరి కాని దానికావల గొళ్లెము పెట్టబడియుండెను. వారు పరుగెత్తి వీధితలుపు తెఱువబోయిరికాని అదియు నావల బంధింపఁబడియుండెను.

"ఓహోయ్! వీధిపోయేవాళ్లు! తలుపు తెఱువండి. ఇదుగో! ఇల్లాగ! పట్టుగో పట్టుకో" అని వారు తలుపును గుంజి యెంత చప్పుడైన చేసిరికాని ఆ మిట్టమధ్యాన్నమప్పు డెవ్వరు నా యింటిచేరువకు వచ్చుచున్నట్లు గుపించలేదు. ఆయన వంటయింటిలోనికి పరుగెత్తి అక్కడి తలుపుగూడ నదేవిధముగ గుంజి యల్లరిచేసిరి. ఇఁక లాభములేదని భావించి యింటనున్న పెద్దగునపమును దెచ్చి దానితో వంటయింటితలుపుల బగులగొట్టి యీవలకువచ్చిరి. ఆయిల్లు గ్రామమునకు కొంచెమావల రాజమార్గమున కొకప్రక్కనుండెను. మండు వేసవియగుటవలన నాబాట నిర్మానుష్యమైయుండెను. ఆ యింటివెనుకనున్న దొడ్డికావల కొంతదూరమున నొక కొండలవరుసయుండెను. తవకట్లాకస్మికముగ కానవచ్చిన గంటందొర యెట్లు పరుగెత్తియుండునని యాలోచించుచుండగ తమయింట దోనే పళ్ళెమొకటి క్రిందబడినట్లు చప్పుడయ్యెను.

అదేమైయుండునని యింటిలోనికి పరుగెత్తి చూడగ తాము వంటయింట చేసిన తలుపుకన్నము

నుండి కుక్క యొకటి గృహమున ప్రవేశించి పెరుగు గిన్నెపైనున్న పళ్లెము నావలకు ద్రోసి కతుకుచుండుట కాశ్చర్యపడి దాని నావలకు గొట్టివేసి మిగుల రిక్తముగనుండిపోయిన లేనీటి నెట్లో గొంతుకలో పోసికొని వంటయింటి నేదో యొకవిధముగ మూసి స్టేషను వద్దకు పరుగిడిపోయిరి.

చూచుటతోడనే తమ స్టేషను విడచివచ్చిన యల్పకాలములోను అచ్చట నెంతటి దుండగమైన జరిగిపోయెనని తెలుసుకొనిరి. స్టేషను లోపలిభాగముననున్న యొక స్తంభమువద్ద నెవ్వడో యొక వ్యక్తి దీనదశకు వచ్చి స్తంభమునకు గట్టబడియు స్వేచ్ఛాసంపాదనమునకై విదల్చుకొనుచుండెను. గడ్డమునుబట్టి యాతడు రహీమ్‌ఖానని యూహింపవలసి వచ్చెను కాని యాతని మొగమంతయు సున్నముతో తెల్లగ వెల్లవేయబడియుండుటచేత మిగుల నపహాసపాత్రమై, వికృతమై, భయంకరమైయుండెను. వాఁడు గట్టిగ కేకలువేయుటకైన వీలులేకుండునట్లు దుండగులు నోట గుడ్డలు క్రుక్కియుండిరి.

"ఏం? రహీమ్! యిల్లాగైపోయినావూ? కోయిలోచ్చారా ఏమి? మరేం దోచుకుపోలేదు కదా?" అని నోటనున్న గుడ్డల నావలకుఁ దీయుచు సబ్ యిన్‌స్పెక్టరు వాని కట్లను విప్పదొడంగెను.

"సర్కార్! నా బొందిలో ప్రాణాలుండగా బలే హవామానం జరిగేపోయింది. ఆ గంటం దొరని నిలువునా పట్టుకోని లేగకాల్చినట్లు కాల్చి కొరికే వెయ్యాలన్నంత పగాపుట్టింది. లేకాపోలే యీ కల్లూ మాడుకుపోతున్నాయి. మొగమూ పొక్కలెక్కింది. పట్టి ఆడు దానిపనీ సేసినాడ్ మహరాజ్! నే నొక్కణ్ణేవుండే ఈమాడూ రొండా తాళలేకా థోడా అంఖే (కళ్లు) మూసి బల్లమీద సోగయా. గంటం దొరవున్నాడే ఆడు నాయుడుగారి సేతుల్లో సిక్కిపోయాడు గాదా యీపితూరీ సచ్చిపోయిందీ అని దిల్ మే బలే హంసార్‌తో వుండిపోయాన్ సర్కార్! ఆహా షైతాన్ ఎల్లా పారిపోయ్ వచ్చాడో నాకూ బుర్రమీదా దుడ్డా పుచ్చుకోనీ ఒక్కటీ యేసి యేక్ దమ్ ఐదుమందీ వచ్చీ కాళ్లూ సేతుల్ పట్టుకోని ఈ స్తంభానికీ కట్టియేసినార్ మహరాజ్. మకాన్‌కే ఊపర్ కట్టివున్నా జండా లేగయా. పైనవున్నా బందూక్ సబ్ లేగయా. (తుపాకులన్నీ పట్టుకుపోయారు) తమరూ యెవరూ లేందీ కారణం ఇంతా హవామానం నాకూ జరిగేపోయిందీ. నాయుడుగారూ యేట్లో మర్గయా అంటాడు గంటం. ఆయన సావలేకుండా తిరిగీ వస్తే నేనూ ఆయన సేతుల్లో మర్జాయగా. (చచ్చిపోతాను) మహరాజ్! అల్లాకీ ముఖంసూసీ సచ్చీ హోల్ మనవీచేశా! అంఖీ తెరిసివున్నప్పుడూ వస్తే నా బహాదురీ (శౌర్యం) సూపీ ఆళ్లందర్నీ పట్టీ సర్కార్‌కీ దాఖల్ సేసీవుండేవాణ్ణి."

"నీ బహాదురీ నా బహాదురీ ఎవడికి కావలి? నాయుడుగా రింకా బతికుంటే నీ కన్నముందు నేనే మర్జాయ్‌గా. ఏదో కారు వచ్చినట్టుంది. వాకట్లో హారన్ వినిపిస్తోంది. ఎవరో! నువ్వుపోయి ముఖం కడుక్కురా."

కేశవరెడ్డిగారి రాక

అంతలో డిప్యూటీ సూపరింటెండెంటు కేశవరెడ్డి గారు కారుదిగి లోనికివచ్చిరి.

"హల్లో! గురూజీ, చలపతిరావ్! యేమిటిల్లా వున్నావు! ఈవాల కాలేమిటి? యివ్వాళ యొంపైర్ డే కదా మొఖాలు వేలవేసి యిల్లావున్నారేం? ఈ సాహేబు మొగాన్ని వెల్ల యెవరేశారు? గంటం దొరని పట్టుకున్నామనీ, యిక్కడికి తెస్తామనీ నాయుడుగారు టెలిగ్రామిచ్చారు కదా యిక్కడ లేరేం?" అని ప్రశ్నలపై ప్రశ్నల వేయఁజొచ్చిరి.

"అచ్చే! గంటం దొరని పట్టుకున్నావా డెల్లాగో పారిపోయాడండీ వా డొట్టి మారీచుడిలా వున్నాడు. ఏం తంత్రంచేశాడో యేమోగాని నాయుడుగార్ని యేట్లో ముంచేశాట్ట! ఈలోగా యిక్కడ మా పీకల మీదకికూడా వచ్చేటంత పనిచేశాడు. చెప్పుకో డానికి జిహ్వా ఆడకుండావుంది. బ్రతికుండికూడా శవచ్ఛవంలా వుండవలసినంత పరాభవం జరిగిపోయింది. కోయలొచ్చి ఈ స్టేషన్ దోచుకు పారిపోయారు. ఇటువంటి పరాభవాలన్నీ పొంది బ్రతికుండడం కంటె పొడుచుకు చచ్చిపోతే బాగుండేటట్లు తోస్తుంది. మన మిద్దరం బాల్యస్నేహితులమన్న సంగతి తమరు మర్చిపోలేదనుకుంటాను. ఇల్లాంటి సందర్భంలో నాకు సుపీరియర్ ఆఫీసర్లు మీరే వచ్చారు కాబట్టి యీ నాయుడుగారి ప్రభుత్వంకింద మే మెంత యమయాతన పడిపోతున్నామో మీకు కొంచెం విదశం చేసుకోవాలనివుంది."

వా రట్లనుచుండగ కోయవాండ్రను వేటాడుటకై పోయిన పోలీసుపటాలమంతయు స్టేషన్‌లోనికి వచ్చి డిప్యూటీ సూపరింటెండెంటును చూచి అభివాద మొనర్చెను.

నాయుఁడుగారి ప్రతాపములు

"ఈ పోలీసుశాఖలోవున్న సుపీరియ రాఫీసర్లందరికీ నా ఫిట్‌నెస్ (యోగ్యత) నా ఇంపెర్టర్బబిలిటీ (నిశ్చలమైన ధైర్యం) పూర్తిగా తెలుసు. ఈ గంటం దొరవంటి రాస్కెల్ బెంగాలులోవున్న ఏ రివల్యూషనరీలలోనూకూడా వుండడంటే నమ్మండి. ఇంత పితూరీలో నేను గనుక పోలీసుశాఖకున్న ప్రెస్టిజ్ నిలవబెట్టగలిగాను. కాని మరొకడైతే యీపాటికి వాళ్ల చేతుల్లోపడి హతమైపోయేవాడు. ఇంతపనీ నే నొక్కణ్ణే చేశాను. నా క్రిందివాళ్లంతా వట్టి చెవలమ్మలు. ఎంతసేపూ భోజన పరాక్రమమే కనపిస్తుంది కాని డ్యూటీలోవుండగా ఏ పిసరు కరేజ్ అన్న మాటలేదు. నా కన్ను ముందొచ్చి తమరే చిత్తగించారు కదూ? ఒక్కరోజు స్టేషన్ వదలి వెళ్లేనో లేదో, యిందులోవున్న తుపాకులు జండాలు యావత్తూ పితూరీదార్ల కప్పగించేశారు. ఇంత పరాభవం జరిగింతర్వాత చలపతిరావు పంతులు గారు రాజీనామా దాఖలు చేసుకుంటే నేనూ ఆయనాకూడా బ్రతికిపోతాం. బి.యే.లు ప్యాసవగానే అయిపోయిందండీ! ఇల్లాటివాళ్లు ఈ డిపార్టుమెంటు పట్టుకు దేవుళ్లాడక ఎక్కడైనా పెసరెట్లు నుకు అమ్ముకున్నా, లేక అరవయ్యర్లలాగ కాఫీ హోటేళ్లు పెట్టుకున్నా కొంత లోకోపకారంగా బ్రతకవచ్చు" అని యేటిలో మునిగిపోయియు ప్రాణములతో బ్రతికివచ్చిన లక్ష్మీజీరావు నాయుఁడుగారు డిప్యూటీ సూపరింటెండెంటుగారివద్ద నొక్కఁడును కూర్చుండి పెద్ద యుపన్యాస మిచ్చుచుండెను.

కొంతసేపటికి చలపతి రావుగారు రహీమ్ ఖాన్‌తో నచ్చుటకువచ్చి "మా యింటివెనుకనున్న కొండలవరుసలో నల్లవాగు దగ్గిరున్న మర్రికింద గంటందొర ఎత్తుకుపోయిన జండా టెలిస్కోప్‌లో (దూరదర్శిని) బాగా కనిపించింది. చీకటి పడిపోవడంవల్ల టార్చిలైట్లు పట్టికెళ్లి పరిశోధించాలని తోచి యిల్లా వచ్చాము. పితూరీదార్లు కనబడితే ముందు మీతో చెప్పవలసినదని ఆర్డరిచ్చారు కనుక యిప్పుడేం చెయ్యవలసిందో సెలవియ్యండి" అని పలికెను.

నాయుఁడుగారు పకపక నవ్వుచు, "చూడండి! ఇందుచేతనే పంతుల్ని మించిన అసహాయశూరుఁడీ పోలీస్ ఫోర్స్‌లో లేడంటున్నాము. అయితే పంతులుగారూ! ఈ రాత్రివేళ నిద్ర చెడుపుకొని మీ రా కొండలవెంట వెళ్లిపోకండి. వెడితే డేంజర్లో (అపాయం) పడిపోతారు. అసలీ పితూరీ లేవదీసింది నేనే కాబట్టి నేనే స్వయంగా చూసుకుంటాను. ఒకసారి చచ్చిపోతే యింకేమైనావుందా? బతికి బాగుంటే

బలుసాకైనా తినవచ్చునంటారు. బేమ్మలు మీకు తెలియదా యేం?"

"అవును. మహాప్రభో! ఈ భూమిమీద ఋణాను బంధం మనకు పూర్తిగా వదలిపోయేవఱకు మనకి చచ్చేబుద్ధి యెల్లా పుడుతుంది చెప్పండి? అందు లోనూ మేము పప్పుబేమ్మలమని తమరు సెలవిస్తూనే వున్నారు. ఇంతకీ ఉద్యోగాలూడిపోతూన్న మాకు కరేజ్ రమ్మంటే యెల్లా వస్తుంది? అయినా ఉద్యోగంలో వున్నంతకాలం పైయధికార్లు మీ రెన్ని చెప్పు దెబ్బలు కొట్టినా వొళ్ళప్పగించడమే డ్యూటీ కాబట్టి తమ రుపదేశిస్తూన్న 'బ్రతికియుండిన సుఖములు బడయవచ్చు' అనే మాత్రం పునశ్చరణ చేసుకుంటూ యెండిబ్రతుకు బ్రతుకుతూవుండిపోతాను. అన్నంతో ఋణంవుండేవఱకు నిష్కారణంగా చచ్చిపోడాని కెవ్వడూ ఒప్పుకోడు" అని రుసరుసలాడుచు జవాబు చెప్పి ఆవలకు వెడలిపోయెను.

"చూడండి! తమాషాగా మాట్లాడితే ఈయన ప్రతినిత్యం యిదేవిధంగా మీదపడి కరుస్తూవుంటాడు. ఈ పౌరుషమంతా నావద్ద ని స్త్రీవద్ద చూపించే బదులు ఆగంటం దొరమీద రవంత చూపించకూడదు చెప్పండి? అట్టే యీయన చేతగానితనమంతా ఇన్‌సబార్డినేషన్‌గా ముదిరిపోతోంది. మొదట యీయనకీ డిపార్టుమెంటులో ఉద్యోగమిచ్చినవాడి తెలివికి సంతోషించాలి. నా తమాషా చూద్దురుగాని యీ పోలీసుఫోర్సులో నేనైనావుండాలి లేకపోతే ఆయనైనావుండాలి. ఇందునిమిత్తం నేను గట్టిగా వ్రాసి అవసరం అయితే మెడ్రాస్ వెళ్లి గట్టిపట్టు పట్టాలని వుంది."

ఆపదలో పడిపోయిరి.

రాత్రి 8 గంటలగుచుండగ నాయుడుగారు స్టేషన్ నుండి దోచుకోబడిన జెండాను తా మెక్కడను పోయి పట్టుకొని తమ యసహాయశూరత్వమును లోకమునకు వెల్లడింపగలయునను సంకల్పముతో బయలుదేరిరి. ఆ యంధకారమున భయంకరముగ గానవచ్చు ఆ కొండలనడుమ దయ్యములగుంపులవలె నున్న చెట్లసందులనుండి పోవుచుండగ నాతడెన్నడు నెఱుగని వీరత్వ మాతనిహృదయమున నాకస్మికముగ నెట్లంకురించినదో కాని యాతడీవిధముగ దలపోయఁ జొచ్చెను.

"ఈ మన్యంనిండా పెద్దపులులు చెలరేగిపోతూ వుంటాయని తెలిసికూడా తెలివితక్కువగ ఒక్కణ్ణే వచ్చేశాను. ఆ చెలపతిగాడిదతో నేను లేనిపోని వివాదంతెచ్చుకున్నాను. నేనుపోయి జెండాతెస్తానంటే—'వల్లకాదు నేనేతెస్తా'నన్నాను. ఛా! అల్లా అనవలసిందికాదు. ఇప్పుడీరాత్రివేళ యే పులైనా మీదబడితే ఏంగతి? అది ముందుగానే పీకనొక్కేసి చంపి పొట్టనెట్టుకుంటాయంటారు. ఈవేళ పొద్దున లేవగానే కంటికి పిల్లికనిపించింది. ఈరోజల్లా నాకు గండాలే జరిగిపోతున్నాయి. లేకపోతే యెప్పుడూ అనుకోని గంటందొరని పట్టుకొనికూడా నాకే జలగండం రావాలా?—పోనీ, అప్పుడెల్లాగో ప్రాణాలు కాపాడుకుంటే మళ్లీ యీరాత్రివేళ ఒక్కణ్ణే బయలుదేరి జెండా పట్టుకోవాలన్న దురహంకారం మనసులో పట్టుకోవాలా?—ఒకవేళ ఆగంటందొరకే కనక నే నీవిధంగా తిరుగుతున్నానని తెలుస్తే యింకేమైనా వుందా? వాడికి నామీద యెంతపగైనావుంది.—అవును. నేనుమాత్రం వాడిమీద పగపట్టడంలేదా యేమిటి?—వాడిచేతుల్లోపడితే వెంటనే బుర్ర కోసేస్తానని వాణ్ణి గాడిదనెక్కించినప్పుడు భీకరంగా చెప్పేడు. మన ఆనర్ సంగతి జెండాసంగతి దేవుఁ డెరుగునుకాని వెంటనే తిరిగి వెళ్లిపోతే బాగుంటుంది. ఈ మన్యంలో పెద్దపితూరీపుట్టిందనీ, దాన్ని నేను అణిచేశాననీ శాశ్వతమైన కీర్తివుండాలని యీ కోయాళ్లతో గిల్లి ఖజ్జా తెచ్చుకున్నాను.—అయితే

అయిందికాని వెంటనేవెళ్లి ఇక్కడ కోయలు మితిమీరివున్నారని లేనిపోనివన్నీ చూసినట్లు కల్పించి యావన్మందినీ తీసుకొచ్చి యీ కెండాపట్టుకుంటే బాగుంటుంది. ఎంత చీకటిగావుంది."

అప్పు డాకస్మికముగ నలుగురు కోయవాండ్రతని పైబడి పట్టుకొనిరి. నాయుడుగారి చేతులోనున్న పిస్తోలునుంచి వరుసగ మూడుగుండ్లు 'ధాం, ధాం, ధాం' అని మ్రోగిపోయినవి కాని ఒక్కటియు కోయలకు తగిలినట్లు లేదు.

"గాడిదకొడుకు! లాగియ్! రాక్షసి గాడిదకొడుకు!"

"గిజగిజ మంటున్నాడు--పెట్టుబుర్రమీద దుడ్డుకర్రతో ఒక్కటెట్టు."

"సచ్చిపోతాడ్రా!"

"పీకోక్క సెయ్యడానికే కాదుట్రా! పట్టుకుపోతున్నాం? తీసుకురాంగానే మనదొర యీడిపీకోక్క సెత్తానన్నాడు కాదుట్రా!"

నాయుడుగారు మిగుల సమయస్ఫూర్తికలవారగుట చేతనున్న పిస్తోలప్పగించుచు

"అరే గంటం! నామాటవిను" అని సాంత్వనముగఁ బలికిరి.

"మాదొరిక్కడలేడయ్యా! అయితే యేటంటావేంటి?"

"అవుతే మీరిప్పుడెందరున్నారో చెప్పండి."

"ఇక్కడ నలుగురు ఆవుదుపుగో యాభైమంది."

"నన్ను వాళ్ళదగ్గిరికి తీసుకుపోకండి. నేను గవర్నమెంటుకిరాసి మీనలుగురికి వేయేసిరూపాయలు, యీ యేజన్సీలో గొప్పగొప్ప పదవులు, భూములు యిప్పిస్తాను."

"నువ్విత్తావుకాని యీలోపల మా జాతోళ్లంతో మా ప్రాణాలు వుచ్చేసుకుంటారయ్యా!—అయినా మా కొంపల కగ్గెట్టేసినోడవు నువ్విచ్చేదేటంతా?"

"తల్లితోడు ఏ ప్రమాణం చెయ్యమంటే ఆ ప్రమాణం చేస్తాను. నానోటినుండి మాటొస్తే యెప్పుడూ తిరిగిపోను. ఆకాశం విరిగిపడ్డా, సూర్యుడు నేలమీదకొచ్చినా, భూమి తిరగబడ్డా సరే!"

"సీలాటోళ్లు పుట్టబట్టే యీపాపమంతా మొయ్యలేక భూమితిరగబడి పోతోంది. కట్టెయ్యరా! కళ్లు కట్టెయ్! మనం యెక్కడుంటామో దారి మార్గమెందుకు?"

ఒక కపటనాటకము

"గంటందొర యీడి కొంప కగ్గెట్టెయ్యాలని రెండుదబ్బాల సీమనూనె తీసికెళ్లేడ్రా. నాయుడు సిక్కపోతే యెంటనే పీకోక్క సెయ్యమన్నాడు."

కన్నులుకట్టి, కొక్కులుకట్టియున్న నాయుడుగారు వణికిపోవుచు "కోయీలూ! చూడండి నన్ను నిష్కారణం చంపెయ్యకండి మీకు పుణ్యంవుంటుంది. నేనింతవరకు పోలీసునౌకరీలో సంపాదించుకొన్న 15 వేల రూపాయలు మీకప్పగించేస్తాను. అవి మీ చేతుల్లో పడేవరకూ నన్నొదిలిపెట్టకుండా యిల్లాగే కట్టేసివుంచుకోండి; నన్ను మాత్రం బతకనియ్యండి; అల్లా చేస్తే నేను గవర్నమెంటుకే రాసి యీ పితూరీకంతా నేనే కారణమని ప్రకటన చేయిస్తాను. మీగూడెం కాల్చేసినందుకు, మీ మనిషిని చంపేసినందుకు ఆ నష్టం పూర్తిగా గవర్నమెంటు పెట్టుకునే యేర్పాట్లు చేయిస్తాను. మీకింతకంటె యేంకావాలి చెప్పండి? నా గ్రహచారం యిల్లాకాలిపోయింది కాని నా గొప్పతనం మీకేమీ తెలియకుండావుంది. గవర్నరుతో కూడా నాకు గొప్ప స్నేహంవుంది. నన్నీవిధంగా చంపేశారంటే మీలో ఒక్క పురుగైనా లేకుండా సర్కారు మీతో గొప్పయుద్ధాలుచేస్తారు. బాగా ఆలోచించుకోండి."

"యుద్ధం వెల్లాగా అయిపోతూ వేవుంది. మీ యిన్స్పెక్టర్లు, నీ షైరోయ్యాదెవడో ఒచ్చేదంట. అదూ మా శేతుల్లో సిక్కిపోయే తంత్రంయేదైనా వుంటే సెప్పు. అల్లానే శెత్తానంటే అందా కానిమ్మ సంపకుండా వుంటాం."

"వాళ్లు రయిల్లో దొరుకుతారో నే నెట్లా చెప్పను?"

"అళ్లు మా సేతుల్లో పడిపోవాలని నువ్వు నమ్మకంగా తంత్రంపన్నితే కాకుండా ఉంటుందా సెప్పు? ఏదో కల్పనొకటి సెయ్యి. మేం యీ రైలమందివుండి ఆ ళ్లెక్కడికొస్తే అక్కడ పట్టుకోడానికి కాసుకుంటాం."

"అయితే ఆలోచిస్తానండు కాని కళ్లిలా కట్టిస్తే బుద్ధి కేఁవీతట్టదు. కళ్లైనా విప్పండీ."

"అయితే ఆళ్లంతా మా శేతుల్లో పడ్డాని కొప్పుకుంటావా?"

"ఆహా! వాళ్లంతా మీకు పట్టుబడేటట్లు చేస్తాను. నన్ను మాత్రం చంపకండి."

"ఒరేయ్, ఆళ్ల నోళ్లకే యింత దోహం సెయ్యడాని కొప్పుకొనేవోడు యీ దెన్ని నోరాలకైనా జంకడా బాబు! — తియ్యకత్తి! అపణంగా పీకోసెయ్."

నాయుఁడుగారు చీక్కరించుకొనుచు "అయ్యో! అయ్యో! నే నెట్లా చచ్చిపోవాలో అదైనా కళ్లతో కాస్త చూడనియ్యండి! బాబులు కారూ!" అని బ్రతిమాల దొడంగిరి.

"ఊఁ. అయితే చూడు!" అని ఒక కోయవాడాయన కళ్లకు గట్టిన బట్ట తొలగించెను.

ఆకస్మికముగ భగవద్దర్శనమైనయెడల సామాన్య మానవుల కెంత కంపము, నాశ్చర్యమును కలుగునో అప్పుడు తన కన్నుల యెదుట బడిన దృశ్యమును గాంచినప్పుడు నాయుఁడుగారికికూడ నట్టి వర్ణనాతీత మగు భావములొక్కపెట్టున పుట్టినవని చెప్పవచ్చును. ఎదుట డిప్యూటీ సూపరింటెండెంటు కేశవరెడ్డి గారును చలపతి రావుగారును కూర్చుండి కొందఱు కోయవాండ్రచేత నీ నాటకమంతయు నాడి తన్ను పట్టిగాడిదనుగా జేసివైచిరని యాతఁడా యుత్తరక్షణముననే దెలిసికొనెను. చలపతిరావు పిరికిపంద యని నిరూపించుటకు నాయుఁడుగారట్టి నాటకమే యాడి విఫలమనోరథులై యుండుటచేత వారు తోక ద్రొక్కిన త్రాచువలె బుసగొట్ట నారంభించిరి.

"హల్లో! నాయుడూ! నీ కరేజ్ యింతసేపు స్వయంగా చూసి సంతోషిస్తున్నాను. అయితే నన్నూ, అంద రిన్స్పెక్టర్లనీ పట్టి కోయాళ్ల కప్పగించేస్తానంటావు! కొన్నాళ్లు సెలవుపెట్టి మద్రా వెళ్లి నీ పెర్సనల్ ఫ్రెండ్ రెడ్డినాయుడుగారు గవర్నరీలో వుండగానే అక్కడో వెలుగు వెలిగి రాకూడదూ?" అని కేశవరెడ్డిగారనిరి.

"ఇప్పు డెంవరు గవర్నర్లనీ చూడకుండా అవుతుందీ? సింహం నోట్లో తలదూర్చి దాని జుట్టుపీకేసినట్టు మీ రీవిధంగా నేనో బఫూన్ అన్నట్లే కామెడీ ఆడించారు కాని యిది సంపూర్ణంగా ట్రేజడీ అయిపోయేటట్లు చేస్తాను. నా తమాషా! లక్ష్మీ రావుతో సరసం అంటే యేమనుకుంటున్నారో!"

"అవుతే కొంప తీశావన్నమాట. చావుకి సిద్ధమైనప్పుడింకో రాకడొస్తావా? అంతేకాదు? నీలాంటి అసహాయశూరుఁడింకో డీ పోలీస్ ఫోర్సులో పుట్టలేదంటావు. నువ్వెంత ప్రతాపశాలివైనా నీ ప్రతాపాలన్నీ వట్టి నిరపరాధుల మీ దెందుకు చూపాలో చెప్పు? ఆఖరికి క్షుద్రమైన పురుగుకూడా కాలితో తొక్కుతూంటే తిరగబడి పీకి వదలిపెడుతుంది కదా! మనిషైనవాఁ డూరుకుంటాడా చెప్పు? — ఈ చలపతిరావున్నాడే యీయనా నేను కలిసి చదువుకున్నాం.

చిరుతహృదయములో నింత చిచ్చుగలదె?

గుంటూరు శ్రీ మహాలక్ష్మి పఠనమందిరము

నాల్గవ వార్షికోత్సవసందర్భమున తీయబడిన ఛాయాపటము. అధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి మధ్వాచార్యుల వరసమ్మగారు, పద్మ్యరాంధ్ర నాటకమందు పాల్గొన్న బాలికలుగలరు.

శ్రీమతి గంటి కృష్ణవేణమ్మగారు
బొంబాయి. దూరదేశములందున్న
యాంధ్రాభిమాన పూరితురాలు.
వీరి వ్యాసములచే గృహలక్ష్మి
యలంకరించుకొనుచుండుట
పాఠకులకు విదితమే.

చదువుకునే రోజుల్లో యీయన సాన్‌స్క్రిట్‌లో నాకు పాఠాలు చెప్తూండేవారు. చదువయింతర్వాత నా కెక్కువ ప్రాపకంవుండడంవల్ల నే నీ వుద్యోగం చేస్తున్నాను. ఈయన నాకన్న తక్కువ చదువు చదువుకోకపోయినా సబ్ యిన్‌స్పెక్టరే అయ్యాడు. ఈయన్ని పట్టుకుని నిన్న నుదయం నువ్వాలాంటి నాటకం ఎందుకాడేవో చెప్పు?"

"వినోదంగా—ఒక 'ప్రాక్టికల్ జోక్' అని వూహించి అల్లా చేశాను. అంతమాత్రంచేత మీ రీ జిల్లాలో నా కప్రతిష్ఠవొచ్చేటట్టు నా కిందవాళ్ళ దగ్గిర యిల్లా చెయ్యొచ్చా చెప్పండి?"

"పోలీసునౌకరీలో వున్నందువల్ల రోజుకి యిరవై నాలుగుగంటలు థియరిటికల్‌గా నేను డ్యూటీలో వుండాలి. అయినా నేనుకూడా అప్పుడప్పుడు ప్రయివేట్ సిటిజన్‌గా మారిపోవలసిన అవసరం వస్తూ వుంటుంది. ప్రయివేట్ సిటిజన్‌గావున్న సమయాల్లో నేను పోలీసాఫీసరునన్న సంగతి పూర్తిగా మరిచిపోవలసివుంది. కాబట్టి యిల్లాంటి సందర్భాల్లో నేను ప్రయివేట్ సిటిజన్‌గావుండి నువ్వుచేసిన ప్రాక్టికల్ జోకే చలపతిరావు నీమీద చెయ్యడాని కనుజ్ఞ యిచ్చాను."

"మీరు డ్యూటీలో లేకపోవచ్చుకాని నే నున్నానే!"

"గంటందొర కలెక్టరుకి యీవత్తుసంగతులు పిటిషన్ పెట్టాట్ట. దానిమీద కోయవాణ్ణి చంపినందుకు వెంటనే నిన్ను డ్యూటీలోంచి సస్పెండ్ చేసి అరెస్టు చెయ్యవలసిందనీ, పితూరీదార్లమీద ఏవిధమైన చర్యతీసుకోవద్దనీ టెలిగ్రాముమీద ఆర్డర్లొచ్చాయి. కాబట్టి యిప్పుడైనా కథ అడ్డంగా తిరిగిపోయిందని తెలుసుకో. కలెక్టరు, సూపరింటెండెంటు రేపిక్కడ కొచ్చి యిన్‌వెస్టిగేషన్ (విచారణ)చేస్తారు. వాళ్ల కూడెం కాల్చేసినందుకు గంటందొర నీకొంపలో కిరసనాయిలుపోసి అంటించెయ్యాలని చూస్తూండగా చలపతిరావు, రహీమ్‌ఖాను వెళ్లి అరెస్టుచేశారు. కాబట్టి యిప్పుడు నువ్వెక్కువ పరాక్రమశాలివో వీళ్లెక్కువ పరాక్రమశాలురో తెలిసిపోయింది. 'చెరపకురా చెడిపోతావు.' అన్నారు మన పెద్దలు."

"ఇదంతా కథలావుంది."

"ఆహా! యిదంతా నీ చమత్కారంవల్ల యేర్పడ్డ కథ. ఏపాపం యెరగని కోయల్ని గిల్లిఖజ్జా తెచ్చావు. ఇక్కడ ప్రజలంతా తిరుగుబాటుచేశారనీ, వెంటనే మార్షల్ లా పెట్టాలనీ యెంత 'హంగామా' యైనా చేశావు.

ఘటంభింద్యాత్పటంఛిద్యాత్కుర్యాద్యాగార్ధభస్వరం
యేన కేనా ప్యుపాయేన ప్రసిద్ధ పురుషో భవేత్.

అని చదువుకున్న రోజుల్లో ఒక సంస్కృతశ్లోకం నేర్చుకున్నాను. ఎల్లాగైనా పేరురావాలని ప్రయాసపడే అధికార్లంతా నీ చరిత్రం కొంతైనా తెలుసుకొని బుద్ధిగావుంటే బాగుంటుంది.—కాని చలపతిరావ్! నువ్వు బలేవాడవయ్యా! యీ కోయల్ని యెల్లా తరిఫీదుచేశావో కాని మంచి నేర్పరితనం చూపించారు. నాయుడుగారి అంతరంగపరివర్తనం కళ్లకికట్టినట్టు చూపించారు. నాయుడుగారికి లొంగిపోయుంటే కొన్ని వేలు వీళ్లకి దొరికిపోననుకుంటాను. ఆయన కా యోగ్యతా లేదు. వీళ్ల కాప్రాప్తీ లేదు. వీళ్లకందరికీ బహుమతులిప్పిద్దాం. అందులో యిది యెంపైర్ డే కూడాను. యెల్లాంటివాడికైనా ప్రాణాలమీద తీపివుంటుందో కండ్లారాచూశాను."

అమృతబిన్దు

శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు

మనసు శుద్ధ మశుద్ధమ్ము నఁగ బరఁగు,
గామసంకల్పచిత్తమ్ము కలుషమనియు
గామవర్జితచిత్తమ్ము కలుషరహిత,
మంచుఁ దెలియుము ఋషులవాక్యమ్ము
[సుమ్ము.

మనసెబంధమోక్షమ్ముల కునికిపట్టు,
విషయసంసక్తచిత్తమ్ము వెలయు బంధ
మగుచు విషయ రాహిత్యమాయాత్మ
[మగును,
మోక్షమునకు నెప్పుడుబుధా మోదమొసఁగ.

నిర్విషయహృదయమున కపూర్వమోక్ష,
మెందులకుఁ జెప్పఁబడియెనో యందువలన
నెప్పుడు మోక్షార్థి విషయరాహిత్యముగను,
మనను నరికట్టవలయు సముంచితముగ.

విషయరాహిత్యమైహృది వెలయుమనసు,
సతము నాత్మస్వరూపమ్ము సరవిఁబొంది
వరలుచున్నదో యదియపో పరమపద మ,
టంచు పలికిరార్యులు పరమాత్మనియతి.

హృదయసంకల్పజాలమ్ము ప్రిదిలి నాశ,
నమునునొందు నందాక మనమ్ము నెపుడు
నధికతరముగ బంధింప నదియ ఎఱుక,
ధ్యానమదియసూ న్యాయ విస్తరము లేల?

అదియ చింతింపఁదగనిది, అదియ తలఁప,
దగినదియుఁగాదు చింతింపఁదగినయట్టి
దియునుఁగదు చింతింపఁగా దిటము. ఇట్టి,
పక్షరాహిత్యజ్ఞానియే బ్రహ్మమగును.

స్వరముతో యోగమును జేర్పవలయు నాద,
రహితముగ బ్రహ్మమున్ ఎంచ రమ్యమగును
స్వరరహితభావనమ్మున బ్రహ్మమరయఁ,
గలదు కలదంచు నెఱుకతోఁగనఁ ముసలిను.

బ్రహ్మనిష్కళంకమును, నిరంజనమ్ము,
నిర్వికల్పమునై సదా నెగడియుండు
అదియె 'నేన'ని యెఱుక చేనరయువాఁడు,
బ్రహ్మమేయగు సత్యమ్ముపట్టిచూడ.

నిర్వికల్పమనంత మనిందితమ్ము,
నప్రమేయ మకారణ మాధ్య మాధ్య
మాపరబ్రహ్మమంచును నరయునతఁడు,
బంధములనుండి తొలఁగును బంధురముగ.

లేవువృద్ధిక్షయమ్ములు, లేదుజన్మ,
లేడుసాధకుడు, ముముక్షులేడ? లేదు
ముక్తి డిదియపో నిజమైన మూలతత్వ,
మంచుపలికిరి తొలుతనే ఆర్యజనము.

జాగ్రదాదియవస్థలన్ జనము మనన,
మరసి చేయఁదగ్గది పరమాత్మ మొకఁడె
ఆ యవస్థాత్రయమ్మును నధిగమించు,
జనున కేనాటికిం బునర్జన్మ లేదు.

భూతముల కెల్లనాత్మయై పొదలువాఁడు,
భూతభూతాల వెలసెపో పొందుగాను

చంద్రుడొక్కఁడు; జలములసరవి నొకటి,
గాను, బహువిధమ్ములగాను గాంచునట్లు.
ఘటమునందున్న మిన్నులు ఘటమ్ముఁదీయ,
రాదు ఘటముమాత్రమె కొనిపోదు మటులె

జీవుఁ డాకాశ తుల్యుఁడు స్థిరుఁడటంచు,
నిశ్చలజ్ఞానతత్వాన నెఱుఁగవలయు.

వివిధరూపాలు కలదిగా వెలయుఘటము,
తెఱుఁగు దేహమ్ము. అటులయ్యుఁ దిరిగితిరిగి
తాను నశించు టెఱుఁగదు తథ్యమెఱుఁగు,
నాత్మ యొక్కటిమాత్ర మత్యంతనియతి.
శబ్ద మాయాప్రపంచ సంసక్త జీవు,
డంధకారమ్ము విడనాడి అమలకాంతిఁ
గనుటలేదు. తన్మాయాంధకార మొదుగ,
నేకమౌ స్థితినొకఁడుగా నెఱిఁగి చూచు.

బ్రహ్మ — శబ్దాక్షరమ్మౌదై పరిఢవిల్లు,
అది సమాప్తిగా శేషించు నదియు అక్ష
రమ్ము ఆ యక్షరమ్మును నిమ్ముగాఁగ,
ఆత్మశాంత్యర్థి ధ్యానించు ననవరతము.

తెలిసికోతగ్గ విద్యలు కలవు రెండు,
అదియు; — శబ్ద, బరబ్రహ్మ లీయవనియందు
శబ్దబ్రహ్మముఁ దెలిసిన శస్తగుణుఁడు,
ఆ పరబ్రహ్మమునుఁ బొందు నద్భుతముగ.

తవిలి మేధావి వేదశాస్త్రాలఁ జదివి,
జ్ఞానవిజ్ఞాన దక్షుఁడై గ్రాలు పిదపఁ
బొట్టుఁబోఁద్రోచి ధాన్యంబుఁ బొందువాని,
వలెను నవ్వాని వర్జింపవలయు సుమ్ము.

రంగు రంగుల వెలయు గోరాజి కాని,
వానిపాల రంగొక్కటై వరలునట్లు
జ్ఞాన మాపాలరీతిగాఁ గానుపించు,
లింగముల వెల్లనావుల లీలఁదోచు.

పాలలో నేయి గూఢమై పరగుభాతి,
భూతభూతాన జ్ఞానమ్ము పొదవియుండె
స్వాంతమన్థానమున సదాసరవిఁ దరచ,
నది బయల్పడు నుచ్ఛనీచాదులేల?

జ్ఞాననేత్రుండు; కట్టతోఁ గట్టరాచి,
యగ్ని వెలయించు నట్టు లత్యంతనియతి
మనసుమథియించి అమలబ్రహ్మమ్ము నేనె,
యంచుఁ దెలిసికోవలయు ముఖ్యమ్ముగాఁగ.

అఖిలభూతాలకాధారుఁ డఖిలభూత
వాసుఁ డఖిలభూతత్రాత వాసుదేవుఁ
డతఁడె నేనంచు, వెండియు నతఁడె నేనె
యనుచు నుపనిషత్సూక్తి నరయవలయు.

"ఇత్యుపనిషత్"

ప్రత్యక్ష ప్రమాణం

శ్రీమతి రాజేశ్వరి గారు

కృష్ణయ్య ఆవూరి బడిపంతులు. అతడే హెడ్డు మాస్టరు, అతడే అసిస్టెంటు, అతడే సర్వమున్నూ. ఆ గ్రామానికి వారంరోజులకోసారి పోస్టు రన్నరు కటాక్షం కలిగితే వచ్చే యే పుత్తరమైనా చదివి అర్థం చెప్పగల పండితు డతడొక్కడే. గ్రామభుక్తగారు సైతం గంటన్నరసంధ్య వార్చగలరే కాని సంతకం మాత్రం ఎడమచేతి బొటనవ్రేలిదే. కృష్ణయ్యకి నెలకి ఆరురూపాయిలు కరువుల్లాగ బడిపంతులుజీతం అందుతుంది. అదిమినహాగా అతనికున్న రాబడి నిండుసున్న. గ్రామస్థులందరూ కలిసి ఒక ఉపాంతపు మెట్టు అతనికి యిచ్చి మిద్దిటిల్లు నిర్మించి యిచ్చేరతనికి. ఇంటికోక తూముడుచొప్పున సంవత్సర గ్రాసం; అటుపైని కూరగాయలూ, మజ్జిగ, మొదలైనవి కృష్ణయ్యకు నిత్యవార్షికాలు — జీతంలోంచి కొంటే ఉప్పూ కిరసనాయిలూ కొంటాడు.

కృష్ణయ్యకు మరేవ్యాపకం లేనప్పుడే బడి తెరుస్తాడు. అధికమాసంలాగ స్కూళ్ల ఇన్‌స్పెక్టరు రాక ముందుగానే తెలుస్తుంది గనుక ఆ రెండు రోజులూమాత్రం పొలాలంటపోయిన పిల్లలనీ, కనీసం ముప్పైయేళ్లలోపువాళ్ల నందర్నీ, తీసుకొచ్చి బడి తీరుస్తాడు. తక్కినరోజుల్లో కృష్ణయ్యకు కాతాఖానీ తప్ప వేరుపనిలేదు.

సంక్రాంతికి సెలగంట పెట్టేరు. ఎప్పుడూ తెరవని బడికి బాహాటంగా పండుగ సెలవులిచ్చి కృష్ణయ్య ఈ ధరువుమీద కూచున్నాడు. సాయంకాలమైంది. ఎదురుగావున్న కోనేటిమీదనుంచి గాలి తెరతెరలుగా వస్తూంది. పుంతలోనున్న బురదలో జలక్రీడలాడించి పోతులనూ గేదెలనూ తోలుకొస్తూన్న కాపుకుర్రల అర్థంలేనిపాట అంతరిక్షాని కంటుతూంది. కృష్ణయ్యకు మాటలాడడానికి మనిషెవడూ దొరక్క, చిన్నగావంచా పీపుచుట్టుగా ముణుకులకు ముడివేసి తిరపతి డోలీలో కూర్చున్నట్టు వూగుతున్నాడు. పూరింటి పంచ దొరటోపీలాగ అతని కుదురుమాత్రం కప్పివుంది.

ఎదురుగా చెరువులోటల్లో సూర్యుడు గ్రుంకుతూవుండగా, కోనేటిమెట్లమీద నెవడో బాటసారి, తడిసినపాదాలు దులుపుతూ పైకెక్కి వస్తున్నాడు. కృష్ణయ్యకు కాలక్షేపానికి గ్రంథం కనిపించినట్లైంది.

"ఎవరయ్యా...వోయ్... ఇలారండి. యేవూరుమీది?"

"అయ్యా, మా వూరాండీ? మాది ముందూరు."

"అబ్బో, యెవరయ్యోయ్ నువ్వు, పెద్దవేదాంతిలా గున్నావే!"

కృష్ణయ్యవద్దనున్న గొప్పప్రజ్ఞ అది. ఎంత అపరిచితుడైనా సరే, మూడుముక్కల్లో 'అండీ'లోంచి 'అబ్బీ'లోకి దింపేస్తాడు.

"ఎప్పుడూ మీది ముందూరే అయితే, నువ్వెల్లప్పుడూ పొరుగూరులోనే వుంటావన్నమాట; యేమంటావు, నే చెప్పింది?...అబ్బో, నన్ను మాటల్లో బోల్తా కొట్టించేపాటి వాడెవడున్నాడు?"

"స్వామీ, మీతో వాదించేపాటి వాడనా? యతానాస్తి పితానాస్తి అన్నలాంటి అనాథులం మాకు వూరేమిటి పేరేమిటి, స్వామీ?"

"అబ్బో, నువ్వూ కొంచెం డొక్కశుద్ధి పొందిన వాడిలాగున్నావు ... ఉత్తరరామాయణానికి అర్థం చెప్తున్నానిప్పుడు, కావలిస్తే యీ రాత్రివిని వెళ్లు."

"అయ్యా, ఉత్తరరామాయణం వింటాగాని అది ఊర్ధ్వలోకానికే ఉపయోగం — పాపాలేవో అదే సద్యఃఫలం. ఆకలిగొన్నవాడికి అనుష్టుప్శ్లోకాలతో పొట్టనిండునా స్వామీ?"

"ఆరె, నీ..., నువ్వెక్కడో ఉద్దండపిండంలా గున్నావే. పానుగంటి జంఘాలశాస్త్రిధోరణి కొంచెం నీలో కనిపిస్తోంది... నాకేం అభ్యంతరం లేదుకాని, వండివడ్డించేది మా ఆవిడ ; ఆ విడను కనుక్కోని–"

"బాబూ, మీ పిల్లలతోపాటు మరోవిస్తట్లో–"

"ఆగు ఆగు. అక్కడే పొరపాటు పడుతున్నావు– మా ఆవిడవుంటే – (పొయిట్లో తొంగిచూచి) అక్కడ ఆ ప్రసంగం ఎత్తకూడదు...నువ్వెరగవు కాబోలు, నేను కేవలం ఆనందస్వరూపం; ఆవిడమాత్రం, అటుమాడు, ఆ – నందస్వరూపం......కానీ, శ్లేష కవిత్వాని కున్నరుచీ యేడుకూరల పులుసుకి లేదు సుమా!"

శేషమ్మ ఘోషచేగాక కేవలం విస్తీర్ణంచేత వీధి గుమ్మం దాటలేక తొంగిచూచి కృష్ణయ్యను రాత్రి వంట నిమిత్తం సలహాచేసింది. పరులయెదుట తన ప్రతిభను భంగపర్చనందుకు శేషమ్మను మనసులోనే మెచ్చుకుంటూ, కృష్ణయ్య అతిథివచ్చిన విషయం తెలిపి అప్పడాలుకూడా కాల్చమని వెనకాలే కేక వేసేడు.

"ఏమయ్యా, కోనేటిమెట్లమీదికిపోయి అందాకా కూర్చుందామా?"

"అలాగే కానీండి, స్వామీ."

"చూడూ, అన్ని ఋతువుల్లోనూకూడా, గాలి శారదంవుంటే, అది వొంటికి మహామంచిది. నీడనుంటే చెట్టుసైతం బతకదు."

"అన్నిగాలులూ అనుభవించిన, అనుభవిస్తూన్న నాతో దాని బాగోగులు సేవించమని చెప్పాలా?"

ఆ కోనేరు చాలా విశాలమైంది. నాలుగుగట్లనుండి కుచ్చెళ్లుపోసినట్లు రాతిమెట్లు నీటిలోదాకా దిగి, ఆ జలకన్యకు మరింత శోభ తెస్తున్నాయి. నాల్గు దిక్కులనుండి కమ్ముకుని వస్తూన్న చీకట్లలో, వారిద్దరూ ఆ మెట్లపైని చతికిలబడ్డారు. కృష్ణయ్యకి నేడు బ్రహ్మానందంగావుంది. కీ యిస్తే పరుగెత్తే బండిలాగ, అతనికి బాటసారి లభించడాన్ని నాలుక విజృంభిస్తోంది.

"స్వామీ, ఆవలిగట్టునవున్న శిథిలాలు యేదైనా ఆలయమా?"

"యేం చల్లనివేళ కదిపేవయ్యా ఆ విషయం. నే వ్రాసిన దదొక్కటేకథ ; ఆ తర్వాత మరి వ్రాద్దామంటే మా ఆవిడ పడనిచ్చిందికాదు. చూడూ, మనం బాగా ఆలోచిస్తే, యీ ప్రపంచంలో కవి అన్న వాడికి పెళ్లి కాకూడదు ; పెళ్లి కానిఅయిందో, వాడు కవిత్వమేనా వొదులుకోవాలి పెళ్లాన్నేనా వొదులు కోవాలి......రెండింటికీ మాత్రం పొసగదు."

"బాబూ, మీరు రెంటినీ విడిచినట్టు తోచదు ; ఆ ఆలయం విషయంమాత్రం చెప్పకుండా విడిచేరు."

"అదే అదే. ప్రస్తావన వొచ్చిందిగనుక చెపుతున్నాను. ఆ ఆలయంవుందే అది దేవాలయంకాదు. ఒక పెద్దసంసారి తాలూకు యిల్లు."

"శ్రీహరీ! పశుపత్ని సుశాలయాలు నాలుగింటి లోను చిరస్థాయి కావలసిన కోవెలే జీర్ణించిపోయినపుడు కడమవాటి విషయమేమై యుంటుందో!"

"వింటే, నీకే తెలుస్తుంది. అదిఒక అద్భుతమైన కథకింద పెంచి వ్రాసేను నేను. మొదట అనర్గళంగా ప్రబంధకవిత్వం చెప్పిచెప్పి, చెలామణీ కాకపోడాన్ని, కడుపుకోసం యీ వూరుచేరేను యిరవై యేళ్లక్రిందట. అప్పుడీ అయ్యలరాజువారి లోగిలి, ఓ, భూలోక

వైకుంఠంలాగుండేది. రామచంద్రయ్యగారంటే వయసున పాతికేళ్లవాడైనా, చేతి కెముక లేనివాడని సుప్రసిద్ధిపొందేడు. ఇక్కడ బడిపంతులు పని వారు చేయించింది ఆ దాతే... మనం మంచికిమంచీ చెప్పుకోవాలి — చెడ్డవుంటే మనం చెప్పకుండానే లోకం వెయ్యినోళ్ల చాటిపోస్తుంది. లోకము మూయగ మూసుడున్నదే, అన్నాడు కవి... కానీ, శ్రవణానందంతోటి ప్రబంధాలలో జాలు వెళిపోయేయినుమా! యేదీ ఆ పద్యం:—

'ముంగాల సింగార......' "

"నా సంగతి విడిచి అప్పుడే అడ్డుదారి తొక్కేరు స్వామీ!"

"అడ్డుదారేమిటి, కవికి అన్నీ దారులే. నిరంకుశాః కవయః అన్నాడు...అయితే ఆ రామచంద్రయ్య గారికి చంద్రుడిలో మచ్చలాగ ఒక దుర్గుణంవుండేది."

"యేమిటి?"

"భార్యమాట జవదాటకపోవడం."

"రామరామ! యెంత దుర్గుణం చెప్పేరుబాబూ!"

"కాదూ? దుర్గుణమని మెల్లిగా అంటావేమిటి? దుర్వ్యసనమని చెప్పక?... నే చెప్తాను వినూ! సంసారసూత్రంలో ఒక్కటే రహస్యం. ఆడదాన్ని అప్పడాలపిండిని యెంత మర్దిస్తే అంతరుచి. యీ సూత్రం ఒక్క మా ఆవిడపట్ల అన్వయించిందికాదు. యెంచేతనో యెరుగుదువా; 'అతివలజూచి వీరబల లంచు వచింతు మహాకవీంద్రులుద్ధత విపరీతవాదు'లని మా ఆవిడని చూసి చెప్పివుండాలి."

"సరే, తర్వాత?"

"చంద్రభాగాదేవి—అంటే రామచంద్రయ్యగారి భార్య—చాలా ఉత్తమురాలే అయితేనేం, వెనిమిటి వల్ల యే స్వల్పవిషయంలోనూ తిరస్కారం సహించలేకపోయేది."

"అంతటి అనుకూల దాంపత్యానికి నేరారోపణ మీవంటి కవీశ్వరులు చెయ్యాలి కాని—"

"నేరం వుందో లేదో నీకే తెలుస్తుంది, తుదముట్టా విను. పదిపన్నెండేళ్లు కాపురంచేసిన తర్వాత, రామచంద్రయ్యగారికి సంతానంలేమికి ఓదార్పురీతిగా, ఆయన సోదరుడును భార్యయు ఆకస్మాత్తుగా మరణించి తమ యేకైక పుత్రికను, మూడేండ్లకూనను, దిగవిడచిరి. ఆపిల్లను రామచంద్రయ్య చంక బెట్టుకుని గుమ్మములో కాలుబెట్టినవాడే లక్ష్మీవారి గుమ్మము వెలుపల కడుగుపెట్టినది. చంద్రభాగకు—కరుణతప్ప అన్య మెరుగని ఆ యిల్లాలికి—ఎక్కడనుండి ఊరిందో ఆ పసికూనమీద అవ్యాజద్వేషం అంకురించింది."

"నిజం? నేను నమ్మలేకున్నాను."

"అయితే నువ్వు రెండో వాడివి. మొదటివాడా మెధర్త. లోకమంతా గుసగుసలాడుకుంటూన్న ఆమె కుత్సితం, రామచంద్రయ్య యెన్నడూ గ్రహించలేదు; అవసానకాలానికైనా తెలిసివుంటుందని—"

"అతడెన్నాళ్లయింది, గతించి?"

"రెండేళ్లవుతుంది. అతని మృతికిసైతం కారణమతని భార్యయే. అతనికేదో శూలనొప్పి బాధ అప్పుడప్పుడు వుండేదట. అది చంపే జబ్బుకాదు. అయితేనేం, ఆపరేషనుకోసమని చెన్నపట్నం పంపించింది భార్య. అతడు బహుదూర దృష్టికలవాడు గనక తమ పెంపుడుపిల్లకు పెళ్లిచేసి—యీ అవతల వీధిలో భుక్తగారి అబ్బాయికే—ఆ యేడేండ్లపిల్లనూ ఆ త్తింటనే దిగవిడిచి, భార్యను పుట్టింటికి పంపి, తను రాయపేట ఆస్పత్రిలో చేరేడు......వారంరోజుల నాడు అతడు చనిపోయేడని టెల్రిగామూ."

పాటసారికి కడపటిముక్క వినిపించినట్టులేదు. అతడు గజగజవణుకుతూ పైనున్న బట్టతో చెవులుసైతం కప్పుగుని "అబ్బా, యీవూళ్లో యెంతచలి?"

అన్నాడు. కృష్ణయ్యమాత్రం తనధోరణి విడిచేలాగు లేదు. చుట్టుప్రక్కల వంతటా నిశ్శబ్దమే ప్రతిధ్వని చేసుకొని రెండుమగాడు కీచురాళ్లు గీఁమని గుక్క తిప్పకుండా రొద చేస్తున్నాయి.

"ఆ ఘోరవార్త వినగానే పాపం చంద్రభాగ తన కుపకమనసుగా తనపెంపుడు పిల్లను చేర దీయ బోయినది కాని అన్నీ యెరిగిన ఆపిల్ల అత్తవాసు మళ్లీ యీ మొకు చూపుతారా?"

"బాబూ నాకు తెలీక అడుగుతున్నాను. ఆపిల్ల కేమైనా అపచర్య పినతల్లివల్ల కలిగిందని చెల్లడి అయినదా?"

"అయ్యో, పిచ్చివాడా! దాని కెందుకుంటుం దోయ్ యీ పిల్లమీద అభిమానం?"

"ఉండకూడదా?"

"అదేంమాట? అవకాశమేదీ?...ఇంతకూ లోక మంతా మొదటే నిశ్చయించేసేరు, యీపిల్లంటే చంద్ర భాగకు కిట్టదని."

"లోకమంటే, యీ పూరివారనేనా"?

"చాలదూ?...మరి నాలుగునెలలనాడు చంద్ర భాగ, మరి కాలుజారిందో, లేక కోరిచేసిందో, యీ కోనేట్లోనే—"

"శ్రీహరి,—అబ్బబ్బా — నేను భరించలేను బాబూ నే భరించలేను; యీచలి— ఈ యీదురుగాలి ఈ ఆకలి, యీదాహము!"

కృష్ణయ్యకి కరచరణాలాడలేదు. నోసిలితో కోనేటినీళ్లుతెచ్చి నాలుగుసార్లు చాటసారి మొహం మీదజల్లి నోట్లోపోసేడు.

"అయితే,— చెప్పండి స్వామీ, యీనీట్లోనే యీకోనేట్లోనే—?"

"సరిసరి! నువ్వెక్కడో ఉత్తపిరికి పందలా గున్నావు. అసలు సంగతి యింకా చెప్పేలేదూ!"

"ఏమిటి?"

"నాకథ—అంటే అందుమీదనే వల్లినకథ. ఆస్పత్రిలో అతనుపోయేడని చెల్రిగాంవచ్చిందా? అమర్నాడులేదు మూడోనాడేంట, రాయపేట ఆస్పత్రితాలుకూ మృతకళేబరకాలలోంచి ఒక కళేబరం యెవరో యెత్తుకుపోయేరని ఆంధ్రపత్రికలో పడ్డాది—

అప్పుడు నాకేమిటితోచింది, కళేబరం పోవడం అన్నది, రామచంద్రయ్యబతికి తప్పించుకు పారిపోయే డనే కల్పన కవకాశమిస్తూంది కదా అని చెప్పి కథంతా యిప్పుడు చెప్పినట్లే వ్రాస్తూ, రామచంద్రయ్య మళ్లీ యిక్కడికి వచ్చినట్టూ, వూరంతా ఆశ్చర్య పడ్డట్టూ, పోయిన భార్యకై అతడు విచారిస్తూ, పెంపుడుకుమార్తె పేర యావదాస్తి వ్రాసియిచ్చి తాను కాశీ పోయినట్టూ కథపెంచి వ్రాసేను.... యెందుకూ, అది పత్రికకి దేనికీ పంపలేకపోయేననే విచారం?"

"ఎందుచేత?"

"మా ఆవిడ ఆకాగితాలు నిప్పచెయ్యడంకింద వుపయోగించేసింది. నేను కోప్పడబోతే యేంలాభం?"

"పోనీండి బాబూ, కథలో నాయికను జలగండం భగవంతుడే యిచ్చేడు. నాయకుడికి అగ్నిసంస్కారం మీకృతంగా జరిగేయోగ్యత వుండెను!"

అప్పుడే రాత్రి పదిగంటల సమీపమై వుంటుంది. గ్రామంఅంతా అప్పుడే నిశ్చల సమాధిలో మగ్నం అవుతూంది. దూరంగా యెక్కడో బండికి కండెన పెడుతూన్న కిరకిరశబ్దం ఆచీకటి చెరల్లోంచి, యేదో పరలోకజీవుల యాతనవలె, అతి కర్కశంగా విన వస్తూంది.

కృష్ణయ్యకు అనిశాప్రళయ స్వరూపంద్యోతకం కాగానే, యింటివద్దనున్న కాళీస్వరూపంయేమి గర్జా రావంచేస్తూందో అని తలచి ఉలిక్కిపడి "యీ పాటికి వెడదామా?" అన్నాడు.

చాటసారి అప్లీయని "స్వామీ, మీరు నడవండి, మీ వెనకనే అయిదునిమిషాల్లో వస్తున్నా"నంటూ ఒక మెట్టువెంబడి తిన్నగా వెళ్ళిపోగెను. కాలకృత్యములకనిరొంచి, కృష్ణయ్యముందుగా యింటిదారి పట్టేడు.

కృష్ణయ్య యింటి గుమ్మమెక్కి తలుపుతట్టడం ఆరంభించేడు. ఇంతకూ లేదు, అంతకూ లేదు, శేషమ్మ అలికిడి. నిద్రిస్తూందో అతను ధన్యుడే. అలిగిటక్కి పెట్టిందో తలుపుతీయడంతోటే ఒక ఫెళఫెళార్భటితో ఉల్కాపాతం అతడిమీద పడడం నిశ్చయం... తలుపీరాత్రి తెరిచేలాగ తోచలేదు. సరే, పురాణం కానిచ్చి భుక్తగారి అరుగుమీదే పడుక్కుందామని కృష్ణయ్య అక్కడికి పోయేడు. అక్కడ జనమంతా యితడికోసం ఎదురుచూస్తూ, చేరబడడానికి సుఖమైన స్థలం లభించినవాళ్లు ఆవులిస్తూ, వితంతుబృందం ఊరి కోడళ్ల నెలలు లెక్కకట్టక వాదించుకుంటూ, యిట్లా పురాణంకోసం సిద్ధంగా ఉన్నారు. కృష్ణయ్య కిర్రు చెప్పులధ్వనిబట్టి అక్కడ యేమరుగునవో కూర్చున్న శేషమ్మ, తాళపుగుత్తి శబ్దభేదిలాగ అతనిముఖము మీదకై గురిమాచి విసిరి, "ఓలాంతరు తీసుకువెళ్లి స్వయంగా తామూ చుట్టం వడ్డించుకు మింగుతారా, నేలేవలేను" అంటూ అనుజ్ఞాపత్రం జారీచేసింది.

కృష్ణయ్య బ్రతుకుజీవుడా అనుకుని లాంతరుచేత పుచ్చుకు నింటికి వచ్చేడు... ఇంటి అరుగుమీద చాటసారి లేదు. ఇంకా రాలేదేం చెప్మా కోకటినించీ? అనుకుంటూ దారి ఎరగడేమో చీకట్లోనని దీపం పట్టుకుని కోనేటికెళ్లేడు కృష్ణయ్య. అక్కడసైతం లేడు—దూరంగా అవతలిగట్టున నీటిచేరువ మెట్టు మీద యేదో తెల్లగా కనిపిస్తూంది. మెట్లంటచుట్టు తిరిగి కృష్ణయ్య అక్కడకువచ్చేడు. అక్కడా లేడు చాటసారి; యేవో బట్టలున్నాయి! అప్రక్కనే, కుంకుమాపసుపూ విరజిమ్మి వున్నాయి!...

కృష్ణయ్యకి వొళ్లు జలదరించింది అయినా అతని లోని కవితామార్దవమంతా కరడుకారిపోయి వుండడాన్ని ధైర్యం తెచ్చుకొని ఆ బట్టలు విదమర్చేడు ఒక చింకిలాల్చి జేబునుండి రెండు కాగితంముక్కలు పడ్డాయి.

దీపంవెలుగున చూస్తే ఒకదానిమీద యిట్లుంది:—

"చంద్రభాగ అమాయిక — యీ పాడులోకం, దుష్టత్వం నమ్మినట్టు సజ్జనత్వంనమ్మదు. ప్రేమలేదని అనుకునే తావున, ప్రేమకనిపించినా గ్రుడ్డిలోకం చూడదు, అంగీకరింపదు."

రెండవకాగితం కృష్ణయ్యకే ఒకవుత్తరం:—

"స్వామీ, మీకథలో చేసినకల్పన బహుస్వాభావికమని నేనే మీకు రుజావు. ఇందులోవుంచిన నెం 113 రు టిక్కట్టు, రాయపేట ఆస్పత్రివారు నా మెడకుకట్టినది, పరలోకయాత్రకోసం. కాని మీ కథరీతిగా, నేను నా పెంపుడుబిడ్డ ఎదుటపడితే, లోకం నన్ను సజీవునిగా నమ్మదు, మీ రొక్కరు నమ్ముదురేమోకాని. ఆనడు, పోయిన కళేబరము నేనే అనిగాని, విధివశమున పునర్జీవితుడనై వచ్చుట సత్యేతరము కాదనిగాని లోకము నమ్మించుట ఎట్లు? నాకున్నది ఒకటేమార్గము,— నా అర్ధాంగి చంద్రభాగ పెట్టినమార్గం!

ఈరాత్రి, తమ దోసిలితో పోసిన యీ నాజలము నా కమృతమైనది. దానిలోనే యున్నది నా సర్వస్వము, నేనును.

—రామచంద్ర."

మగని చెవిలో

"అనసూయ"

(పొరుగావెను గురించి)

ఏమండీ! మన యువతల పొరుగు వెల్నాటం ఓవర్సీరూ అతని పెళ్ళాం ఎందు కండీ అలాగు దెబ్బలాడుకుంటారు? అతడి పెళ్ళాం చర్యలు చూస్తే నన్ను నిజంగా శాంతమూర్తినిగా మీారు అనకతప్పదు! నువ్వంటే నువ్వని దెబ్బలాడుతుందండీ! మొగుడు మన్నా పన ఏమీాలేదు; తిట్టుకు తిట్టు తిడుతుంది, మాటకు మాట అంటుంది. ఇంకా చుట్టుప్రక్కల యిళ్లున్నవి గాని లేకపోతే కొడుతుందేమోకూడాను! అక్కడికీ అతడు సముదాయిస్తునే ఉంటాడు! కాని అది ఊరుకోదండి! ఏదో చేసేడనో చెయ్యలేదనో మొత్తుకుంటుందండీ ధోరణి! అది పట్టుకొని జణాయించి జణాయించి చూశారూ! తుపానులో గాలీ వానా లెంపలు వాయించినట్లు అడాపెడా కొడతాయి—అలాగు అతడిమీాద కురిపించేసరికి అతడు కొంతసేపు సమాధానాలు చెప్పి చెప్పి ఆఖరుకి చాలలేక నెత్తి మొత్తుకున్నా వదలదండీ! ప్రతీరోజూ వాళ్లిద్దరికీ యేదో దానికి యుద్ధమే గదా! చూడగా చూడగా వాళ్లది మార్జాల దాంపత్యములాగు కనబడుతుంది నాకు!

'మనది మాత్రమో!'

చాలు! సంతోషమైంది! కడుపు నిండిపోయింది! ఇన్నాళ్లూ చేసిన చాకిరీ, తిన్న తిట్లూ, పడ్డశ్రమా, ఓర్చిన ఓర్పూ, అన్నీ ఒక్కమాటతో తుడిచేసేరు! మీాకు నా మీాద యిట్టి అభిప్రాయం ఉన్నదని నేను ఎన్నడూ అనుకోలేదు! మీాకు మనస్సులో ఇంత కపటము కల్మషము ఉన్నదని నాకు తెలియలేదు!

"నలువశిరంబు ముట్టినను నల్లనివానిని నమ్మవచ్చునే" అన్నమాట యీానాడు సార్థకమైంది! ఆహా! ఆడవాళ్లు ఎంత వేగంగా నమ్మివేస్తారు! ఎంత వేగముగా వలలో పడిపోతారు! పూర్వంనుండీ ఇలాగు దగాచేసుకొనే వచ్చారు ఆడవాళ్లని మగవాళ్లు! ఆడినన్ని మాటలూ ఆడీడం. పెట్టినన్ని చీవాట్లు పెట్టీటం, ఆఖరుకి ఏముఖం తుడుపుమాట అనడమో, లేక ఏతూాలు రవి కెలగుడ్డ కొనడమో చేసేసరికి అమాయకపు ఆడది అదంతా నిజమైన అభిమానమే అనుకొని తిట్లు చీవాట్లు అన్నీ మరచిపోతుంది! నూరు చెప్పుదెబ్బలైనా ఒక్కబూరె ముక్కతో సాటి కావని అనుకొంటుంది! ఇలాగు నిత్యమూ మగవాళ్లు కొంపలు తీస్తునే ఉంటారు!

కల్లలు వాళ్లవే, కపటములు వాళ్లవే; దొంగతనం వారిదే; అబద్ధాలు వారివే, అన్యాయాలు వారివే; కాఠిన్యం వారిదే, క్రౌర్యం వారిదే; మోసం వారిదే, మూర్ఖం వారిదే; ఇలాగు అవలక్షణము లన్నీ పెట్టుకొని ఆడవాళ్లని మాయచేత లొంగతీయబట్టే పూర్వము "మాయా శీలురు, చంచలాత్మ లనుకంపాశూన్య లాత్మైకకా। ర్యాయత్తుల్ సమయాను కూల హృదయవ్యాపార గోపాయనో। పాయజ్ఞుల్ మగవారలు" అని అన్నారు.

ఇన్ని బాధలు కష్టములు ఓర్మితో పడుతూ ఉన్న నన్నే మీరు యింత చుల కనగా అనేసేరు గదా, యింక లోకంలో ఎక్కడ న్యాయం ఉంది చెప్పండి! తక్కిన అంద రాడవాళ్లలాగు బట్టలు కొని యిమ్మని బలవంతం చేయలేదు! నగలు పెట్టమని చంపుకొని తినలేదు! పిల్లలతో విసికిపోలేదు! మీ అమ్మనీ అప్పనీ వొది రించలేదు! మా పుట్టింటికి తరుచు పారి పోలేదు! మిమ్మలిని కాఫీక్లబ్బు గాని క్లబ్బు గాని ఆటపాటలు గాని ఖర్చు వెచ్చాలు గాని మానవలసినదని బలాత్కరించలేదు! 'పందంటే పంది, నందంటే నంది' అని మీరు చెప్పినదానికీ చేసినదానికీ అన్నిటికీ అలాగే అని తల ఊచిపడిఉంటే ఇదా నాకు మీరు అఖరికి యిచ్చిన కితాబు! మార్జాలమునా నేను? నిజమే! మీరు పిల్లి అయినప్పుడు మీ పెళ్లామును అయిన నేను పిల్లిని గాక మరేమవుతాను? మీకు పిల్లి గుణములు గాక పులి గుణములు ఒక టైనా ఉందీ? ఇంట్లో ఆడవాళ్లు కేకవేసు కుంటూ ఉంటే తోకముడుచుకొని పారి పోతారు గాని వాళ్లని ఆపలేరు గదా! ఎల కలవంటి అనాథుబంట్రోతు గుంటలమీదికి పిడుగు అయిపోతారు గాని ఆడదైనా డాబుచేసి కేకలేస్తే దాడులీయడమే కదూ మీ శక్తి? మేష్టరుని మీరు ఆక్షేపిస్తారు గాని నిజంగా మేష్టర్లయందు పిల్లలికి భయమూ భక్తీకూడా ఉండవచ్చును. ఈ వూరి హెడ్డుమేష్టరుని చూడండీ! అతడంటే అందరికీ యెంత గౌరవమో! మీయందో? ఎవడికీ యేమీ ఉండదు, హేళన తృణీ కారము తప్ప! మీరు పిల్లి కాబట్టే మీ పెళ్లామును నేనుకూడా జింహ్వా చచ్చిన పిల్లిలాగు ఉండబట్టే మనకి యీ యింట్లో యింత నీచకముగా చూడడమూ అవ మర్యాదా చేయడమూ జరుగుచున్నాయి! అసలు ప్లీడరంటేనే పిల్లి! దానిలో మీరు మరీ చేతకాని పిల్లి! అటువంటి పిల్లికి పెళ్లాము–మరీ నీచపుపిల్లి–మన దాంపత్యము మార్జాలదాంపత్యము కాక మరేమిటి అవుతుంది?

'ప్లీడరంటే పిల్లివంటివాడా? నాడికి యెంత స్వేచ్ఛ, యెంత గౌరవము?'

చెప్పేదేమిటి ప్లీడర్ల స్వేచ్ఛాగౌరవ మున్నా?......లంచాలు కుదర్చడము కూడా చేయడానికి జంకని మీ ప్లీడర్లకు గౌరవము స్వేచ్ఛ చెప్పేదేమిటి?

ఎవరు కుదురుస్తున్నారా? ఏం నంగనాచులండీ! ఎరగనట్లు నటిస్తారు? మన ఊళ్లో ఒక పెద్దప్లీడరు సానివాడేనా? మరొక పెద్దప్లీడరు చిన్నవాడుగా ఉన్నప్పుడు చేసిన పని యిదేనట! దానివల్లే ముందరికి వచ్చేడుట! ఇప్పుడిప్పుడు మీ గుంట ప్లీడర్లుకూడా కొందరు ఇట్టివి మొదలుపెట్టేరుట! యిప్పుడు డబ్బు సువాసనలో ఆ నీచపుకంపు కనపడదో, లేకపోతే కకొక్కుజీబాధలాగు ఆ కాస్తసేపూ ఆ బాధపడక తీరదనో వారిని అందరూ గౌరవిస్తారు! అట్టి గౌరవాలకి లెక్కేమిటి? ఇకను అధికార్లకి పళ్లూ ఫలాలూ పంపించేవాళ్లు, వాళ్ల యింట కాస్త కష్టంవస్తే తమ యింట్లో శవం పోయినట్లు యేడ్చేవాళ్లు, యిళ్లకు వెళ్లి ఆశ్రయించేవాళ్లు, మానాన్ని వప్పచెప్పేవాళ్లు, వాళ్ల సంగతి చెప్ప నక్కర్లేదు గదా! గంతలో పడేసిన యెంగిలాకుల మీద కుక్కలకు స్వేచ్ఛ లేదూ? అట్టిదే మీ ప్లీడరీ స్వేచ్ఛ! అంచేత మీరు ప్లీడరు పిల్లి; నేను మీ పెళ్లాం పిల్లిని; మనది మార్జాల దాంపత్యము కాక సీతారాముల దాంపత్య మెట్లవుతుంది?

ఆహా! అంత చులకనగా అనేసేరు గాని నేను ఆ వెల్నాటి ఓవర్సీరు పెళ్లాంలాగు, నీళ్లుతోడి తెమ్మన్నానా? పొయ్యిలోనికి కర్రలు కొట్టమన్నానా? కుంపటిలో నిప్పు చెయ్యమన్నానా? వంటంతసేపూ పిల్లలని ఆడించమన్నానా? మీ యెంతట మిమ్మలినే వడ్డించుకోమన్నానా? పిల్లలిని యెత్తుకుంటావా, యెంగిళ్లెత్తుకుంటావా అని అడిగి ఆఖరికి రెండూ చేయించేనా? చేతిలో రూపాయి అయినా లేకుండా లాగేసి మంగలి ఖర్చులకికూడా పెళ్లామును అడగవలసిన యోగ్యత పట్టించేనా? పడకగది ఉపన్యాసమందిరముగాను తక్కినవి కవాతు మెరకలుగాను చేసివేసేనా? వేసవికాలములో విసనికర్ర అతని చేతిలో అంటుకుపోయినట్లు ఉండిపోవడమే గదూ! పిల్లలకు విసరడమని మిష—అమ్మగారికే సేవ! ఇటువంటి పనులు ఒకటీ లేదు గదా, ఒకటీ మీచేత చేయించలేదు గదా, ఎందుకలాగు అనేసేరు? మీకు యేమైనా విశ్వాసమూ ప్రేమా న్యాయమూ ఉన్నాయా? ఉంటే ఎందు కలాగు అంటారు?

హాస్యానికి అన్నారా? ఇదా హాస్యము? ఈ మోస్తరుగానే గదూ మీ మగవాళ్లు పూర్వంనుండీ చేస్తూఉన్న దగాచర్యలు! అన్నంతమాటా అనీడం—హాస్యమనకని వెనుకనుండి సర్దుబాటు చేయడం—ఏమి సబబుగానున్నది? హాస్యమంటే యెంత నాజూకుగా ఉండాలి! ఎంత సంతోషము పుట్టాలి! వేసవికాలములో ఐసుక్రీము తింటే చల్లదనము ఒంటికి వ్యాపించినట్లు హాస్యమువలన ఆనందం పుట్టి వ్యాపించాలి! అంతేగాని కర్రవిరిచి పొయ్యిలో పెట్టినట్లు ఏదో ఒక పోటుకుమాటు పొడుచుకొని చచ్చేటట్లు అనీడమూ, ఆతరువాత గిజగిజగించుకొని కొట్టుకుంటూ ఉంటే హాస్యానికన్నానని తేలిపోవడమున్నా? ఈమాటు యిటువంటి హాస్యాలు కట్టిపెట్టండి! లేదా, లేకపోతే ఆరాత్రి నిద్రకు సెలవుపెట్టండి.

పండుగ కట్నము

మహాలక్ష్మి పుట్టుకకు ప్రసాదరావుగారి గృహస్థితి బాగా నేవుండేది. అప్పట్లో వారింట్లో లక్ష్మి తాండవిస్తూ వుండేది. ఆమూలంగానే లేక లేక పుట్టిన యీ ఆడపిల్ల మహాలక్ష్మి అయింది. ఆమెముందు యింకొక మగపిల్లడు వున్నా ఆ కారణంగానే తాత తండ్రులమధ్య దాసీ జనంమధ్య అల్లారుముద్దుగా పెరిగింది లక్ష్మి. తెల్లని శరీరము, విశాలమైనకనులు, తీర్చినకనుబొమలు,వక్కాని నోరు ఆమె పేరును సార్థకం చేసాయి. లక్ష్మి నాల్గవ యేటనే బడికి బయలుదేరింది. తాతగారి అభిమానము చేత తండ్రిఆదరణచేత చిన్నతనంలోనే ఫిడేలు నేర్చుకుంది. కాని లక్ష్మికి జ్ఞానము పూర్తిగావచ్చే కాలానికి ప్రసాదరావు కుటుంబస్థితి బాగులేదు. లక్ష్మి వెనక నొక మొగపిల్లడు ఆడపిల్ల పుట్టారు. తాతల నాటి ఆస్తులు తన అనుభవంలోకి రాకుండానే తండ్రి పాడుచేశాడు. కుటుంబం గడవడం యెలాఅన్నది సమస్యే అయినా జ్ఞానమువచ్చిన పిల్లాపిల్లాడ్ని,పరమ సాధ్విఅయిన యిల్లాల్ని చూచుకొని ప్రసాదరావు సంతుష్టి జెందేవాడు. మహాలక్ష్మికి పదమూడవయేటికే విద్యాగంధము బాగుగా అలవడింది. తండ్రికి మన స్తిమితములేని గడియల్లో చక్కగాపాడి అతణ్ణిసంతోష పెట్టేంతుని చేసేది. ఆరోజుల్లో అట్టికూతురుకన్న వేరేమి కావాలి? అన్నిసుగుణములు కలిగిన లక్ష్మికి గర్వము లేకపోవడం అతనికి ఆశ్చర్యం వేసేది. లక్ష్మి సున్నితహృదయ. అది నిష్కళంకము. ఆమె మనసును విప్పి చదివితే 'ప్రేమ'అన్న అక్షరములు కనబడతాయి. అట్టి లక్ష్మి కష్టములనుభవించడం అతనికి యిష్టములేదు. అతడు వెదకివెదకి వొకవరుణ్ణి తెచ్చేడు. లక్ష్మి మనస్ఫూర్తిగా వొప్పుకున్నమీదట తను సాగినంతవరకు వైభవంగా వివాహముచేశాడు.

తన అల్లుడు గౌరవమయిన కుటుంబములో పుట్టేడు. సుగుణవంతుడు. విద్యాధికుడు. రామారావు లక్ష్మిని భరించేవాడయ్యేడని అతడు నిజంగా గర్వించేడు.

అని పూజా సెలవులు. రామారావుని రమ్మని మామగారు మదరాసు వుత్తరము వ్రాసేరు. తనభర్త నాడు వస్తారుగదా అని లక్ష్మి వుత్సాహంగావుంది. రామారావే కారణంచేతనో మెయిలుకురాలేదు. ఆమెకు ఆతృత హెచ్చింది. 'అక్కా బావయెప్పుడువస్తాడే' అన్న చెల్లిలి ప్రశ్నకు విసుక్కుంటూ గదిలో కూర్చుంది. కాలం యెంత అయిందో ఆమెకు తెలీదు. ఏమి తోచక 'ఫిడేలు'తీసి వాయిస్తూంది 'ననుపాలింపగనడచి వచ్చితివో'అని. రామారావు లోపల ప్రవేశించాడు. అతడు ప్యాసింజరులో వచ్చేడు. వాలీ ష్టాండుమీద పడేస్తూ 'నడచిరాలేదు. బండిమీద'అంటూ వాలు కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. లక్ష్మి వెనుదిరిగిచూచింది. సిగ్గు సంతోషము వొకటి తర్వాత వొకటి ఆమెను ఆవహించాయి. ఆమె తిరిగీ ఆదేపాడుతూంది.

'నమ్మకంలేదు?'

ఆమె లేచింది. మేజా నానుకొని నించుంది.

'మెయిల్లో వస్తానన్నారు?'

'బెజవాడలో దిగాను.'

'ఇప్పుడు రారనుకున్నాను.'

'పొరపాటు!'

'ఆడవాళ్ళంటే మీకంతలోకువా?'

'ఎవరులోకువో తెలుస్తూనేవుంది. శలవు లివ్వగానే పరుగెత్తుకొచ్చాను.'

'బండి మీదన్నారు?'

'గలిచా శ'

రాబోవు ఒలింపిక్ పందెములకు
టోకియోనగరము రంగమగుట దలిసి ఆ నగరబాలిక లుత్సవము సేయుట.

బొంబాయి మహిళ సేవామండలి యాధిపత్యమున నూతనముగా ప్రారంభింపబడిన
కుట్టుపని తరగతియందలి యుపాధ్యాయినులు విద్యార్థినులు.

మిస్. ఇందిర ఖేడ్కర్ ఎం. ఎ., బి. టి.,

మొరాదాబాద్ మహిళా కళాశాల ప్రిన్సిపాలు.

ఉన్నతవిద్యబడయుటకై ఇంగ్లండునకు వెళ్లిరి.

'జనము యెప్పుడూ మారదే.'

'బావా! స్టానునుంచి నీళ్లు రావాలేవిటి కాఫీ యిప్పుడే అయిపోయింది'అని కమల పరామర్శ చేసింది. రామారావుకి కమలని చూస్తే యెంతో అభిమానము. కమల దొరలపిల్లలావుంటుంది. ఆమె రోజా పట్టే పంతములు చూచి ఆ అమాయకురాలికి వాళ్ల కుటుంబ స్థితి తెలీదుకదా అనుకునేవాడు.

'బావా! మద్రాసునుంచి నాకేమిటి తెచ్చావు?'

'సిల్కు ఫ్రాకులు' కుట్టించి తెచ్చాను. సూటుకేసు తీసి మీదనే వున్నాయి తీసుకో.'

కమల అక్క చేత తీయించింది.

'బాగున్నాయే అక్కా! బావమంచివాడే, అవునా?' లక్ష్మి సగర్వంగా వూరుకుంది.

'బావా! అక్కకేమీ తేలేదు?'

'తెచ్చేను.'

'ఏమిటి? ఎక్కడుంది?'అని ఆతృతగా ప్రశ్నించింది కమల.

'ఇదిగో'అని తన్ను చూపెట్టి నవ్వేడు రామారావు.

'పో బావా? యెప్పుడు హాస్యాలేనా' అని కమల ఫ్రాకులుపట్టుకొని దారితీసింది.

లక్ష్మిమీద రామారావుకి యెంతో ప్రేమ. స్త్రీ పురుషులు సాధారణంగా చెప్పుకొనే ప్రేమ కాదతనిది. అతడామెను భౌతికంగాకంటె నైతికంగానే హెచ్చు ప్రేమించాడు. లక్ష్మిని తను ఆరాధించవలసిన దేవతకి మల్లే భావించేవాడు. మద్రాసులో అతడిప్పుడు ఎం.యే. చదువుతున్నాడు. తన విద్యాపరిశ్రమ ఆమె సాహిత్యజ్ఞానంలో యెంత అనిపించేది.

'లక్ష్మి.'

ఆమె రామారావుని పరికించింది.

'నీవు నా ప్రేమరాజ్యానికి రాణివి.'

ఈపాటికి చాలించండి.'

'యిలారా.'

ఆమె ఆతనిదగ్గరకు చేరింది.

'నీవు నాజీవితనౌకకు చుక్కానివి.'

'కానని యెవరన్నారు.'

అతడామెను వదిలోకిలాగేడు. ఆమెబుగ్గలు యెర్రబారినై.

నాడువిజయదశమి. రామారావు అభ్యంగనము అయినతర్వాత కాఫీ ఫలహారములు పుచ్చుకొని వరండాలో కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. ప్రసాదరావంతవరకు ఆతనితో యేవో సంభాషించి వెళ్లిపోయాడు. కమలతో వొకటిరెండు మాటలాడి యింటిఅల్లుడు గదిలో పడుకున్నాడు 'షేక్స్పియరు' డ్రామాచదువుతూ. మధ్యాహ్నము భోజనముల దగ్గర సాయంత్రము ధవళేశ్వరము వెళతానని ప్రసాదరావన్నాడు.

'నేను మెయిలో వెళుతున్నా'నని రామారావు చెప్పేడు. ప్రసాదరావు ఆలోచనా పూర్వకంగా 'సరే'అని వూరుకున్నాడు. భోజనముఅయిన తర్వాత గదిలోకిపోయి పడుకున్నాడు రామారావు. గంట పోయిన తర్వాత లక్ష్మిగదిలో ప్రవేశించింది.

'నిద్రేనాయేవిటి?'

'..........'

'నామీదకోపము వచ్చినట్టుంది.'

రామారావు కొంచెం వత్తిగిల్లేడు.

లక్ష్మి మంచంమీద కూర్చుంది.

'ఎందుకు?'

'ఏమిటి?'

'నామీదకోపం.'

'నీమీద యెందుకు!'

'పోనీ మాతోటి వచ్చేస్తాను.'

'ఎక్కడికి?'

'మద్రాసు.'

'వద్దు.'

'బెజవాడలో దిగిపోతాను.'

'మీఅమ్మ కింకా నీరసంగా వుందన్నావు.'

'అవును.'

'ఇక్కడేవుండు.'

'మరియెందుకు మొగం అలా ముడిచారివాళ.'

'యేమీలేదు.'

నిజానికి రామారావు వుదయంనుంచీ అలాగేవున్నాడు. పండుగకి పిలిచి మామగారు తనకి తగినకట్నము యివ్వలేదని అతని అలక. స్వభావానికి రామారావు మంచివాడే. కాని అట్టి లోకలాంఛనమే అతని సుస్వభావాన్ని అరికట్టి లక్ష్మిపై యీర్ష్య కలిగించపోయింది. లోకజ్ఞానమెఱిగిన లక్ష్మి భర్త హృదయక్లేశము గ్రహించలేకపోలేదు. అందుకనే మాటల్లోపెట్టి ఆలోచన మరలింపబోయింది. రామారావు చదువుకున్నవాడు. తనగృహస్థితి తెలిసి విద్యాహీనునివలె, మూర్ఖునిలా ప్రవర్తించడం ఆమె సహించలేకపోయింది. పెద్ద చదువులు చదివినందుకు లంచములు కావాలి? అవి ప్రాపంచిక విషయపరిశీలనములేని చదువునకా! లోకానుభవములేని చదువు నేర్చుకున్నందులకా? అని ఆమెప్రశ్న. లక్ష్మి తెలివితక్కువదికాదు. హృద్భావము గ్రహించగలయువతి. రామారావుకి పాఠము నేర్పాలని ఆమె నిశ్చయించుకుంది.

'రేపు ప్యాసింజరులో వెళ్లండి.'

'మీవాళ్లు యిచ్చేకట్నాలు మిగిలిపోతాయనా?' అన్నాడు రామారావు.

రామారావుపై మహాలక్ష్మికి కోపమురాలేదు. తనస్థితికి ఆమె యిసుమంతయినా చలించలేదు. ఆమె యవ్వన హృదయంలో ధైర్యలక్ష్మి 'శాపుటా' రొత్తింది. రామారావామెముఖంలోకి చూచేడు. ఆమె నిశ్చలత్వానికి ఆశ్చర్యపోయాడు.

కాలమానాన్నిబట్టి మరోగంట గడచిపోయింది. కాఫీత్రాగి రామారావు వూర్లోవెళ్లాడు. లక్ష్మి మనసును నొప్పించానేమో అని అతనికి భయంవేసింది. కాని లోకరివాజుప్రకారము తనకు జరగవలసిన గౌరవము యెందుకు జరగకపోవాలి అని అతనిప్రశ్న. అది శాసనమా అని ప్రశ్నించుకుంటే తీరిపోను. అందుకు యెవర్ని నిందించడం. సంఘాన్నా? తన అత్తవారినా? తనలక్ష్మినా? తన్నా?......... మెయిలుప్రయాణానికి ఆరుగంటలకే భోజనంఅయింది. గదిలోకివెళ్లి లోపల మేజామీద తమలపాకుల చిల్కలలో వొక్కొక్కటే నములుతూ సూటుకేసు తెరచేడు. మీదనేవుంది తెల్లనికాగితము. తీసి ఆతృతగా చదివేడు.

"సంగీతసాహిత్యాల్లో బాలనై, ప్రేమరాజ్యాలలో యువతినై, ప్రాపంచికానుభవంలో ప్రౌఢనై, మీ జీవితనౌకకు చుక్కానీనైన నేను మీకు కట్నం. ఇది కట్నంక్రింద భావించరుకాబోలు. కాకపోయినా యిది ఆనాడే మీకు వచ్చినదనుకున్నారేమో? లేదు. నేను నేను హృదయపూర్వకంగా నన్ను అర్పించుకుంటున్నాను. ఇది మీకు పండుగకట్నము......... లక్ష్మి.. ..."

రామారావుకి దుఃఖమే వచ్చింది. గదిద్వారమువైపుచూచేడు. లక్ష్మి నించునివుంది. అతడుసంజ్ఞతోనే రమ్మని పిలిచేడు.

'నీ వెవరు?'

'మీ లక్ష్మిని.'

అతడామెను దగ్గరకు చేర్చుకున్నాడు.

'ఇల్లాంటి పండుగకట్నం యెవరేనా పుచ్చుకున్నారా?'

ఆమె తనశిరము నాతనిగుండెపై ఆని సాభిప్రాయంగా అతని ముఖంలోకిచూచింది.

జి. వెంకటరమణమ్మ.

"పాంచాలి పల్కులు"

పాండుభూధవతనూభవులు పాండవులు
పదమూడువర్షముల్ బన్నంబులొంది
సమయంబునోర్పుతో సలిపిన్యాయముగ
తమతండ్రిపాల్గాన దరణీశుకడకు
శ్రీకృష్ణుబంపిన జేకూరుశుభము
లనిరాయబారిగా నంబుజనేత్రు
ప్రార్థింపసమ్మతి వాసుదేవుండు
హాస్తినాపురమున కరిగెడువేళ
పాండవుల్ దమయభిప్రాయముల్దెలిపి
వీడ్కోల్పదలచినవేళ ససహ్య
దుఃఖవశమ్మున ద్రుపదతనూజ
పలికె నిబ్భంగి నవ్వనజాక్షుతోడ
మధుసూదనా! నాదుమనవినాలింపు
మవినీతులైన కౌరవులచేమనము
పడినబన్నములెల్ల పాండునందనులు
మరచిరిగద! కృష్ణ! మదిలోననేడు
అయిదూళ్లనొసగిన నంతెచాలనుచు
కోరివేడినమాత్ర గుమతిరారాజు
సమ్మతినొసగునే స్మయమూను గాక
యొకవేళనట్టిది యొనగూడెనేని
సరివారునవ్వరే సరసిజనయన!
అంతలంతలుజేసి అడవులకంపి
వంతలపాల్జేసి ప్రాభవంబంది
సంతసించెడువారు సంధివాక్యముల
కీకొందురేమందు; కృష్ణ! మురారి
తెలియనివారు భీతిల్లినవారు
సిగ్గుమాలినవారు చేతురీసంధి
యని పరిహాసంబు నవనిపై నెల్ల
వారలుసేయరే? గౌరవంబేద
రాజ్యభాగములేక పూజ్యతలేక
యాచించిరైదూళ్ల నందబోనేల?
మీసంధిపద్ధతిమేలు వారలకె!
పరిభవాల్సైరింప బ్రాహ్మణోత్తములె?
కీడొనర్చువారిగూడ రక్షింప
కూర్చుబందుగులాట కూల్చగలేరో?
క్షత్రియధర్మంబు సమసెనేమనకు
ఓటమొకింత సుయోధనుదుష్ట
చిత్తంబులోలేదు శ్రితజనపక్ష
సామవాక్యములతో సంధికై వేడ
దురభిమానముబూను దురితవర్తనుడు
కౌరవసభలోన కయ్యంబెపొసగు
నట్టిరీతులుగల్గు నపుడైనవీర
లనిజేతురో లేక యడవికేగెదరో
కనుగొనుమిప్పుడే కంసారి! శౌరి!
వరమునవగ్నిలో ప్రభవంబునంది
ప్రథితమహాభారత వంశంబుజొచ్చి
బహుపరాక్రమశాలి పాండుభూమీశు
కోడల సత్ఖ్యాతి గూడవహించి
ప్రథితవీరులు వీరి భార్యనైమించి
నీతిపరాక్రమ పూతులౌసుతుల
గాంచి సోదరులెల్ల గారవింపంగ
పరమప్రశస్తిబడసితి కృష్ణ!
నీవు సుభద్రకంటెను నన్నుగౌర
వంబునజూతు వవ్యయమైనప్రేమ

అట్టినన్గులకాంత యంచనిదైన
యుడుగక దుశ్శాసనుడు జంకులేక
నేకవస్త్ర యటన్న నేవయు లేక
కురుపితామహగురుల్గూడ జూడంగ
కురురాజసభ నాడు కురులూడబట్టి
యీడ్చిపరాభవ మెంతేఁజేయ
యాదృశ్యమునుగాంచి యాసలుదక్కి
చిత్రాకృతింబొంది చేష్టలుదక్కి
యున్న నక్కురురాజు యుద్ధతిమాన్ప
హేకృష్ణ! హేకృష్ణ! హేకృష్ణ! రావె
యంచునిన్నార్తనై యతిభక్తి వేడ
బ్రోవవే దయతోడ గోవిందనీవు
కోడలు నాకన న్గూర్చితదాసి
గాజేసిన మహాత్ముకడ సేవసలుప
చీరలుజనినచో చీరలతోడ
గూడనేజని వారి కూడిగాళ్ళేతో
కోటరికము నీతో గోవింద చెపుమ!
అనుచు కన్నులనశ్రు కణములుజార
దుఃఖంబు క్రోధంబు తొందరజేయ,
వేవేగ దనచేత వెంట్రుకల్ బట్టి
వెన్నుని ముందర బెట్టి యిట్లనియె
దుశ్శాసనుని వ్రేళ్లతో జిక్కి సగము
తెగిపోయె నింకను మిగిలినవీని
గౌరవసభలోన గావించుసంధి
వేళ నీ మదిలోన విస్మరింపకుము
ఈ వేణిచేపట్టి యీడ్చిన చెనటి
కరముమున్ముందుగా దురమునదనువు
వ్రయ్యలై చెదరి రూపరియున్న వేళ
పలుబాము లడవిలోబడిన ధర్మజాను
నేనుచూడక యున్న యీక్రోధవహ్ని
యారిపోనేర్చునే యార్తశరణ్య!
మదిలోనవేదన మానిపోనగునె?
కన్నీటికాల్వలింకగ శక్యమానె?
ఆర్తనై యున్న నాఅడలుదీర్పంగ
జాలనివో భీమ సత్త్వమదేల?
గాండీవివిక్రమ గర్వంబదేల?
గాల్పనే యిక నేల ఖలజనధ్వంస!
పదమూడువర్షముల్ భరియింపలేని
పరిభవక్రోధ మాసురమైనకాల్మి
నొడిలోన మండెను బెడిదంపుటగ్గి
గట్టుకొన్న తెఱంగుగా నిల్పియుంటి
జగములెల్లను బ్రోచు జగదీశ్వరుడవు
అఖిలలోకంబుల కాదిగర్భుడవు
నగుసోదరునినిన్ను నత్యంత బాహు
బలవిక్రమాఢ్యులై బరగెడుపతుల
గలిగినన్క్రోధాగ్ని బొలియనేరదుగ!
యీదుఃఖవార్ధిలో నీదెడునన్ను
దరిజేర్ప నేరీతి దారిజూపెదవో
మీకార్యసాధన మీమంచితనము
మీబాంధవప్రేమ మీసంధిఫలము
చెడకుండమీపని చేసికోకృష్ణ!

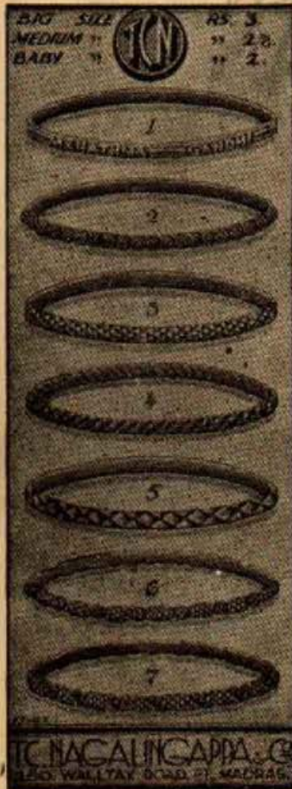
దేశిరాజు భారతీదేవి

గ్యారంటి !　　2 సం॥ల　　గ్యారంటి !!

టి. సి. ఎన్. గోల్డెన్ మెటల్ జ్యూయలరి

మార్టువారి వివిధ రకముల గాజులు

ఈ గాజులు అచ్చంగా బంగారు గాజులలాగే కాంతితోనూ, వన్నెలోనూ మెరిసి పోతున్నాయి. నలుపు కావడము లేదు.

పెద్ద సైజు గాజులు 2 యించిలు మొదలు పైబడినది. జత 1-కి రూ. 3-0-0

మధ్యమ సైజు $1\frac{3}{4}$ ఇంచి మొదలు 2 ఇంచిలకు లోగా వుండునది. జత 1-కి రూ. 2-8-0

బేబీ సైజు $1\frac{3}{4}$ ఇంచికిలోబడినది. జత 1-కి రూ. 2-0-0

వి. పి. ఖర్చులు జత మొదలు 6 జతలు వరకు రూ. 0-6-0

గాజులకు ఆర్డరు చేయువారు వుపయోగించెడు వారి గాజుల చుట్టుకొలతను ఇంకితో మార్కు చేసి పంపండి.

2 అణాల ఖరీదుగల మా చక్కని బొమ్మల కేట్లాగు ఉచితము.

వలయువారు:— **టి. సి. నాగలింగప్ప అండు కంపెని,**

260 వాల్ టాక్సు రోడ్డు, పార్కుటవున్ పోస్టు, మదరాసు.

ఏజంట్లు:— పటేలుస్టోర్సు, మ్యునిసిపల్ హైస్కూల్ రోడ్డు, బెజవాడ.
మహమ్మద్ బసిరుద్దీనుసాహెబ్, మెటల్ జ్యూయలరిషాప్, మెయిన్ రోడ్, నిడదవోలు (ప.గో.జిల్లా.)
జయభారతి వస్త్రాలయము, మెయిన్ రోడ్, ఏలూరు.

* * పిల్లలకు — పిట్టకథలు * *

చిన్నపిల్లల పాటలు

తెప్పమీద తెప్ప
నీళ్ళమీద కప్ప
బోగందానికొప్పు
ఎడమకాలి చెప్పు!

* * *

తేరా యెక్కం తేరా
పప్పు బెల్లం తేరా
గోడదాటి రారా
నీకు లేదు పోరా!

* * *

శ్రీమతి యల్. సుబ్బలక్ష్మిగారు

పిల్లలా రారండ్రో
పిడికెడు బియ్యం తెండ్రో
ఆడుకోపోదాము రండ్రో
అట్టుముక్కలు తెండ్రో!

* * *

బండి అమ్మాబండి
పదహారు కుచ్చుల బండి
సూర్యదేవుడు పెళ్ళి
చూచివద్దాము రండి
ఆకులు పోకలు తెండి
అడిగివద్దాము రండి.

యుక్తి

సభయంతయు గిటకిటలాడుచుండెను. భూలోక దేవేంద్రసభయన నా సభ యొప్పారుచుండెను. జనులెల్లరు క్రొత్త మంత్రిపదవి యేరికి లభించునో జూడ నతి కుతూహలులై యుండిరి.

"సభాసదురారా! రాత్రి యొకానొకడు నా గుండియలపై దన్ని, నా మొగముపై నుమిసి, మదీయశిరోజములబట్టి లాగెను. అట్టివాని కర్హమగు శిక్ష యెట్టిదియో వచింప గలవారీ నూతనమంత్రిపదవిని, అస్మదీయ ప్రియభగినిని గ్రహింపనర్హులు." ఇది రాజు ప్రశ్న.

సభయంతయు సూదిపడినను వినబడు నంతటి నిశ్శబ్దతగలిగియుండెను. ఏరును నోరెత్త సాహసింపరైరి.

శ్రీమతి పాకల చంద్రకాంతామణిగారు

"మహారాజా! పవిత్రవంతమగు భవదీయ గుండియలపై దన్న సాహసించిన యా దురాత్ముని కాళ్లను, దేవతాస్వరూపమగు తమ మోముపై నుమిసిన యా క్రూరాత్ముని నాలుకను, భవదీయ పుణ్యశిరోజముల లాగ సంకల్పించిన యా దుష్టుని కరములను బ్రతికియుండగనే ఖండించుటయే యర్హమగు శిక్షయని మదభిప్రాయము." ఇది రాజశ్యాలికుడగు జయసింహుని యుత్తరము.

జయసింహు డాత్రుతలో తెరవంక జూచెనుగాని అందుండి యేరును రారైరి. హతాశుడై జయసింహుడు తన యాసనముపై గూలబడెను.

"ప్రభూ! పవిత్రమగు భవదీయవక్షముపై దన్నిన యా మహాత్ముని చరణములను చిరు గజ్జెలతోడను, దేవతాస్వరూపమగు తమ మోముపై నుమిసిన యాతని నోటిని మధురభక్ష్యములతోడను, భవదీయ పుణ్యశిరోజముల బట్టిలాగిన యాతనికరములను, నవరత్నఖచిత కంకణములతోడను బహూకరించుటయే అర్హమగుశిక్షయని మదీయాభిప్రాయము." ఇది రసపుత్రవీరులలో నొకడగు రూపసింహుని యుత్తరము.

వెంటనే మంగళతూర్యారవములు చెలరేగ పుణ్యాంగనలు హారతీయుచు, మంగళగీతములు పాడుచుండ రాజసోదరి యా వీరవరుని కంఠమున జయమాలవైచి పార్శ్వమున నిలువంబడెను. మంత్రిపదవియు నా వీరశేఖరునకె యీయబడెను.

కారణము? రాజునట్లు బీడించిన యాతడు భావిమహారాజును, రాజు ముద్దుల పుత్రుకునగు కుమార అజితసింగే!

గయ్యాళి భార్య

అనగా అనగా ఒకవూళ్లో ఒక బ్రాహ్మడున్నాడు. ఆయన భార్య గయ్యాళి. ఆవిడ రోజూ ఒక దూడ తాడు తెంపేది మొగుడుకాద. ఒకరోజున పొరుగూరిలో బ్రాహ్మణార్థానికి వెళ్లాడు బ్రాహ్మడు. అక్కడనుంచి ఇంకో ఊరు వెళ్లవలసివచ్చింది. ఇల్లాగ నాలుగు రోజులవరకు ఆ బ్రాహ్మడు యింటికి రాలేదు. గయ్యాళిభార్య చేతులు దురదెక్కి పోతున్నాయి. నాలుగురోజులతాళ్లు తయారుచేసి ఒక రావిచెట్టుని బాదింది దురదాపుగోలేక. ఆచెట్టున ఎన్నాళ్లనుంచో కాపరంచేస్తోన్న బ్రహ్మరాక్షసి ఈ దెబ్బలకి వీపు పగిలి పారిపోయింది. ఎదురుగుండా ఈ బ్రాహ్మడు వస్తున్నాడు. 'నేను ఫలానా యిల్లు ఊరినుంచి వస్తున్నాను. యింటికి వెడితే నా పెళ్లాం కొడుతుందేమోనని భయం వేస్తోంది' అని చెప్పాడు. బ్రహ్మరాక్షసికి జాలివేసి 'నన్నే చావబాదింది నీ పెళ్లాం. నీ లెక్కేమిటి. నాతో కూడరా' అని తీసుకు వెళ్లింది యింకో ఊరు. అక్కడ 'ఈవూరి రాజుగారి కూతుర్ని పట్టుకుంటాను. ఎవ్వరికీ లొంగను. నువ్వొచ్చి గయ్యాళిభార్య పెళ్లాన్నని నాతో చెప్పితివా పారిపోతాను. ఆయన నీ కన్ని సౌఖ్యాలు యిస్తాడు. యిక ఎప్పుడూ మాత్రం నా జోలికిరాకు' అని చెప్పింది. అల్లానే ఆ బ్రహ్మరాక్షసి రాజు కూతుర్ని పట్టుకుంది. ఎవ్వరికీ లొంగలేదు. ఈయన

శ్రీమతి హెబూతా సూర్యకాంతమ్మగారు

వెళ్లి 'గయ్యాళి భార్య పెళ్లా'న్నని చెప్పగానే పారిపోయింది. ఆరాజు ఆ బ్రాహ్మడికి పెళ్లిచేసి ఒక యిల్లు కట్టించియిచ్చి గౌరవించాడు. గయ్యాళి భార్య మాట తలపెట్టనేలేదు ఈయన.

ఇల్లాగ కొన్నాళ్లయేసరికి ఎక్కడనోవున్న ఒక మహారాజు కూతుర్ని ఈ బ్రహ్మరాక్షసి పట్టుకుని ఎవ్వరికీ లొంగలేదు. ఈ బ్రాహ్మణ్ణి పిలిపించాడు ఆ రాజు. 'యింకెప్పుడూ రావద్దంది. వెళ్లితే లొంగదేమో, తన గౌరవం పోతుందేమో' అని భయం వేసింది బ్రాహ్మడికి. అయినా సరేనని బయల్దేరి వెళ్లాడు. బ్రహ్మరాక్షసి నానా అల్లరిచేస్తోంది. 'మళ్లీ రావద్దంటే ఎందుకు వచ్చావ్, నీ కొంప ముంచుతా'నని దయ్యం పళ్లు పటపట లాడించింది.

ఆ బ్రాహ్మడన్నాడు, 'తొందరపడకు, నేను రాకనేపోదును. కాని నీ విక్కడనున్నట్లు, నేనక్కడ ఉన్నట్లు నా గయ్యాళిభార్యకి తెలిసింది. మనల్నిద్దర్ని చావగొట్టడానికని యిన్ని రోజులకి సరిపడు మోకులన్ని బళ్లమీద వేయించుకు వస్తోంది. సాధన మాలోచించు' అన్నాడు. 'నీ సంగతేమిగాని, నా కొంపముంచావు' అని బ్రహ్మరాక్షసి తక్షణం పారిపోయింది.

గయ్యాళి భార్య అంటే బ్రహ్మరాక్షసికేనా భయమే.

స్మృతిపథము

శ్రీమతి గంటి కృష్ణవేణమ్మగారు

సీ॥ తన మహోన్నతదగ్రబలాపారుణచ్ఛటల్ ఖండాంతరముల కీరెండగాయ
తన దిగంతవిశ్రాంతఘనయశశ్చంద్రిక లెల్లలోకములకు వెల్లవేయ
తన మహాపాండిత్యధారణాగరిమంబు కవిచంద్రులకు కల్పకంబుగాగ
తనచేతి శితమహోదగ్రఖడ్గప్రభల్ ప్రతిపక్షులకు గుండెబరువుగాగ.

గీ॥ వెలయు శ్రీకృష్ణరాయభూవిభుడునేలి, నట్టి సువిశాలసామ్రాజ్యమంతగూడి
పేరుకైనను లేక గభీరమైన, గాలగర్భంబులోపల గలసిపోయె.

సీ॥ కవితాపితామహు కవనంబులోపలి యల్లికచవిజూచు నట్టివాడు
ముక్కుతిమ్మనకవి ముద్దుబల్కుల కెల్ల డెందమానంబు నొందునాడు
తనబహిఃప్రాణమై దనరుచిన్న మదేవి నతిగూర్మితోడ బెండ్లాడునాడు
ఘనముష్కర తురుష్కకాండంబులంజీల్చి గోమరోప్పుజయము జేకొన్ననాడు.

గీ॥ నలరగల్యాణలక్ష్మికి నిలయమైన, నీదు సువిశాల సామ్రాజ్యమీదినమ్ము
నామమాత్రావశిష్టమై నాటుననుచు, దలచియుందువె శ్రీకృష్ణధారుణీంద్ర?

చం. ఘనతరశిల్పకార్యముల గౌరవమందిన పెద్దశిల్పు లే
పున శిలలెల్లజేర్చి బహుపోకడలందున నల్పశిల్పక
ల్పనల రచించినట్టి బహుభాగగు రాచనగళ్లునేడు నీ
ధనములు గాలగర్భమున దాగునటంచు దలచియుంటివా?

చం. సరగున జాతిగుండియలుసైతము నీరయిపారకున్నెరా
పరి గళలేక సర్వమును బాడయినిల్చిన నీదుదివ్యసుం
దరతర హర్మ్యరాజములదప్పక గన్గొన బాడుదైవమీ
కరణినొనర్చెనేయనుచు గంటికి నీరిడకుందు రేజనుల్.

ఉ. ముక్కునవ్రేలుసేర్చి యరమోడ్పు గనుంగవతోడ తోడివా
రక్కజమంద వైభవమహాంబుధినూయెల లూగియుద్దలీ
దక్కిన రాష్ట్రరాజముల దానొకమిన్నయనంగ పేరుపెం
పెక్కిన నీదురాజ్యరమ యింపుదొలంగిన జూచుటెట్లొకో.

గీ॥ అటుల విచ్ఛిన్న వైభవమందుదూగి, నేడు పేరుసైతములేక నిల్చియున్న
నీదుసామ్రాజ్యరమ జూచునేని గర్భ, శత్రువునకైన గన్నీరు జాఱకున్నె?

ప్రకృతి విలాసము

శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు

ప్రదేశము—కైలాసము

ప్రవేశము—శివుడు దాక్షాయణి.

శివుడు:—దాక్షాయణీ! దీర్ఘదర్శిత్వ మనునది స్త్రీజాతికి పూర్వానుసారము సుమా. ఎంతటి ఆత్మబంధువులైనను మత వైషమ్యము లుంచుకొని తామే శ్రేష్ఠుల మని ఇతర దైవములను ఇతరులను ద్వేషించువార లెన్నటికిని మాన్యులుగారు. అట్టివారిం దరియుటయు హానికరము.

దాక్షాయణి:—దేవా! కాలవైపరీత్యముచే వైషమ్యభావ మూనిన మజ్జనకు నింతటితో త్రోసిపుచ్చందగునా? మా అయ్య మూర్ఖుడేయగును. ఐనను తొల్లి విరించిచే ప్రాజాపత్యపదవినందె స్రష్టయయ్యె. ఇపు డొకానొక నెపమున మిమ్ము ద్వేషించి మీ వైముఖ్యమునకుం గురియయ్యె నేని యధఃపతితుడగునుగదా. అట్టితరి విశుద్ధ ప్రకృతులగు సతీమతల్లు లీ విధికల్లోలములం గలుగనీక ప్రపంచమునకు ప్రశాంతి గలుగ జేయవలయునని నా మనవి.

శివుడు:—దాక్షాయణీ! (తెరలో ప్రకృతి విలయమొందును. భస్మమగును.) ఉపశ్రుతి విలయమును సూచించుచున్నది. ఎవ రక్కడ?

నందీశ్వరుడు:—(ప్రవేశించి) దేవా! దక్షానుచరులు మనకుయజ్ఞభాగ మీయమని నిందించుచు బోవుచుండిరి. శివాభావమగు నా యజ్ఞము దగ్ధమగు గాక అని మేమును శపియించితిమి.

శివుడు:—ఆతడు దక్షుడే యైనను అసూయాపిశాచగ్రస్తుడగుటచే నన్నిట అదక్షుడేయగును. ఇంతలో శాపమేల. ఇపుడా దక్షాధ్వరముం జూడ మీయమ్మ పయనమగుచున్నది.

నంది:—(తత్తరముతో) అయ్యో! అయ్యో! అమ్మా!

దా:—అత్యాహితమేమి?

శి:—అపాయమని.

దా:—ప్రాణేశా! అట్లనకుడు. కన్నబిడ్డలయెడ కన్నవారి మనస్సులు వెన్నవలె నుండును. అభ్యంతరములు సెప్పక సెలవిండు.

శి:—దాక్షాయణీ! పోదగని తావులకుం బోయిన రాదగని యాపదలు రాకమానవు.

మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున ఈసంవత్సరము పట్టములబొందిన స్త్రీ పట్టభద్రులు.

పులవర్తి సరస్వతీకుమారి

ఆంధ్రపాఠకలోకమునకు చిరపరిచితురాలగు

శ్రీమతి కవితిలక పులవర్తి కమలావతీదేవి గారి తనయ.

స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు.
"గృహలక్ష్మి" పాఠకులకు చిరపరిచితురాలు.

స్విస్ సోదరీమణులచే
బందరులో నిర్వహింపబడుచుండు
ప్రసూతివైద్యాలయము. స్విస్ సోదరి అనాథ
శిశువుల నాదరించుట.

'స్వారి'

మనస్సు కీడునే శంకించుచున్నది. భవితవ్య మెటులున్నదో? నందీ! మీ యమ్మను దక్ష పురంబున విడచిరమ్ము. దేవీ! పయనిం పుము.

దా:—దేవా! చిత్తము. నే బోయెద.

న:—(స్వగతము. దేవి పోయివచ్చెద ననుటకుమారు పోయెదననుచున్నది. ఆశీర్వ చనములందును ప్రయాణములందును అశ్లీల ధ్వనులుండరాదు. కాగలది కాకమానదు) అమ్మా! ఇట్టిటు. (నిష్క్రమింతురు.)

* * *

రంగము—దక్షాధ్వరవాటిక

దక్షుడు, దాక్షాయణి, దేవతలు నుందురు.

దక్షుడు:—కుమారీ? పిలువని పేరంట మునకు వచ్చితివి ఆ కొండపీటిజంగమ దేవర యేమో మహాదేవుడని స్తోత్రము జేసెదవు పొమ్మావలకు.

దా:—తండ్రీ! ఆ కొండపీటిజంగమ దేవరను నిండుభక్తి నారాధించిన కుబేరా దులు నిత్యశ్రీయుతులై యణిమాద్యష్ట విభూతులంది చరితార్థులైరి. మూఢులై నిందించినవా రధఃపతితులైరి.

ద:—ఇల్లు వాకిలిలేక వల్లకాట గాపుర ముండి బిడియము విడచి బిచ్చమెత్తుకొనుచు కొండలలో దిరుగుచుండెడువాని నిండుభక్తి నారాధించి చరితార్థులగుదురట అట్టి బ్రహ్మఘ్నుని కన్నియనిచ్చి వేదురనై చెడిపోతిని.

దా:—దుర్జనుల యెడ తామసి యగు నా రుద్రునియెడ సవినీతుడై న మూఢుడు తామసిగాకయుండునే. మహా దేవునికి నిండోలగంబున నవినయముంజూపిన యాచతుర్ముఖుని గతి నీవే స్మరించుచుంటివి గదా? అనోన్యాన్యాభేదస్వభావమున శుద్ధసత్వ స్వరూపుడై సత్యసంకల్పుడగు పుండరీ కాక్షుడు సకలలోకపూజ్యుండగుట దలం పుము. దేవతానింద నారకకారణంబగు.

ద:—జోగిపునుక నిడుకొని భిక్షాన్న మును గ్రసించు నావిరూపాక్షుని సాహ చర్యముచే నీకును మతిపోయినది. అబలవు ఒకమూలనుండక భక్తిమార్గము లుప దేశింపవచ్చితివా చాలు జాలు.

దా:—అబలనని నిరసింతువా? నేను బోధించునది ధర్మేతరమని నిందించు చుంటివా? సమస్త స్థావరజంగమ భూతా త్మకంబగు నీ యనంతప్రపంచంబునకు ఈ యబల మూలప్రకృతియని యెరుంగవా. అఖిల విద్యాధినేతయగు వాణి యెవ్వరు? సకల సంపదధిష్టాన దేవతయగు లక్ష్మి ఎవ్వరు? బుద్ధియు బలమును సంపదయు లేనిచో సృష్టి స్థితిలయముల కాధారమగున దెద్ది? నీ వెవ్వరు? ఎచ్చటనుంటివి? ఎట్టి యుత్సాహశక్తిచే జన్మముసేయ నెంచి ఈ పుణ్యసభాస్థలి నాసీనుడవై యుంటివి. అం తయు ప్రకృతి శక్తివలననే కదా. అట్టి ప్రకృతి శివాధీనమని యెరుంగుము. లేకున్న సర్వశూన్యము.

ద:—ఓసీ ప్రేలరీ! ఈసభ విడచి పోయె దవా మెడబట్టి గెంటవలయునా?

దా:—(మండిపడి) దురాత్మా! నీ కడుపున బుట్టి దాక్షాయణీ సంజ్ఞచే నాయభవుని మ్రోల చరించుట తగదు. నీమొగము జూడరాదు. శివనిందామహాపాతకివి. ప్రపంచమునకు మూలప్రకృతియగు స్త్రీకి అవజ్ఞ కొనర్చితివి. ఈ పాపఫల మిపుడే కట్టికుడుపును. శివాభావముగా నొనర్చిన నీక్రతువైనను సుఖాంతముగా నేరదు. ధ్వంసమగును. మరణ మాపాదించును. మహాదేవునానతి జవదాటి నీ కడపద్రొక్కి నీ మొగము చూచిన పాపమున నపవిత్రమగు ఈదేహ మిక నిలువరాదు. భస్మము గావలయును. ఈ ప్రకృతి వికృతినొంది మరల నూతనశోభ నందుగాక. (ఆకసమువంక జూచి) దేవా! మహానుభావా! ప్రకృతి భస్మమగుచున్నది. (దాక్షాయణి భస్మమగును. సభ్యులు హాహాకారము లొనర్తురు.)

దేవతలు:—భయముతో ఆహా! అదేమి! ప్రళయకాల భైరవునివలె నేదియో యొక మహాభూతము విజృంభించి ఈ వంకకు బరువెత్తి వచ్చుచున్నది.

నారదుడు:— దాక్షాయణి భస్మమగుటకుం గనలిన రుద్ర కోపాగ్నిమూర్తిం దాల్చి దక్షాధ్వర ధ్వంస మొనర్పవచ్చుచున్నది. (వీరభద్రుడు ప్రవేశించి రౌద్రముతో శివాభావభగు యజ్ఞము ధ్వంసము చేయును. వేల్పులను తన్నును. వేల్పులు పరుగువారుదురు.)

వీర:—ఓరీ సూర్యా! ఆదిశక్తిని పరాభవించుచుండ చూచి నవ్వితివటరా. (దంతము లూడదన్నును.)

సూర్యుడు:—రుద్రానుచరా! అపరాధిని. మన్నింపుము. (మరుగుపడును.)

వీర:—దక్షా! నీ వికలేవు. (తల నెగురగొట్టి) దిక్పాలులారా! యాగావసానమైనది. యాజినై దక్షుని శిరంబిదిగో పూర్ణాహుతి గావించుచున్నాడ. (దాని నగ్నియందు వేల్చును)

బ్రహ్మ:—(వడకుచు) నారాయణా రమ్ము. యజ్ఞ వరదుండవు గమ్ము. (విష్ణువు ప్రవేశించును బ్రహ్మాదులు నమస్కరించి) దేవా ఇది యిటులైనది.

విష్ణు:—ఇది శివనిందా పాపఫలము. అవశ్యమనుభావ్యము.

గీ॥ ఆతడు మహామహాంశు లోకైకవంద్యు
డభవుడాద్యుండు శంకరుం డాదిదేవు
డట్టి శివనిందనమొనర్చి యాచరించు
క్రతువు సెడకున్న విఘ్నము గాంచకుండ.

మరియు నీ దక్షు డవివేకియై,

గీ॥ జగములకు మూలమౌ పరాశక్తినీత
డాత్మవిజ్ఞానశూన్యుడై యవమతిగనె
నట్టిపాపంబునకు ఫలమండె నిపుడె
యెవరి కర్మంబు వారల నేచకున్న.

బ్రహ్మ:—దేవా! అజ్ఞానదోషమో దుష్కాలనైపరీత్యమో ఈ దక్షుడు శివుని

ద్వేషించి ప్రకృతి నవమానించి మృత్యుం డయ్యె. కరుణించి వీనిని సజీవునిగా నొనర్చి యజ్ఞమును కాపాడుము. లోకముల రక్షింపుము.

విష్ణు:—సరియే. ఇవు డోకవిధముగా నీ ప్రళయ ముపసంహరింపబడుగాక. (దక్షుని మొండెముపై అజశీర్షమునుంచును)

దక్షుడు సజీవుడై లేచి నమస్కరించును.

విష్ణు:—దక్షా! నీయజ్ఞ మీవిధముగా సమాప్తినొందినది.

దక్షు:—చిత్తము దేవా!

విష్ణు:—వీరభద్రా! నీ వికశాంతినొంది కైలాసమున కేగుము. ప్రకృతి శోభావంతమై మరల భవునిం జేరగలదు.

వీర:—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

బ్రహ్మ:—నారాయణా! మీ కరుణచే దక్షుడు సజీవుడయ్యెను. యాగ మెటులో సమాప్తి నొందినది. అయినను ప్రపంచ మేమిరో భీభత్సరూపమున దోచుచు భయము గొల్పుచున్నది. ఈ విలయ ముప సంహరింపబడు మార్గము చెల్పి రక్షింపుము.

విష్ణు:—ప్రజాపతీ! నాకును అటులే దోచుచున్నది.

క॥ సకల జగంబున కాది
ప్రకృతియగుచు వెలయు సతి యపార క్రోధా
గ్నికి దన మే నాహుతిగా
వికృతిగ్గనెగాన నిట్టివిలయము దోచెన్.

గాన నిపు డా ప్రకృతి మూర్తిమంతమై మరల హరుని సన్నిధిం జేరినగాని ప్రపంచము శోభావంతము గానేరదు.

బ్రహ్మ:—దేవా! ఐన నా పరాశక్తి ప్రసన్నత నొందు టెట్లు?

విష్ణు:—ఆ కార్యమునకు తక్కిన వేల్పులు గడంగవలయును. మున్ను మన మాశంభుని ప్రశాంతునిం జేయవలయును. రమ్ము. (విష్ణు బ్రహ్మలు నిష్క్రమింతురు)

కుబేరుడు:—దేవమునీ! దేవీప్రసాద మేవిధి బడయుగలమో కరుణించి తెల్పుము.

నారదుడు:—వేల్పులారా! వివరించెద.

గీ॥ ఆశ్వజమందు వచ్చు శుద్ధాష్టమితిథి
కమరుదానికి సంజ్ఞ దుర్గాష్టమియన
నట్టిపుణ్యదినంబున నాదిశక్తి గౌరి
భక్తియుతంబుగ గొల్వవలయు.

పరాశక్తికి ప్రీతికరమగు అష్టమీ మాహాత్మ్యము ఇట్టిదని వర్ణింప నలవి గాకున్నది.

సీ॥ అష్టమీతిథియందు నాదిశక్తిని గొల్చి
యభవుండు లయశక్తినంది వెలసె
పర్వాష్టమిని భక్తి ప్రకృతి నారాధించి
సరసిజాసనుడు దాస్రష్టయయ్యె
శుద్ధాష్టమిని దేవి శుభయుక్తి పూజించి
అఖిలశక్తులనందె యాదివిష్ణు
దుర్గాష్టమిని భక్తితో దేవినర్చించి
పాకశాసను డింద్రపదవి నొందె.

గీ॥ పుట్టుకయు పెంపువిలయంబు బొందు దేని
వివిధపరిణామశక్తి నా విశ్వజనని
భక్తి నారాధనముసల్ప బడయరాని
దెద్దియును లేదు జగముల నెంచిచూడ.

ఆశ్వయుజ శుద్ధాష్టమి ఈ దేవ్యుపాసన జేసిన నుత్తమోత్తమము. శరన్నవరాత్ర ప్రథమ దివసముననే దేవీకళశస్థాపన మొనర్చి తత్సహితముగా లక్ష్మీసరస్వతులం బూజింప వలయు. తన్ముఖోల్లాసమునకై ఫలకుసుమ తాంబూలాదులచే సువాసినీ సమారాధనం బుతో దశమినాడు వ్రతోద్యాపన మొనర్పం దగు. ఇహపరలోకసాధకంబగు నీ దేవ్యుపాసన సమస్త జగంబులకు ననుష్ఠేయము గాన నా పరాశక్తి నుపాసించి ధన్యతనొందుదము. దేవీశరన్నవరాత్రములను దరిసినవి.

కుబేరాదులు:— చిత్తము. (సిమ్హ్ని మింతురు)

ప్రదేశము—హిమాలయము

నిష్ఠాగరిష్ఠులగు దేవతలు ముకుళిత కరులై,

శా॥ హే దాక్షాయణి సర్వలోకజననీ
హే శాంభవీ శాంకరీ
హే దుర్గేజితవైరి వర్గనిచయే
హే కృత్తివాసప్రియే
హే దండాంకుశ ఖడ్గసాయుధకరే
హే ముక్తిసంపత్ప్రదే
హే దేవి శుభదేమతంగవరకన్యే
పాహి నస్సర్వదా.

ఉ॥ అమ్మవు సర్వలోకముల
నాత్మబలంబున సృష్టిజేయునా
బొమ్మను జీవులన్గరుణ
బ్రోచెడుసామిని కంటిమంటలం
జిమ్మి సమస్తమున్ లయము
జేసెడివానిని నీయనంతయో
గమ్మునగాదె కర్తలుగ
గాంచితి సర్వజగద్విధాయినీ.

శా॥ పంకేజంబుల గేరు నేత్రములతో
పర్వేందు వక్త్రంబుతో
సంకున్ శోభనద ల్సుకంధరముతో
సౌహార్ద్రచిత్తంబుతో
పంకేజాసను డాదివేల్పులు నినున్
భావించి సేవింప నీ
వంకన్ వే దయసేయుమమ్మ జగము
ల్పాలింప దాక్షాయణీ!

గీ॥ జపతపాదుల కేని నసాధ్యవును న
గమ్యవును గానినిన్ను దుర్గయనునట్టి
యక్షరంబుల పేర్కొని హరిహరాదు
లాత్మలను నిల్పి పూజింతు రహరహములు.

గీ॥ అక్షర మచిన్త్య మవికల్ప మద్భుతంబు
నీయనంత మహాయోగ నిర్మలస్వ
రూపదర్శనము భవతాపహరము
కరము కరుణించి జగముల గావు దేవి.

క॥ విశ్వజనని విశ్వేశ్వరి
విశ్వంభర విశ్వరూప విశ్వాత్మకయీ
విశ్వప్రళయము వాపుచు [గరుణన్.
శాశ్వతశివమొసగి బ్రోవు జగముల

అదిగో దేవి ప్రసన్నమైనది. జయ దేవీ! జయ. (నమస్కరింతురు)

దేవి:—వేల్పులారా! మీ తపశ్చర్యలకు మెచ్చితి. ప్రపంచంబు ప్రశాంతము నొందినది. నారాయణ ప్రార్థితుండై మహాదేవుండును శాంతుండయ్యె. శరన్నవరాత్రి వ్రతనియతులై అష్టమీతిథియందు మదీయంబగు దుర్గామంత్రం బుపాసించి ధన్యులగు మీ ప్రార్థనంబున నేనును సంతుష్టనైతి. ఇక పార్వతీ సంజ్ఞచే భవునిం జేరెద. జగంబులన్నియు నిరతసౌఖ్య శ్రీవిభాసితములై వర్ధిల్లుగాక. మేలయ్యెడు. ఇక మీరరుగుడు.

దేవతలు:—ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! అనుగ్రహీతులము. (నమస్కరించి అందరు నిష్క్రమింతురు.)

పుట్టినింటి తీపి

శ్రీమతి స్వారాజ్యలక్ష్మిగారు

౧

మ జగంబుల నేలెడు మోహనుండు
తనవిభుండయ్యు నిందిర తండ్రిగృహము
వదలజాలక కాంబోలు భర్తగూడ
పుట్టినింటనె వసియింపఁ బట్టుబట్టె.

౨

అతడు సర్వజ్ఞుడాతనిహితుడుధవుడు
డతని కేల్పట్టిగూడ పర్వతకుమారి
పుట్టినిలు వీడనోపక పట్టుపట్టి
ఇల్లరిక ముంచుకొనె హృదయేశుగూడ.

౩

కడుప్రియమ్మున లాలించు కన్నవారి
వీడి రెమరులింటి కే బాలవెడలగలదు?
ఈశుపోలిక సర్వాంగ మీయరేని
విష్ణు పగిదిసహృదయు మర్పింపరేని.

పశ్చాత్తాపము

అడపా సుగుణమణిగారు

సంపన్న బ్రాహ్మణ కుటుంబమున జన్మించి, సద్యోబాలారిష్టతో సౌమ్యబాలారిష్టతో అహుతిరైన పదుగురు పిల్లల తరువాత తప్పిజారి, బ్రతికి బట్టకట్టిన కనిష్టసంతానము కమల. ఆమె నక్షత్రబల మెట్టిదియో కాని జన్మించిన నెలదినములలోనే పితృ మారకము గలిగినది; మాతృ శరీరదార్ఢ్యము పూర్తిగ నశించి శల్యావశిష్టమైనది. తొలుతనే బలహీనపు మనిషి. దానికితోడు మాతృదేవి గార్హస్థ్య ధర్మముల ననుసరించి తన జవసత్వములను పదునొకండు బిడ్డలకు దారపోసి, కర్మానుసారముగ తటస్థించిన పుత్ర పుత్రికా నిర్యాణమున కృశించినది. అట్టియెడ కడపటి సంతానమగు కమల స్వాస్థ్యము మూడు మూర్తుల తల్లిని బోలియున్నదని, లేదేని ఇంకను క్షీణించియున్నదని పలుకుట అతిశయోక్తి కానేరదు. కాని ఇంతమాత్రమున నామె సౌందర్యవతి కాదని తలంచుట కేవలము పొరపాటు. శుక్లపక్ష చంద్రుని పగది దినదిన ప్రవర్ధమానయై, తానే సర్వస్వమని నమ్మిన తల్లికనుసన్నలలో మెలగుచు ఆపె అల్లారు ముద్దున కాస్పదమై, భర్తృవియోగ దుఃఖమును, శరీరక్లేశమును కాలక్రమేణ మరపింపజేసిన దా మధురమూర్తి కమల.

చాపక్రింద నీరువలె కాలము సాగిపోవుచుండును. కాలము గతించుచున్న కొలది ప్రకృతిలో మార్పులు కానవచ్చును. తండ్రి గతించునప్పటికి పొత్తిళ్లలోని పసికందు అగు కమల ఇపుడు నవయువ్వన విలాసినియై, తన అష్టాదశవత్సరమున ఉన్నత విద్యాభ్యాసమునకై విశ్వవిద్యాలయమున ప్రవేశించెను. ఆమె తెలివితేటల కచ్చెరువుపడని విద్యార్థులు, ఆమోదించని ఉపాధ్యాయులు, సోయగమునకు మోహపడని యువతులు, ముగ్ధులుగాని యువకులు లేరని చెప్పుట స్తుతివాక్యము కాదు. విదుషీనని గర్వము కాని, రూపసినని అహంభావము కాని ఆమెయందణు మాత్రమును లేదు. గృహకృత్యములందు బాధ్యత లేకుండ తన కాలమునంతయు చదువునందే వినియోగించుట కనువుగ తల్లి యింటిపనులన్నియు తానే స్వయముగ నిర్వహించుకొని, తనకుగల సామాన్య స్థితిలో అనవసరపు భేషజముల కాశించక బహుక్లిష్టముగా కాలయాపనము చేయుచున్నందున తల్లి యభిమతమును నెరవేర్చుటయే ముఖ్యోద్దేశముగాగల కమల తన స్వయంకృషి, కుశాగ్రబుద్ధి, మేధాశక్తులపటిమచే సకాలమున పట్టభద్రయై మాతృ ఆశీర్వచనమును బడసెను.

* * * *

యుక్తవయస్కులగు స్త్రీ పురుషు లొండొరులు ప్రేమబద్ధులగుట ప్రకృతి ధర్మము. అందు మనోవాక్కాయ కర్మలచే కట్టుబడిన పవిత్రప్రేమయే సృష్టికి హేతుభూతము. కమల విద్యాభ్యాసకాలముననే ప్రేమించిన ఆపె సహపాఠి భాస్కరరావు అన్ని విధములను యామెకు తగిన వరుడు. కొలది దినములలో వారి వివాహము ఒక శుభముహూర్తమున బంధు, మిత్ర, ఆప్తవర్గమధ్యమున దివ్యముగా జరిగినది. వివాహమున కేతెంచిన పుణ్యదంపతులు నేసలిడి నూత్నవధూవరుల నాశీర్వదించిరి; మిత్రవర్గము సంతసించి అద్వితీయ వివాహమని శ్లాఘించిరి. ఆశీర్వాద

ములకు ఫలములు, మహాత్ములకు రోగములు తప్పక తటస్థించినచో భగవంతుడొకడు గలడని మానవులకు తలంపే యుండకపోవునేమో!

కమల కళ్యాణముజరిగి వత్సరము గతించినది. ఈవత్సరములో భాస్కరరావునకు తలిదండ్రులు గతించి యింటిపెత్తనమును, కమలకు 'నా' యను తల్లిగతించి మాతృగృహ సావ్యత్యమును తటస్థించినవి. ఇట్టి అనివార్యములును, విధిప్రేరితములగు కష్టములు తటస్థించినను ఆ నూత్నదంపతుల జీవిత మవిచ్ఛిన్నముగ రెండవవత్సరము సాగినది. సంతతికై వ్రతములొనర్చి, కడుపు చలువకొరకు తపస్సు దారపోయు భారతస్త్రీకి తానొక బిడ్డతల్లి కానున్నదని తెలుసుకొనుటకన్నను వేరొక సంతోష ముండబోదు. అందువలననే సంతాననిరోధ ప్రచారములు, ఆర్థికమాంద్యము, నిరుద్యోగసమస్యలు వారి చెవినిపడి, దృక్పథమునపడక, ఊహాతీతమై పోవుచున్నవి.

పాపము! కమలకుమాత్రమీ సంతోషముతో పాటు విషాద మాచ్ఛాదించినది. ఆమె గర్భము దాల్చినదిమొదలు వైద్యులపరిశీలనవలకు, ఔషధసేవ వలకు పాలుగాని దినమొక్కటిలేదు. ఆమె ఎంతటి పథ్యపానములకు కట్టుబడినను శరీరస్థితి స్వస్థత చెంద లేదు. తానున్న యింతటి దుర్బల స్థితిలో తనకు సుఖ ప్రసవము గలుగునా? కలిగినచో జన్మించినశిశువు దక్కునా? మున్నగుసంశయము లామెను పట్టిపీడించి అహోరాత్రములు చిత్తశాంతిలేకుండ చేసినవి. దీనికి తోడాయమ తనభర్త వడవడికలో నొకవింతమార్పు కనిపెట్టినది. ఇదివరలోవలె భర్తదగ్గరజేరి మనోధైర్యము కలుగచేయుటకై ప్రోత్సహించుట మున్నగునవి లేవు. క్రమముగా నతనిదర్శనమే దుర్లభమౌటచే ఆమెకు దుర్బలత్వమునకుతోడు మనోవేదన పైదోడయినది.

* * * *

కష్టము లొంటరిగారావు. కమలకు జన్మించిన పుత్రుడు నామకరణము కాకమునుపే నామమాత్రా వశిష్టుడై గతించెను. తన భర్తృభావిప్రేమ కేనిపై నాధారపడియున్నదో, నిరంతరము తా నేదానికై వేయిదేవుళ్లకు మ్రొక్కుచుండెడిదో అట్టి తన గర్భ ఫలము అందరానిదౌటచే కమలకంటికి మంటికి నేక ధారగ నేడ్చుచుండెను. 'చచ్చెడివారి కేడ్చెదరు చావకయుండెడివారి భంగి' అన్న వేదాంతవాక్య మంద రెరింగినదే. కాని ఆచరణలోనికిమాత్రము తేవడముకష్టము. తేలేము.

నాడు భాస్కరరావు ఏదో తనకువలసిన పుస్తక మునకై బీరువా వెదకుచుండెను. కమల మంచము పట్టినతరువాత అతడు కొంతసేపయినను ఇంటనిలుచుట కిదియె ప్రథమము. సమయముకనిపెట్టి కమల ఆగదిలో ప్రవేశించి, అతనితో సంభాషణ కుపక్రమించెను.

"దేనికొరకై వెదకుచున్నారండీ?"

"నేపడిన బురదగుమ్మినుండి తప్పించుకొను ఉపాయమునకై వెదకుచున్నాను. తెలిసినదా?"

"తమకంతటి మనోవ్యాకులత కలుగజేసే విషయ మేమో నాతో చెప్పరాదా? నావలన లోప మున్నచో సవరించుకొనుట కవకాశ ముండును గదా?"

"లోపము నీదికాదు నాదే. నిన్ను పెండ్లిచేసు కొనేముందు కొంచెం బుద్ధినుపయోగించి ఆలోచింప వలసి యుండెడిది, కాని నాడు నా తెలివి తెల్లవారినది. నేడు దాని ప్రతిఫల మనుభవిస్తున్నాను."

"త్రికరణశుద్ధిగ నాకర్తవ్యమును నెరవేర్చుకొను టకై యత్నించితిని యత్నించుచున్నాను. ఇంకను నావిహితకృత్యములలో తమకు లోపము కనబడుట నాదురదృష్టము."

"నీనడవడికలో లోపమని నేననలేదు. రోగ భూయిష్టవగు నీమూలమువగాని లేకున్న నాపుత్రునకు

పేరు పెట్టుటకుమున్నే నూరేండ్లు నిండియుండునా? ...సరే... జరిగిన దేదియో జరిగినది. ఇంకనూ గతజల సేతుబంధన మేల?... నాజీవితమంతయు ఒక కునిష్టికి ధారపోయుట అసంభవము. నాభావిజీవితాన్ని కంటకరహితంగా చేసుకొనేదారి నేను చూసుకొంటాను. నేటినుండి నీయథేచ్ఛను నీవు ప్రవర్తింపవచ్చు. నా యభ్యంతరము లేదు."

"ప్రేమ స్వార్థలాభకాంక్షి. నిజమే. లేకున్న దైవవశమ్మున నాకనారోగ్యము కలుగుటయు, మన ప్రణయమున కింతటి చాంచల్యము కలిగించుటయు ఏమని తలంచవలయును? 'నిలకడమున్న, తాల్మివహి, నేస్తముదబ్బర...' అని ముద్దుపళని పురుషులస్వాభావికము నెంతటి స్వానుభవముతో నుద్ఘోషించినదో? మన వివాహమునకుపూర్వము మీరాడిన లాలనవాక్యములకు, నేడుపల్కిన నిష్ఠురపువాక్యములకు గల వ్యత్యాసమును పరికించినచో తెలియగలదు. మనకు గల ప్రేమబంధ మగ్నిసాక్షిగా జరిగిన ప్రమాణముగాని తాత్కాలికపు నటన కాదు. కష్టములు కాపురముండవు. నేడు గాకున్న నెలదినములలోనైన నే నారోగ్యము బడయగలను. చెట్టునకు కాచిన కాయలన్నియు ఎట్లు దక్కవో అట్లే కలిగినపిల్లలందరూ చిరంజీవులగుదురన్నమాట అరుదు. ఇంతమాత్రమున నన్ను పరిష్కరించుట న్యాయము కాదు."

"నీచదువు కట్టిపెట్టు. 'త్యజన్తి భార్యాం దశపుత్ర మాతరమ్' భార్య అనుకూలంగాలేనప్పుడు పదిమంది బిడ్డల తల్లియైనప్పటికి విడచిపెట్టమన్నారు. ఈపాటే వాడికి నే తేవరకం లేదు."

"నేను ప్రతికూలంగా నడచేసందర్భం ఒక్కటి నిదర్శనంగా చెప్పమనే కదటండీ ప్రార్థిస్తున్నది."

"ప్రతికూలమేమిటి నాఖర్మం."

"ఏనాడు పరస్త్రీలను సోదరీభావముతో చూడటం మానివేశారో, ఏనాడు మీహృదయపీఠమున పరస్త్రీలకు తావు లభించిందో ఆనాడే మన ప్రేమలతకు చేదుపురుగు పట్టింది. పురుగో లతో నాశన మొందుటయే గాని గత్యంతరము లేదు. మనసు విరిగినతరువాత అతికడం కష్టం. ఒల్లనన్న మిమ్మల్ని పట్టి పెనుగులాడటం, అంకురిస్తున్న మీ నూతనప్రణయానికి అడ్డు తగలడం, మీభావిజీవితాన్ని దుఃఖపూరితంగా చేయటం, నాస్థాన మాక్రమించుకోబోయే నాభాగ్యవతి కపచారమొనర్చడం తప్పు. ఇది దుర్ఘటననుండి తప్పింపలేదు. భగవంతుడిచ్చిన అవయవములు సక్రమముగా నున్నంతకాలము కష్టపడి పొట్టపోషించుకోగలను. సృష్టిలో ఉదరనిమిత్తం ఒకజీవి మరియొక జీవిపై నాధారపడుట నికృష్టజన్మగా పరిగణింపబడు పశుపక్ష్యాదులలో సహితము లేదు. అట్టియెడ మానవమాత్రులకిది అసాధ్యము కాదు. లేనిచో మందో, మాకో, నూయియో, గోయియో చూచుకొని కడతేరగలను. ఇకనైనా నన్ను విడచి, మీ భావిజీవితాన్ని కంటకరహితంగా చేసుకోనండి అంతే. ధన్యవాదాలు." అంటూ కట్టుబట్టలతో 'నా' అన్నవారులేని విశాల ప్రపంచములోనికి వెడలిపోయింది తిరస్కృత ప్రణయిని కమల.

* * * *

భాస్కరరావునకు ద్వికళత్రయోగము సిద్ధించినది. సిద్ధించకేమి మగమహారాజులకు? భార్య కలదన్న విచక్షణ ద్వితీయవివాహము చేసుకొన సంకల్పించుకొన్నవాళ్లకి లేక, చేసేవాళ్లకి లేక, పిల్లనిచ్చేవాళ్లకి లేనప్పుడు మరి వివాహములకేమి విరామము? "కొనెడువారుంటచేతనే గోవులవధ, త్రాగువారుంటచేతనే తాళ్లగీత" అన్నట్లు పిల్లనొసంగువారుండుటచేతనే పెండ్లాడువారు. క్రొత్తపెండ్లాముతో కులుకుతూ [illegible], మోహసముద్రములో మునిగి తేలుచున్న భాస్కరునకు కమల కష్టసుఖములనైన నరయుటకు తలంపు గలుగలేదు. స్వార్థపరులగు పురుషుల స్వాభావికమే యిట్టిది.

పశ్చాత్తాపము

ఆరువత్సరములు గడచినవి. భాస్కరుని రెండవ భార్య కొమార్తెగని పురుటాలిజబ్బువలన నకాల మృత్యువువాతబడెను. భాస్కరునకు నల్దిక్కులా అంధకారమావరించినది. కాళ్లకు సంకెళ్లవలె శిశు పోషణాభారమాతనిపై బడినది. కారణము లేకనే కలహించి ప్రథమభార్యను పరిత్యజించిన ఘట్టమాతని కండ్లయెదుట గట్టినట్లయ్యెను. భార్యను పరిత్యజించుటవలన పరితాపము, మరణించినభార్యకై దుఃఖము, శిశువుపైగలిగిన యభిమాన మొక్కుమ్మడి హృదయమును కలతపెట్ట నాత డున్మత్తునివలె సంచరింప దొడగెను.

* * * *

కమల భర్త యింటనుండి వెడలిన తరువాత కొన్నాళ్లకు ప్రభుత్వపాఠశాలలో నుపాధ్యాయినిగా ప్రవేశించెను. ఆమె తెలివితేటలకును, బోధనాక్రమమునకును ఉన్నతోద్యోగులు సంతసించి ప్రోత్సహించిరి. ఆప్రోత్సాహమువలన నామె కార్యదీక్ష ద్విగుణీకృతమయినది.

నాడు శెలవుదినమగుటచే కమల ఇంటకూర్చొని విద్యార్థినీ వ్యాసరచనలను పరిష్కరించుచుండెను. భాస్కరుడు వికృతరూపముతో ద్వారముదరినుండి “కమలా! కమలా!”యని పిలచుచు లోనికివచ్చి నేరస్తునివలె తలవాల్చి ఆమెమ్రోల నిలచెను. కమల నివ్వెరపడిలేచి, రెండడుగులు వెనుకకువైచి, పొంగి పొరలివచ్చు దుఃఖ మశ్రురూపముగ వెల్లువలై ప్రవహింప “నేటికైనను నే సజీవురాలనైయున్నానని తమకు స్ఫురించుట నాయదృష్ట”మని గద్గదిక స్వరమున పలికెను.

“కమలా! నిన్నాడినమాటలకు, నీకొనర్చిన అపచారమునకు తగిన ప్రాయశ్చిత్తమును బడసితిని. నీయెడ నేనొనర్చినపాపమే నన్ను కట్టికుడిపినది; కుడుపనున్నది. దానికి పరిహారమేలేదు. క్షమార్పణ కోరుకొనుటకైన నవర్హుడనగు నేను నా అంత్యకోర్కెనెరవేర్పబడునన్న విశ్వాసముతో వచ్చితిని. కమలా! నాజీవితము నిరర్థకము. నాకింక మరణమే శరణ్యము. నాశిశువునెట్లయిన పోషించుబాధ్యత నీవు గైకొన్నచో నిశ్చింతగా నసువుల వీడుదును.”

“మీ పునస్సందర్శనము లభించుటచే నేడు సుదినము. మీకు పశ్చాత్తాపము గలుగుటయే నాభాగ్యము. మరల నాకు భర్తృసేవ లభించుటయే నాయదృష్టము. నాకంతమున జీవము లున్నంతవరకు మీరు నిష్పృహ చెంద నక్కరలే”దని భర్తతో కమల అత్తవారింటికి బయలుదేరినది.

బాబూ బ్రదికితిమి!

శ్రీమతి అయ్యదేవర బాలాత్రిపుర సుందరమ్మగారు

సీ. ఏబ్యాచిసనుగునో యెవరినో యనుభీతిఁ, గోలుపు క్రిటిసిజముల్ తొలఁగిపోయె,
వ్రాసినదానినే, రామకోటిగ వ్రాయు నాబ్జరువేమనుఁ లంతరించెఁ,
బాడినపాటనే, పాడించునీనోట్సు ఆపు లెసన్సుల హంగులుడిగెఁ,
దలఁపనితలఁపుగాఁ దగిలెడు టీచింగువర్కు బాధలుకూడఁ బ్రాతవడియె,
గీ. వేళపాళలులేని డ్రిల్ వెనుకఁబడియె, గడిచెడాక్టరు సర్టిఫికెట్ల బాధ
బ్రతికితిమిజీవుడా శాంతపడఁగదోయి, గడచిపోయెను ట్రెయినింగు గండమహహ.
మ. తలుపుల్ ద్వారములున్ బిగించి గదులన్ దట్టించి యేపచ్చికా
యలనో కావున గట్టిపక్వమునకై యత్నించు ట్రైనింగహో
బలవంతంబగు బ్రహ్మచర్యవ్రతసంభారంబు లీయూడుబి
డ్డల యార్భాటము లత్తదెప్పలును జూడంబోము మున్ముందికన్.
సీ. దొరగారితో మాట జరుగురుకై చేయు ముసాబులమజూడఁ బోముముందుఁ
బూర్తిగా స్టైఫండు ముట్టునో ముట్టదో యనుతొట్రుపాటుల నరయమింక
టీచింగువర్కు క్రిటిసిజములెగవేయు సూక్ష్మపద్ధతులను జూడమింక
వేళకునేదియో వి స్తరిలో వేయు, వరదప్రసాదంబుఁ బడయమింక,
గీ. శాంతిబొంది ప్రయాణముల్ సలుమానె, సెలవుకయిపితృదేవతా కులమునకును
జిత్రలేఖనదీక్షయుఁ జెల్లెఁగానఁ, బ్రతుకుజీవుఁడ తీఱె నవస్థలెల్ల.
చ. ఎలుకను దెచ్చి పిల్లియిది యానసుమర్క విధి మూడు కాళ్లపి
ల్లులసృజియించెనన్నఁ దలలుంగదలించుటదీఱె మామనం
బులకుయధేచ్ఛగల్గెఁ బతి పుస్తకమొక్కొక్క దేవుఁడన్న రో
జులుగతియించె నింకఁబరిశుభ్రవునో గిరమబ్బుజీవుడా.
సీ. క్రొత్తపుస్తకము పేరును జెప్పినంత సంపాదింపనెంచు తాపత్రయములు
ప్రాజక్టుడాల్ టను మున్నగునేవియో, మేనుదట్టించెడు మెలకువలును,
నేహిరణ్యాత్మున కెఱుకలేనివరంబు లడుగునుద్యోగ ప్రయత్నములును,
నర్థమెఱుంగని యన్నినోట్సును నొంటికెక్కించు వేదబట్టీయములును
గీ. జిత్రి యులియును అంపంబుఁ జేతఁబట్టి, చెక్కుచున్నట్టునటియించు చేష్టితములు
నిన్నియునుఁగూడ నేటితో సున్నయయ్యె, జీవుడాభీతిలేదింక శ్రేయమొదవు.
చ. పడితిమిసౌఖ్యముల్ గురుల భవ్యకృపామహిమంబు చేనహో
గడిచితిమన్నియుర్కముదము గల్గెను టీచరువృత్తియందు మే
మడుగిడనేగుచున్నను నిరంతరముక్ మిముఁగొల్చియిచ్చటక్
గడిపినరోజులెల్లఁ జిరకాలము మాహృదినిల్చుపోయిగా.

దసరా కుడుము (,వు,) లు

శ్రీమతి శ్రీపాద శారదాదేవిగారు

వ్యాకరణ దీపాగ్రహారములో ఈసారి దసరా మహోత్సవము చాల వైభవముగ జరిపించువిషయమై అచ్చుల పాటివారు హల్లులపాటివారు ఉభయాలవారు కలిసి గట్టి ప్రయత్నముచేయ మొదలిడిరి. క్రియల ధాతయ్య మనుమరాలి మగడొకడు కాశికి వెళ్లి వ్యాకరణశాస్త్రమునందును శబ్ద శాస్త్రమునందును గొప్ప పాండిత్యము సంపాదించుకొని వచ్చినాడు అప్పటి నుండియు తన మాతృభాషయైన ఆంధ్రభాష యందభిమానము గలిగి దాన్ని గూర్చి పరిశోధనచేయ మొదలిడినాడు. అగ్రహారీకులు అతనిని కాశీపండితుడనియే వ్యవహరింతురు. అగ్రహారములోని సహపాఠకులు కొందరు ఆంధ్రవ్యాకరణము అభిమాన విషయముగా నభ్యసించినందున దసరా మహోత్సవ కార్యక్రమములో కాశీ పండితుని ఉపన్యాసము ఒకటి 'ఆంధ్రులు తెలుగువారు'అను విషయముపై నిప్పింప నేర్పాటుజరిగెను. పండితుని యుపన్యాసమునకు ముందు అగ్రహారమునందు దసరా సమయమున కొన్ని ఆకర్షణీయములగు ప్రదర్శనములు జరిగినవి.

వ్యాకరణ దీపాగ్రహారీకులకు రానురాను ఆత్మరక్షణకుగాను కొంతమంది బాలభటులను యుద్ధప్రియులుగా తయారుచేయ వలసిన యవసరమేర్పడినది. అందుచేత కొంతమంది బ్రాహ్మణవిద్యార్థులు క్షత్రియ బాలురవలె ధైర్యసాహసౌదార్యాది సుగుణములనేగాక శారీరకముగా అంగసౌష్టవము గూడ పెంపుచేసికొనిరి. అయితే యిన్ని యుండియు వారికొక్కరీతిదుస్తులు లేకున్నదియు నొకగొప్ప కొరత యేర్పడును. గావున వారికందరకు వారి నాయకుడొక విధమై విలక్షణమైన దుస్తులు కుట్టించి తొడిగించి వారిని తృప్తిపరచి తాను తృప్తి పడినాడు. కాని వారు ధరించు టోపీల విషయమై ఒక్కతీరైన వస్త్రధారణము జరుపుటకు వీలులేక పోయినది. కాబట్టి వారి నాయకుడు వారి నందరిని రెండు తెగలగా భాగించి మొదటివారిని తెలుగు జోదులని పిలిచినాడు. రెండవ తెగవారికి సాంస్కృతులని పేరిడినాడు. తెలుగుజోదులందరు 'థేట్ తెలంగానా' గడ్డకు జెందిన వారనియు సాంస్కృతికులందరు ఉత్తర దేశమునుండివచ్చి దక్కను పీఠభూమిపై నున్న తెలుగువారితో గలసిపోయినారనియు, వారిముఖములు, తలపుత్రెలు, దంతములు, దవడలు, మొదలైన అవయవ పరీక్ష కొంత యొనరించి నిర్ణయించినందున

ఇప్పుడా రెండువర్గములవారికి నేర్పాటు చేసిన శిరోవేష్టధారణ విధానములో భేద మేర్పడినది. అది యీరీతిగానున్నది.

తెలుగుజోదులకందరికి అసలు టోపీలే అక్కరలేదన్నాడు. కాబట్టి టోపీ లేని తెలుగుజోదులందరు ఒక రెజిమెంటులో జేరవలసినవారైనారు. ఇక సాంస్కృతికులకు నైనను నొక్కవిధమైన టోపీల యేర్పాటు చేయ వారి నాయకునకు సాధ్యమనిపింప లేదు. కావున వీరికి మూడువిధములైన టోపీల నేర్పాటుచేసినాడు. కొన్ని 'డు' టోపీలన్నారు. మరికొన్నిటిని 'ము' టోపీ లన్నాడు. ఇంక కొన్నిటిని 'వు' టోపీ లన్నాడు. ఈ మూడువిధములైన టోపీలను నెవ రేవి ధరింపవలసియున్నదను విషయ ములో గొన్ని నిబంధనల నేర్పాటుచేసి నాడు.

తెలుగుజోదులనందరిని యిప్పటి పరి భాషలో వలయశిరస్కులని చెప్పబడిరి. అనగా గుండ్రనితలలు కలవారన్నమాట. వారిజుట్టు కత్తిరింపు విధానము వారికీపేరు కల్పింపచేసినది. వారికేమియు టోపీలు లేకపోయినను జుట్టుకత్తిరింపులో నొక్క రీతి పక్కి యేర్పడినది కాబట్టి ఆ రెజిమెంటు యూనిఫారమునకు నేమియు గొరతరాలేదు.

సాంస్కృతికులలో 'డు' టోపీలు ధరించు వారందరు తలకట్టు కలవారుగా నుండ వలెను. కాని గుడివంటి జుట్టుముడికల వారుగా నుండకూడదు. పుంల్లింగసంజ్ఞకల వారుగా మాత్రముండవలెను. ఈ టోపీలు ధరింపజేయునపుడు తలకట్టులకు తోడొకింత కొమ్ముంచవలసిన అవసరముకలిగినది. 'ము' టోపీలు ధరించువారందరు గుడివంటిజుట్టు ముడికలవారుగా మాత్రముండరాదు. కాని నపుంసకలింగ సంజ్ఞకలవారుగానుండవలెను. 'వు' టోపీలు ధరించువారందరు కొమ్ములు దిరిగినవారై యుండవలెను. కావున వీరికి పుంలింగసంజ్ఞ యుండవలసివచ్చినది. గుడి వంటి జుట్టుముడికల వారందరికి 'డు' టోపీలు తొడిగించి తరువాత నవి తీసివేయవలసిన యవసరము కలిగినది గావున వారి నెల్లైన ప్రత్యేకవర్గములో జేర్పవలసివచ్చి తెలుగు జోదులవలె సాంస్కృతికులలోని వీరుకూడ టోపీలేని రిజిమెంటులోనే జేర్పబడవలసిన వారైనారు.

సాంస్కృతికులలో కొందరు స్త్రీ బాల భటులుకూడ చేరుట తటస్థపడినందున వారి దీర్ఘాంతములైన శిరోజములను గురుచ లగా జేసివైచి ముంగురులూ గిరజాలు కల వారలుగ జుత్తుకత్తిరింపు చేసికొనవలసిన వారైనారు. ఈ రీతిగ సాంస్కృతికులలో అనుకొన్న మూడు రెజిమెంట్లకంటె లెక్క కెక్కువకలవారు కావలసివచ్చినారు.

ఇటువంటి ప్రదర్శనము లెన్నియో నాటి దసరామహోత్సవములో జరిగినవట.

ఈ వ్యాసారంభమున మొదలు తెలిపిన కాశీపండితుని ఉపన్యాసమునకు జనులు క్రిక్కిరిసిపోయిరి. నాటి యుపన్యాససభకు

వెడలిన ఒక వ్యాకరణ పండితునకు వెడలని మఠాశనికి జరిగిన యీాక్రింది సంభాషణను బట్టి ఉపన్యాసమందలి విశేషాంశ సారాంశములు పాఠకులు తెలిసికొనవచ్చును. పై యిద్దఱి పండితులలో నొకరు దేవణభట్లు, నింకొకరు భట్టోపాధ్యాయులు.

దేవణభట్లు—మొత్తంమీద వుపన్యాసకులు చెప్పినదాని సారాంశము ఆంధ్రులు తెనుగువారు ఆరంభంలో ఒక్క తెగవారు కారని తేలింది.

ఈశ్వరభట్టు — అట్లయితే తెలుగువారి నివాసస్థానము యెక్కడదై వుంటుందని ఉపన్యాసకు లభిప్రాయపడుతున్నారు?

దేవణభట్లు—ఆదిని యెక్కడ నివసించెడివారో యెవరు నిర్ధారణచేయలేదట. కాని తెలుగువారికి తెలంగాణమే నివాసస్థలమని—

ఈశ్వరభట్టు—ఆంధ్రులకో?

దేవరభట్లు— ఆంధ్రులకు అమరావతి ముఖ్యపట్టణంగా యేలిన శాతవాహన రాజ్యభాగము ముఖ్యముగా ఇప్పటి కృష్ణ గోదావరీ గుంటూరుమండలములలో నున్న దేశం నివాసభూమై వుంటుందట, కాని—

ఈశ్వరభట్టు—కానేమిటి? నన్నయభట్టు భారతంలోనే ఆంధ్ర తెలుగుశబ్దాలు ఒకదానికొకటి పర్యాయపదాలుగా యున్నాయంటే దానికేం కారణమైవుంటుందంటారు?

దేవణభట్లు—నన్ను పూర్తిగా చెప్పనీయండి — కాని ఆంధ్రులు తెనుగు (తెలుగు) దేశముకూడ ఆక్రమించుకొని తెలుగువారితో కలసిపోయినపుడు ఆంధ్రుల సంస్కృత ప్రాకృతభాషలు ద్రావిడభాషా కుటుంబానికిచెందిన తెలుగుభాషతో సంక్రమించినవట. ఆంధ్రభాషలో ఆదిగ్రంథమనుకొనే భారతము నాటికి ఈ రెండుభాషలు అభేదభావాన్ని పొందినవట.

ఈశ్వరభట్టు—మనంకూడ ఆంధ్ర వ్యాకరణముతో తృప్తిపడిఉండక సంస్కృత వ్యాకరణంలోకూడ కృషిచేస్తే మన కాశీ పండితుల వారివలెనే పండిత పరిషత్తుల్లో బిరుదులు సంపాదించుకోవచ్చును.

దేవణభట్లు—అంతకన్నానా! ప్రొద్దు పోయినది. పోదాం పదండి.

"సదుపదేశములు"

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు

ప్రపంచపరిస్థితులు మన తాతలనాటికంటె మారాయి. ఎక్కడనో గ్రామాదులందు కలరేమో కాని, యీరైళ్లు, మోటార్లు, సైకిల్సు, జట్కాలు వగైరా, ప్రయాణసాధనాలు వచ్చినప్పటినుండి నాగరికత, విద్యాగంధము (కొద్దో, గొప్పో) తెలివి తేటలు ముప్పాతికజనానికి అబ్బినవి. వెర్రిచూపులు చూచు ఆశ్చర్యములు స్త్రీలను వదిలాయి. అన్ని తెలిసిన ముదిమాటలు, బాల్యమువనే కలిగాయి. ఇన్ని విధాల తెలిసికొని చూస్తూ, అనుభవిస్తూకూడ, కంగార్లు, పొరబాట్లు కొందరికి వదలలేదు. దానవచ్చే అపాయములు చూస్తూకూడ సమయానికి బుద్ధి మందగిస్తుంది. దీనికే "బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ" అంటారు. చివరికి వేదాంతము. అందుచే మొదటనే కొంచెము జాగ్రత్తపడిన మంచిదేమో?

రైలు ప్రయాణము:—

నూటికి తొంబదిమంది చేయుచునే యున్నారు. కర్మముచాలకతప్ప తెలివితక్కువచే రైలు దిగిందనుకొండి. లోపల తనవాలూకు జనానాయో, లేక స్నేహితులో వున్నారనితలచండి. ఇవతల వీనికి లోపల వారికికూడా అంత కంగారెందుకు? తనుండిపోతాడా తరువాతిస్టేషనులో ఎక్కినవారు దిగి వీనికొఱకై వేచి యుండవచ్చును. లేదా? గొలుసులాగి తగినకారణము తెల్పవచ్చును. లేదా, తరువాతి రైలులో దిగబడిన మనిషి రావచ్చును. అలాచేయరే కొందరు. ఎజమాని యెక్కలేదు, టిక్కెట్లు ఆయనవద్దయున్నవి, మేమెట్లాగని అనుకోడము కంగారుతో ఉరికేయడం, లేదా రైలుతో పరుగెత్తి ఏపెట్టెలోనో ఎక్కబోయి రైలు వేగము కాగలేక దానిక్రిందపడుటో, చచ్చుటో. ఇట్టి సంభవము లెన్నియేని జరుగుచున్నవని వార్తాపత్రికలు ఘోషించుచున్నవి. ఇట్టివి నిత్యమువిన్నా, కన్నా కూడ తెలిసికోరు. అంతలో తొందరపడక కొంచెము నిదానించినయెడల, ప్లాటుఫారమువారికి బండిలోవారికికూడా సురక్షితమేకదా? అందులకే దానములలో నిదానము శ్రేష్ఠమన్నారు పెద్దలు. మన దార్ల భాగుపడుటకే పెద్దలు సామెతల రూపముగా స్వానుభవములు గ్రంథస్థమొనరించి సదుపదేశము లిచ్చియున్నారు కాని అన్నీ తెలిసిన నాగరికుల మనుకొను మనవారు వేదవి చేతకాని వ్రాతలని తృణీకరించి చేచేతలపని తెచ్చుకొనుచున్నారు. "అతి పరిచయా దవజ్ఞత" యని అస్తమానం రైలు మోటార్లు ఎక్కుతూవుంటే, "జాగ్రతా భయంనాస్తి" అనుమాత్రం మరచి, నేనేమి చేతకానివాడనా యన్న తలబిరుసు తనము ఎక్కువై, బూట్సుకాళ్లతో గబగబా గర్వంగా ఎక్కబోయి ఏ పండుతోలుమీదనో కాలేసి జారి రైలుక్రిందబడి చచ్చినవాళ్లును అవయవ విహీనులై ఆమరణాంతము నిరుపయోగజీవితము గడుపుచున్నవారును అనేకులు గలరు. రైలుపట్టా లమ్మటేవస్తూ, మీదకివచ్చేరైలును గమనించక ఆమధ్య యిద్దరు రైలుక్రిందబడి తునకలుతునకలైనారని వార్తావిదితము. రైలంతదూరాన వస్తూండగనే ఇంతలో పట్టాలు దాటుదామనుకొని వెళ్లబోవుట, దానిక్రిందబడుట భయంకర మృత్యుగహ్వరమున బడుట దృశ్యములగుచున్నవే. అందుచే తెలియదగిన అంశమేమనగా, కంగారుపడక నిదానించి నడచుకొనిన దైవికములు గాక స్వయంకృతాపరాధాపాయములు కొంతవరకు తొలగగలవు.

అగ్నిభయములు:—

నిప్పులవద్దకుపసిబిడ్డలను పోనియ్యరాదు. అశ్రద్ధగా కుంపట్లమీదనుండి కాఫీలు, పాలు, కట్టువస్త్రములచే దింపుట చాలామంది స్త్రీల కలవాటు. అట్టి యలవాటుకు

గురిస్త్రైలంగారుబొమ్మలు భస్మమైనవి చూచితిమి. శీతకాలమున పిల్లలు చలిమంటలు వేసికొని చుట్టుమూగి బట్టలుకప్పుకొని కూర్చుండుట కూడనిపని. పెద్దలట్టివి బాల్యమాది శిక్షించి బోధించి మాన్పించవలయును. లేనిచో తెలియని అమాయిక బిడ్డలఆపదలకు పెద్దలే కారణమగుదురు. ఒకవేళ కర్మముచాలక బట్టఅంటు కుంటేకంగారే హానికలుగజేయును. అంటుకొనినవారు పెద్దవారైతే క్రిందబడి దొర్లుటయో, చిన్నలైతే పెద్దవారు వారిని దొర్లించుటో, లేక ఇంతేమున్న అంటుకొనుచున్నబట్టపై కొట్టుటో శ్రేష్టమైనపని. కంగారుపడితే యుపాయము తోచదు. అపాయము తప్పదు. నిప్పు నీళ్లుకూడా కంగారుమనుజులకు ముప్పే తెచ్చును. ఈతచేతనగునన్న అహంభావుడు తనశక్తి తెలియక నీటిమధ్యకు పోవును. అంతటిలో శక్తి సన్నగిల తిరిగి రాలేక అలసి భయపడి కంగారుచే అడుగంటును. రాకపోకలశక్తి నూహించుకొని యీదుట నిదానము. నిరపాయము. మితితప్పితే మతే పోవును. మితిమీరినఅలవాట్లు, ఆహార,నిద్రావ్యవహారములచే తల వేడెక్కి మతితప్పుట కేమాశ్చర్యము?

చంటిపిల్లలకు "బాలపాపచిన్నె" యను జబ్బు అతిశీతవాతముచే జ్వరమువచ్చి విరేచనబద్ధము కలిగినప్పుడు వచ్చును. ఈసంగతి తెలిసినవారు అట్టిపరిస్థితి రాకుండనే మొదటనే జీర్ణకోశమునకు విశ్రాంతియిచ్చి కాలవిరేచనమగు నేర్పాట్లుచేయుదురు. ఒకవేళ అట్టి జబ్బు వచ్చినదనుకొండి. నిదానించి ఏనీరుల్లిపాయరసమో, ముక్కలో, పిండియో స్మెల్లింగుసాల్టు పీల్పించియో, ఎగురవేసి పట్టుకొనియో చికిత్సలు చేసికొందురు. అయితే అజబ్బు వచ్చినవారిని యుపేక్షించక వైద్యచికిత్సలు వెంటనే చేయాలికాని, గొల్లుమని పదిమంది గోశత్తి చికిత్సలుమానేసి బిడ్డని యొడియందుంచుకొని ఏడ్పు మొదలిడ చుట్టుప్రక్కవాళ్లు మూగి, త్వరపడి నిప్పుచేకాల్చుట మనలో మూడువంతులు జరుగుచున్నది. భయమెక్కువ, నిదానముతక్కువ, కంగారెక్కువ. ఇట్టివాటిలోనే నిజంగా ప్రాణాపాయము కలుగును. అందుచే హడావుడిచేయక క్రియమాత్రం వెంటనే జరుపుకొని బిడ్డల బ్రతికించుకొనవలెనని డాక్టర్లు మొరబెట్టుచున్నారు. స్త్రీలకీ హెచ్చరిక యత్యంతావశ్యకము. సంతానము స్త్రీయధీనమగుటచే తల్లికి ఈముఖ్యోపదేశములు.

బిడ్డడేదేని యపాయస్థలమం దున్నసంగతి గమనించినవారు కేకలు బొబ్బలు పెట్టితే ఆబిడ్డకంగారుపడి అపాయములోనే కూలును. అందుచే మాట్లాడకుండా నిదానముగావెళ్లి వానిని గమ్మున తీయవలెను. పసిపిల్లలనేక మురికిస్థలములలో చేతులుంచి ఆడుదురు. వారు పాపము మంచిచెడుగు ఎరుగని కనుగండులగుటచే ఆచేతులతోనే తినుపదార్థమేదైనను ఎవరుపెట్టినను తిందురు. కాన బాధ్యులు వారికివి మొదటినుండియు శుచిత్వము నేర్పవలెను. నేర్చినబిడ్డడట్టి యలవాటుపడి కాలుసేతులు కడుగుకొననిదే ఏదియు తినడు. బిడ్డలను దరిద్రకొట్టులక్రింద ప్రతివాళ్లను అడిగేగుణము కలుగకుండా తగినబోధ తలిదండ్రులు చేయుచుండవలెను. పిల్లలభవిష్యత్తు తల్లుల హస్తగతమని గుర్తెరుగవలెను. మృదువినయ సంభాషణల కలవాటుపడునటుల బిడ్డలయెదుట పెద్దలు వర్తించవలయును. 'ఏగూటిచిలుక కాపలు'కని ఆర్యవచనము. ముఖ్యముగా అసత్యము, దొంగతనము, కలుగకుండ బాల్యమునుండియే పిల్లలను కట్టుదిట్టపరచవలెను. కొమ్మైవంగనిదే మ్రానై వంగదను సామెత నందరెరిగినదే.

ఒకరింటికివెళ్లే ఆడపిల్లను వినయవిధేయ సద్గుణశీల సత్యప్రవర్తన గలదానినిగాను, ఆయాపరిస్థితులందు తగినయోర్పుకలిగి శాంతశమదమాది భక్తియుతురాలుగాను తయారుచేయుటకు జాతీయ విద్యావిధానమవసరము. అట్టి సద్విద్యనెప్పించి ఇరుకులములకు కీర్తితెచ్చునటుల తలిదండ్రులు జాగ్రత్తదీసికొనవలయును. పసినిసుగునుంచి విసుగుచే బూచిభయము పెట్టరాదు. ఆజన్మ పిరికివారగుటకీ యాదిభయమే కారణమైయున్నది. ఇది క్రొత్తదేమియు గావు. ఆచరణలో బద్ధకములుగాని వింతలుగావు.

బిడ్డలు—ఆరోగ్యము.

బిడ్డల ఆరోగ్యము అందరు గమనింప దగినది. బిడ్డలన ఐదు మొదలుకొని 12 సంవత్సరముల వయస్సు గలవారు. కళాశాల విద్యార్థుల విషయములో చూపునంతటి శ్రద్ధ చిన్నవయస్సులో చూపనందున మనము శ్రద్ధ దీసుకొను కాలమునకు రోగములు ముదిరియుండి అపాయమును దెచ్చును గాన బాల్యమునందే వారి ఆరోగ్యమును గురించి శ్రద్ధ దీసికొనుట ముఖ్యము.

ఆరోగ్యముగ నుండుబిడ్డలకు కాంతిగల వెండ్రుకలు, ప్రకాశమైన కనులు, ధారాళమగు శ్వాస, బలమై శుభ్రముగనున్న దంతములు, రూపుగొనిన కండరములు, విశాలమైన రొమ్ము, చక్కగ బెరిగిన కాళ్లు చేతులు, వంగిన పాదములు, ఆకృతికి సరియగు బరువు మనో భావములు ఉండును.

బాలు రిట్లుండక పోవుటకు వారి స్వగృహము, చదువు పాఠశాల, వాని పరిస్థితులు, పరిసరములు కారణములు. తలిదండ్రుల దుర్నడతలు, అనాదరణ, ఆహారనియమములేమి, దారిద్ర్యము, అశుచి, అనారోగ్యమునకు కారణములు. పాఠశాలయందు విశ్రాంతిలేమి, గాలివెలుతురు లేనిచోట చాల కాలముండుట, ఆట పాటలకు వసతి లేకుండుట కారణములు. తలిదండ్రులు పై జెప్పిన విషయము లన్నిటను శ్రద్ధ వహించుటయేగాక పాఠశాలలో బాలురను వైద్యులు పరీక్షించి సూచించురీతి చికిత్స చేయింపవలయును. బాలుర అనారోగ్యము బాపుటకు ప్రాథమిక పాఠశాలలందలి వైద్య పరీక్షలెంతయు సహాయకారులు.

సాధారణముగ బిడ్డలకు కలుగుచుండు రోగములివి:—

కీళ్లనొప్పులు:—సకాలమున నియమితమైన ఆహారము నివ్వనిచో నివి గల్గును.

పండ్లవ్యాధులు:—బిడ్డలకు పాచి, పులుగు (పిప్పి)పండ్లు సాధారణము. వీని నూడదీయనిచో నితర రోగములను గలిగించును.

కనులజబ్బులు:—అపుడపుడు కన్నులలో లేచుచుండుపుండ్లకు సరియయిన వైద్యము చేయించనిచో దృష్టిమందమగును.

పై జెప్పినవిగాక మలబద్ధము, అజీర్ణము, కడుపునొప్పి, అగ్నిమాంద్యము, బిడ్డలకు అపుడపుడు కలుగుచుండు జబ్బులు. వీనిలో మలబద్ధము ఆహారమునందు నియమము లేకున్నను, వలసినంత వ్యాయామము లేకున్నను కలుగుచున్నది. దీనివిషయమై యెక్కువ శ్రద్ధదీసి కొనుటావశ్యకము. కొందరు పిల్లలు జీర్ణకోశములో క్రిములచే బాధపడుదురు. అపక్వాహారమును తినుట, అశుచియగు చోటులందు నివసించుట, మలమూత్రములు విసర్జించు చోటులందాడుకొనుట దీనికి కారణములు. అశుచియే దురద, గజ్జి, కామిల మొదలగు చర్మవ్యాధుల కలిగించును. ప్రాథమిక పాఠశాలలందు జదువు బాల బాలికలను పరీక్షించి వైద్యులిచ్చు సలహాలతో నేకీభవించి తలిదండ్రులు తదుచితముగ వర్తించుట సమంజసము.

పాకకళ

గోధుమపాల చంద్రకాంతలు

అరశేరు గోధుమలు తెచ్చి నీళ్లలో నానబోయవలెను. ఒక పావుశేరు పెసరపిండి నేతితో కలిపి గట్టిగ చేసికొని యొక రాత్రంతా యుంచి తదుపరి గోధుమలు రోటిలో వేసి మెత్తగారుబ్బి సన్నని శుభ్రమైన గుడ్డలో వేసి వడియకట్టినచో చిక్కనిపాలు వచ్చును. నేతితో కలిపి యుంచుకొనిన పెసరపిండి బాణలిలో వేసి దోరపడునుగా వేచి దించుకొనవలెను. గోధుమపాలను ప్రాయిమీద బెట్టి సలసల మరుగనిచ్చి వేచిన పెసరపిండి యాలకులు బాదాం కిస్మిసు పావుశేరుచక్కెర వేసి కలియ త్రిప్పుచుండిన కొంతసేపటికది గట్టిపడును. తదుపరి ముక్కలుగ గోసికొని బాణలిలో పావుసేరు నెయ్యిపోసి పొయ్యిమీద బెట్టి నాలుగేసి ముక్కల చొప్పున ఎరుపు డాలుగా వేయించి భుజించిన చాలా రుచిగానుండును.

—పోతుల జయలక్ష్మి.

బరిఫీ

మంచి గోధుములను దెచ్చి యొక యరవీసె పిండిగా జేసికొనవలయును. తరువాత అరవీసె పంచదార, అరవీశ నెయ్యి, తులము యేలకులపొడి సిద్ధముగ నుంచుకొనవలెను. నెయ్యిని ఇత్తడిపాత్రలో గాని, కళాయివేసిన పాత్రలో గాని బోసి, బాగుగా మరుగుచున్న సమయమున అరవీసె గోధుమపిండిని దానిలో వేసి కలిపి కొంచెము యెరుపురంగు వచ్చిన మీదట పంచదారను, యేలకులపొడిని వేసి కలియ బెట్టవలెను. కొంతసేపటికి పుడుసుట ప్రారంభించును. బాగుగా పుడికినతరువాత పాత్రను దింపి ఒక బల్లకు నేయి వ్రాసి, పాత్రలోనిది దానిపైవేసి బిళ్లలుకోసి ఉపయోగించుకొనవలయును. నోటిలో వేసికొనిన కరగిపోవును. మిక్కిలి రుచిగానుండును.

—లలితకుమారి.

ఆరోగ్య హల్వా

అరపడి నల్లబియ్యపుపిండి, ముదిరిన టెంకాయపాలు అరపడి, గోధుమరవలు తడిపిపెట్టి పిండినపాలు అరపడి, ఆవుపాలు కాలుపడి వీనియన్నిటిని యొకటిగా కలిపి ఒకపాత్రలో వేసి పొయిమీద బెట్టి విడువక కలియబెట్టుచుండి, నీళ్లన్నియు యింకి గట్టిపడునప్పుడు ఇరువదిరెండు పలముల తెల్లచక్కెరను పాకముచేసి యుంచుకొని ఆ పాకమును కొంచెము కొంచెముగా అందులోబోసి కలియబెట్టుచుండవలయును. అప్పుడు ఎనిమిది పలముల నెయ్యిని కొంచెము కొంచెముగా వేసి కలియబెట్టవలయును. తరువాత ఏలకులు, జాజికాయ, జాపత్రి, కుంకుమపూవు, యివి నాలుగు సమభాగములుగా చేర్చిన పొడి అరపలము అందులో వేసి కలియబెట్టి చేతికి అంటని సమయమున నొక తట్టలో నెయ్యినిపోసి అందులో ఈ హల్వాను చేర్చి రెండంగుళముల మందముగాబోసి, ఆరినమీదట కత్తితో బిళ్లలుగాకోసి భుజించినయెడల చాల ఆరోగ్యముగానుండును.

—పి. కమలావతి.

వరదల ప్రాంతమందలి వారలకుచితమైన తేయాకు

ఇండియను తేయాకు సెస్ సంఘమువారిట్లు ప్రకటించుచున్నారు:—

ఉత్తరఈశాన్య భారతదేశ వరదలో సంయుక్త రాష్ట్రమున కొన్ని జిల్లాల ప్రజలు అపరిమితముగ వెతల పాలగుచున్నారు. గోరఖ్పూరు మున్నగు కొన్ని చోట్ల వేనవేల ప్రజలు వరదల ప్రదేశమునుండి తల దాచుకొనుటకు వచ్చిపడుచున్నారు. పరిస్థితులనుబట్టి ప్రభుత్వమువారు వీరందరకును సహాయము చేయవలసి యున్నది. ఈ వరదలుగలజిల్లాలందు తేయాకు సెస్ సంఘమువారు శిబిరముల నేర్పరచుకొని గొప్పప్రచారమును సల్పుచున్నారు. వరదలచే ఇక్కట్లుపడుచున్న ప్రజలకు ఎంతయో తోడ్పడుచున్నారు. తేయాకు సెస్ పనివాండ్రు వరదలచే బాధపడువారికి ఇచ్చుటకు ఆహారముగాని దుస్తులుగాని లేకపోవచ్చును. సమృద్ధిగ తేయాకుగలదు. పాపమీ ప్రజలకు హాయిగా త్రాగుటకు వేడి తేనీరు నిచ్చెదరు. వారికిది ఉత్సాహమును కలుగ జేయును, ఈ తేయాకు ప్రచారకులు తలదాచుకొను ఈ ప్రజలకే ప్రతిదినము వేలకొలది గిన్నెల తేయాకును పోయుచున్నారు. వీరికి దగ్గరదగ్గరగానే వీరు మసలుచున్నారు. ఈ సంఘమువారు దురదృష్టవంతులగు ఈ ప్రజలకు వర్షబాధ లేకుండ పాకలను వేసి కాపాడి తేయాకును పోయుచు వారు ప్రచారమును దివ్యముగ సాగించుచున్నారని సంఘముతాలూకు సూపరింటెండెంటు సంవారమునుండి అలహాబాదుకు తిరిగివచ్చి తెలియచేసెను. చాలమంది స్త్రీలే ఎక్కువగా తల దాచుకొనుటకు వచ్చుటచే ప్రత్యేకముగ స్త్రీలకు ఏర్పాటులను చేయుచున్నారు. ఆరోగ్యాధికారులు కూడ తేయాకు ప్రచారకసంఘమువారి తోడ్పాటును సహాయమును కొనియాడుచున్నారు ఈ శిబిరములందు ఒక్కరుకూడ రోగపీడితులుగ లేరట. దీనికంతకును కారణము, ఈ ప్రచారకులు సప్లయి చేయుచున్న తేనీరే కారణ మనుచున్నారు.

ఈ కష్టకాలమునకూడ తమకీ తేనీరు సాయపడి సంతోషము నిచ్చుచున్నందులకు వరదలచే బాధపడుచున్న ప్రజలు సంతసించుచున్నారు. వారు తమకష్టముల నోర్చుకొనుటకు ఈ తేనీరెంతయు శక్తిని ఉత్సాహ కలుగచేయుచున్న దనుచున్నారు.

కిచకిచలు

ఒకలోభి యింట్లో పచారుచేస్తూ తన కుమారుడు కిటికీదగ్గర నిల్చుండగా దగ్గరకు వెళ్లాడు. అప్పుడే కుమారుడు తనవద్దవున్న రొట్టెను కిటికీలో నిలబెట్టాడు. తండ్రి అక్కడనుంచి పోసాగాడు. వెంటనే కుమారుడు రొట్టెదీసి తిన మొదలుబెట్టాడు.

తండ్రి:—(ఆశ్చర్యముతో) నాయనా! నీ చేష్టలు నా కర్థంగాకున్నా వున్నాయి.

కొడుకు:—ఏమీలేదు. ప్రక్క యింట్లో మాంసంకూర చేశారు. వాసనవస్తూ వుంది. కిటికీలోగుండా వచ్చేవాసన రొట్టెలోకి రావాలని కిటికీలో బెట్టాను. తరువాత తిన్నాను.

తండ్రి:—(కోపంతో) వెధవా! రొట్టెచాలక కూరవాసనకూడా కావాలా? జాగ్రత. ఇహమీాద వట్టిరొట్టె తినాలి. లేకపోతే దేహశుద్ధి అవుతుంది.

* *
*

భార్య.—(ఉద్వేగంతో) అవును లెండి. కథలోని పాత్రకులాగ మీగుణగణాల్ని వరసగా చదువుతున్నా.

భర్త:—చదివితే చదివావుకాని మెల్లగా నోటిలోనే చదువుకో.

* *
*

ఒకడు:—ఓరేయ్! మనశంకరం వచ్చే వారం కమలాన్ని పెళ్లిచేసుకుంటాడటరా!

ఇంకొకడు:—శైబాస్!! వాడంటే నాకు మహామంట.

* *
*

తండ్రి:—(కోపంతో) నీ ప్రవర్తన ఏమీ బాగులేదు. ఈలా చేస్తావుంటే పోలీసు వాళ్లని పిలవాలిసొస్తుంది.

కొడుకు:— మంచిది. పిలవండి. మనఇంట్లో లైసెన్సులేని పిస్తోలుందని చెబుతాను.

* *
*

కోర్టులోనికి ఖైదీని దీసికొనివచ్చిరి. దొంగతనము చేసిబ్రతుకుటే ఆతనివృత్తి. అతడు గంభీరముగ నిలుచుండెను. సాక్ష్యము ముగిసినతరువాత,

మేజస్ట్రీటు:—నేరము జేసితివా లేదా?

దోషి:—(నిర్లక్ష్యముగా) నీవే కనుక్కో. నీకు జీతమిచ్చేది దానికే!

* *
*

తన ప్రవర్తన మంచిదని నిరూపించుకోవడానికి దోషి పోలీసు సూపరెండెంటునే సాక్ష్యముగా గోరుకొనెను. మేజస్ట్రీటు ఇతరా ఉద్యోగులు ఆశ్చర్యపడిరి. సూపరెండెంటు బోనులోనికివచ్చి కోపంతో,

"అసలు మనిషే నాకు తెలియదు" అని ఉరిమెను.

వెంటనే జ్యూరీలవంక తిరిగి దోషి నవ్వుతూ, ఇలా అన్నాడు.

"చూచారూ? ఇది నా సత్ప్రవర్తనకు సాక్ష్యము. ఈ చిన్నవూళ్లో ఐదేళ్లనుండీ వుంటున్నాగాని పోలీసువారికి నా సంగతే తెలియదు."

ఆడలేక మద్దెలమీదపడి కొట్టుకోవడమా?

శ్రీమతి కందాళం కమలమ్మగారు

'ఏమండీ ?'

'.........'

'ఏంపలకరూ?'

'.........'

'కొంచం టీ తీసుకోండి.'

'.........'

'ఇదో చూడండి చల్లారిపోతూంది.'

'.........'

'జేనిలోనో లయింప చేసేరే మనసును.'

'ఊఁష్! అవతలవో.'

'ఈవాళ ఓలాగున్నారే, యెందుకూ?'

'.........'

'ఏమిటా పుస్తకాలు ?'

'వాటితో నీకేంపని?'

'ఏం? నేను చూడకూడదా?'

'మీారెంత కఠినహృదయులు! రాక్షసులు !!'

'ఎవరండీ? ఆడవాళ్లే?'

'ఆ! నమ్మరాదు. పైకెంతో ప్రేమ చూపుతారు; గాని, తేనెపూసిన కత్తులు.'

'ఆలాగా? కారణమేమో!'

'మరేముంది. వారి సహజమయిన కుటిల స్వభావమే.'

'నేడేమో అంతాక్రొత్తధోరణిగావుంది. ఆ గ్రంథాలేమిటి, వేదాంత గ్రంథాలు గాబోలు! చూడనివ్వండి.'

'ఆ! ఆ!! ఆగు!! ఆగు!!! దగ్గరకురాకు. ఎంతసాహసం!!!!'

'ఇంత చీకాకేమిటి ఆ సాహసాలేమిటి కాస్త చెబుదురూ ?'

'చెబితే ఒప్పుకుంటావా ?'

'నిజమైన విషయమయితే-'

'అయితే నేచెప్పేదాంట్లో అబద్ధంకూడ ఉందన్నమాట.'

'ఏమో నాకెట్లు తెలుసు.'

'బడేబడే కవులు వ్రాసిన ప్రబంధాల్లో గూడానా?'

'చిల్లరగావుండవులేండి.'

'అంతా ఆక్షేపించడమే!'

'అంతాకాకుంటే కొంతైనా లేకపోతే ఆకవులు అంతపలుకుబడి కెట్లా వస్తారు?'

'ఇదా నీ పోహణ.'

'ఈ మాటల కేం అసలు విషయం చెబుదురూ.'

'వినుమరి 'పురుషాణామభావేన' అని అన్నాడే...'

'ఆ శ్లోకం చెప్పిందెవరని?'

'ద్రౌపది.'

'అదేపొరబాటు. వ్యాసుడుకదా వ్రాసినది.'

'కాదు ద్రౌపది చెప్పిందే.'

'ఆడదన్నదంటే మరేమాక్షేపణుంది.'

'ఆలాగని వీటిలో వ్రాసివుంది.'

'వ్రాసినంత మాత్రాన అందరికీ అంటగట్టడమా?'

'నీవు ఒప్పుకుంటావా, యింకా పెడవాదమేనా!'

'నేనేమిటి ఎవరూ ఒప్పుకోరు.'

'ఒప్పుకోకతీరదు. భారతం ఒప్పుకోవూ? బలవంతానైనా ఒప్పిస్తా.'

'చేతయితే...'

'ఒప్పుకుంటావా ? లేదా ?'

'దానికి సమాధానం చెప్పమంటారా ?'

'ఏదీ'

'ప్రతికవీ స్వానుభవంవల్లనే పుస్తకాలు వ్రాసి తమ తల్లులకూ చెల్లెళ్లకూ కూతుళ్లకూ ఈలాంటివే నేర్పుతాడు గాబోలు! అలాంటి నీచమైన అనుభవాలవల్ల నీచమనస్సును పొందినవారు అట్లా వ్రాయడం సహజమే.'

'ఒక్కటీ తలకెక్కడం లేదుసుమా !'

'పూర్వకవులు స్త్రీలను అంత నీచంగా చూడడం కులటలని భావించడము, వారికి పెద్ద బానకడుపనీ, పురుషులకంటే ద్విగుణంగా మెక్కుతారని, దయ్యాలపోలికను వర్ణించడం లేనిపోని సాహసాలు కల్పించి వారిని అధఃపతితులని అనిపించడం, శ్లోకాలు పద్యాలు వ్రాసి గేలిచేయడం మామూలే. లేకుంటే ఏ పుత్తమకాంత పురుషుణ్ణి పాడుచేసింది ? చెప్పండి? వారి నవనీతహృదయము పవిత్రత అవ్యాజమైనవారి మాతృప్రేమ దృఢనిశ్చయమూ అప్రమేయమైన ప్రతిభ కష్టకాలమందైనా తమనునమ్మిన పురుషులను విడువకుండా ప్రేమించే త్యాగమూ వారికేమి తెలుసు. పురుషులంతా స్వార్థపరులు. వారికి అక్కరకొద్దీ కక్కుర్తి!'

'ఇంక నీ వుపన్యాసం చాలించు. ఇదా నీ సమాధానం ?'

'చంద్రుణ్ణి చంద్రికలాగు అరణ్యానికి రాముణ్ణి వెంటాడిన సీత, దొంగతనంగా తన్ను కష్టసాగరంలో వదలిపోయినా, భర్తను ప్రేమించడం మరువని దమయంతి, దొంగవలె తన్ను ప్రేమించి తన్ను నగరవాసుల మాటల్తో 'ధంగు' చేసి లోబరచుకొని తానే స్వతంత్రింగాపోతే తెలియనట్లు అభినయించిన దుష్యంతునే నమ్మిన శకుంతలా మొదలయిన వారు ఎంతోమంది వున్నారా? ఇంక మగవాళ్ల...?'

'సారాంశమేమి తేల్చావుమరి?'

'ఆమాట ద్రౌపది చెప్పిందనిఅనుకుందాం. మరి ఆమె సుశీలకాదంటారా ?'

'పరమ పతివ్రత.'

'పతివ్రత యెట్లా అవుతుంది. రేణుక సీటిలో కార్తవీర్యార్జుని ప్రతిబింబం చూడంగానే శీలం భగంఅయిందని,కళంకంవచ్చిందని చాటాడుగదా వ్యాసుడు. ద్రౌపది త్రికరణ శుద్ధిగా చెప్పినపుడు ఆమె సుశీల యెట్లవుతుంది ? మీా నీతిశాస్త్రం

స్మరణం కీర్తనం కేళిః శ్రవణం గుహ్యభాషణం,
సంకల్పోఽధ్యవసాయశ్చ క్రియానిష్పత్తిరేవచ.

అని ఘోషిస్తుందే.'

'అల్లాంటి పతివ్రత యేమన్నా దోషం లేదు.'

'మా బాగుంది మీమాట. పాపం! దోవలో పాద్యే ఆమెకు పాపం రావడమూ బండబూతులువాగే అమెకు పాపం లేక పోవడమునా! ఆ భారతంలో చెప్పిన, అరుంధతి, అనసూయ, సుదర్శనుని భార్య మొదలయినవారు తమశీలాన్ని ఏవిధంగా కాపాడుకున్నారు? పాతమాటలెందుకూ యిప్పుడు కూడా యెందరుఎన్నికష్టాల్లో తమ మానం నిలబెట్టుకోడంలేదు. ద్రౌపది కిట్టి వాంఛ లేకున్నా కవులందరూ 'తమ హృదయానుమానం'తో స్త్రీలనంతా చూస్తూ లేనిపోని కల్పనలుచేసి వాటి కంటగడతారు. 'పంచమే పతయస్సంతి మహ్యాం షష్ఠోపిరోచతే' అని ద్రౌపదిచే పలికించిన కవి ఎంత అనుమానాల బస్తానో ప్రపంచానికి తెలీదూ? దీన్ని వెనక వేస్కాని ఒక మహాకవి,

'భర్తాయద్యపి కామశాస్త్రనిపుణః విద్వాన్ కులీనోయువా,
దాతాకర్ణసమః ప్రసిద్ధవిభవః శృంగారదీక్షాగురుః।
స్వప్రాణాధికకల్పితా ప్రియతమా స్నేహేన సంవర్ధితా
తంకాంతం పశువద్విధాయతరుణీ జారంపతిం వాంఛతి॥

అని ధైర్యంగా అనేశాడు. ఆ మనువుకు తల్లీ చెల్లెళ్లు వున్నారో లేదో, (వుంటే కూడా దుర్మార్గులుగా వుంటారు లెండి) 'సుందరం పురుషం దృష్ట్వా భ్రాతరం పితరం సుతం....' అని ఏమేమో సెలవిచ్చారు. రామ! రామ!! ఇంతేనా, యీలాంటి వింకా యెన్నో వ్రాశినారు సిగ్గూ బిడియమూ లేకుండా.'

'కొంచం గుక్క తిప్పుకోనియ్యి.'

'ఇంకోక టేమంటే స్త్రీల ప్రస్తాపన వచ్చినపుడు వాళ్లను అధోలోకానికి తొక్కెయ్యడము తమ మాటవస్తే శ్లాఘనగా చెప్పుకోడమూను.''

'ఎవరు! ఎవరు!!'

'ఎవరో ఎందుకు మీ 'ఆంధ్ర కవితా పితామహ' అల్లసాని పెద్దన్నగారే. వారికెంత స్వాభిమానమో చూడండి. మనుచరిత్రలో ప్రవరుణ్ణి ఎట్లా వర్ణించారో. వాని విషపరాఙ్ముఖత యింద్రియనిగ్రహము బ్రహ్మతేజస్సూ—పైన పాదరసమూ! ఇక వరూథినిని—అమరకాంత కుండవలసిన—తుదకు సామాన్యస్త్రీకి వుండవలసిన—గుణాలన్నా లేకుండా, క్రొత్తమనిషి ఒకడు రాగానే నిర్లజ్జగా నిర్భయంగా నిరాఘాటంగా—ప్రవర్తించేటట్టు చూపి స్త్రీ లోకానికంతా కళంకం కల్పించినాడు. అల్లాంటి చెత్తబుక్కులంతా మీరు కళ్లకద్దుకొంటారు.'

'ఇదిగో.....నీ కింత ప్రజ్ఞవుందని ఈ క్షణంవరకూ యెరగను సుమా?'

'నా ప్రజ్ఞేంగాని, మరోమగవాని ప్రజ్ఞ చూచారూ. పాపం! పెద్దనకున్నంత యింద్రియనిగ్రహం భర్తృహరి మహాశయునికి లేదు.'

మ॥ నరకద్వారము, సాహసాకరము, పు
ణ్యస్వర్గ విఘ్నంబు, దు
స్తరమాయాశత పేటి, దంభనిధి, దో
షాధీన, మప్రత్యయో
త్కరను క్షేత్రము, కాలకూట, మమృతా
కారంబు స్త్రీయంత్రము ద్
ధర సెవ్వాడు సృజించె పూర్వమున శో
ధ్యంధ క్రియాపాశముల్.

అని చెడ ఏడ్చాడు. 'కర్మం కాలుపట్టి యీడిస్తే, మొగుడు మోకాలు పట్టి యీడ్చాట్ట' అన్నట్లు స్వర్గద్వారంనుంచీ వాళ్లను కాలుపట్టి యీడుస్తారు గాబోలు స్త్రీలు. 'ఆడలేక మద్దెలమీదపడి కొట్టుకుందిట' పూర్వం ఒకతె. తమ మనస్సును గట్టిపరచుకోలేక పైవారిమీదపడి అఘోరించడం. మీదుమిక్కిలి తమ చంచలతకు సిగ్గైనా పడడంలేదు. ఎవరన్నా అడిగితే 'విశ్వామిత్రపరాశరాదులే అట్లయినప్పుడు మన మేం లెక్కా జమా' అంటారు. 'బలవా నింద్రియగ్రామో విద్వాంస మపి కర్షతి' అని వ్యాసుడు తెలియక చెప్పినాడా అని సమాధానం చెబుతారు. స్త్రీల విషయమైతే వంద ధర్మశాస్త్రాలు వ్రాస్తారు. ఏదో పాపం! 'అహల్య పొరపాటుతో యింద్రుణ్ణి వలచిందని గౌతముడు పూరికేవున్నాడా?'

'ముసలాడుగా మరి!'

మరో తమాషా విన్నారా! సీతమ్మ సొమ్ములు చిక్కినప్పుడు వాటిని ఆనవాలు పట్టేందుకు లక్ష్మణుని ముందు పెట్టాడట రాముడు. వాటిని చూచి 'నాకు మరేవీ తెలీవు. అందెలు మాత్రం ఆమెవని తెలుసు' అన్నాట్ట లక్ష్మణుడు. అంటే ఏమన్న మాట? ఎప్పుడూ ఆమె ముఖమే చూడలేదని. తెల్లవారగానే చూడవలసిన తల్లిలాంటి సీత ముఖం చూడలేదంటే ఏం కారణం? చూస్తే ఎక్కడ మనస్సు చలిస్తుందో అనే సందేహమే సుమండీ!! మగవాళ్లంతా 'అబ్బితే జుట్టు అబ్బకపోతే కాళ్లు' అనే రకం.'

'అల్పవిద్యవారు ఆక్షేపణకోరుట.'

'నిజమాడితే నిష్ఠూరమే లెండి.'

'అయితే పాతపుస్తకాలన్నీ తప్పంటావా.'

'అబ్బే!'

'మరి నీ భావం.'

'ఎవరిభావాలు వారికేవుంటాయి. స్త్రీలు పురుషుల్లాంటివారే. వారికీ హృదయము బుద్ధీ మానమూ లజ్జావున్నాయి. అన్నిటికీ మనస్సే కారణం కనుక మనోనిగ్రహం కలవారిని ఎవరేమి చేస్తారు? సమష్టిగా స్త్రీలను దూషించడం న్యాయం కాదు. పురుషులనైనా అంతే.'

'ఇంత న్యాయదృష్టి కలదానివని అనుకోలేదు సుమా నిన్ను. దీనికేదైన బహుమానం వద్దూ?'

'చాల్లెండి'

'ఇంతసేపూ లేనిసిగ్గు యిప్పుడువచ్చిందే'

పుష్పచయము

అనాథులపాలిట దైవముండడా?

"చెరుపకురా చెడేవు" అను సామెత అందరు ఎరిగినదే. కాని ఎవరికిని తెలియనట్లు చాలమంది ప్రవర్తించుచుందురు; ప్రతిఫలము తగినట్లు పొందుచుందురు. ఈక్రింది యుదంత మొక నిదర్శనమేగాక యొంటరిగ ప్రయాణము చేయుచుండు స్త్రీల కొక పాఠముగూడ నేర్పుచున్నది. స్త్రీలు సాధారణముగా ప్రయాణము చేయునపుడు తమ ఆభరణములన్నియు ధరించియేయుందురు. తమ ధనమును నిరంతరము తమయొద్ద యుంచుకొనుట యుచితమని కొందరి తలంపై యుండవచ్చునుగాని యన్ని వేళలందును, ముఖ్యముగా తగుసహాయము లేక ప్రయాణములు చేయుటయందును ఆభరణముల గురించి శ్రద్ధవహించు టంతకంటె యుచితము. లేకున్న నష్టమును బొందుటయగాక ప్రాణాపాయముకూడ బొందవలసివచ్చును. ఇట్టి సమయములందు దేవునిపైనను, అదృష్టముపైనను, భారమువైచి తాము చేయవలసిన విధులను చేయకుండుట భావ్యముగాదు.

ఒక స్త్రీ టోంగాలో ఒకవూరినుండి మరొకవూరికి పోతోంది. ఆమెతోగూడ ప్రయాణం చేస్తున్న వారు దిగి వెళ్లిపోయారు. ఆమె ఒక్కతే పసిబిడ్డతో మిగిలివుంది. ఆమెవద్దో మొర్రో అని కొట్టుకుంటున్నా వినిపించుకోకుండా టోంగావాలా టోంగాను తోలుకువెళ్లాడు. పోయిపోయి అడవిదగ్గర నిలిపాడు. ఆమెమీదనున్న నగలు రొఖ్ఖం యివ్వమన్నాడు. అందుకు ఆస్త్రీ అంగీకరించనందువల్ల ఆమెను కాళ్లు చేతులు కట్టి పడవేశాడు. ప్రక్కనేవుండి గోలపెట్టుతూవున్న పసిబిడ్డను చంపడానికి దగ్గరలోవున్న పెద్దబండను యెత్తుకురాను వెళ్లాడు. బండను కదిలించాడు. దాని క్రిందనుండి మంచి త్రాచుపాము బుసకొట్టుతూలేచి వాడిని ఆడికొట్టడం. యెన్నిచోట్ల కఱచిందో లెక్కలేదు. వాడు వెంటనే మరణించాడు. దారినలోయేవా రెవరోవచ్చి తల్లిని, బిడ్డను రక్షించే వరకూ ఆపాము ఆ బిడ్డదగ్గరనేవుండి కాపాడుతోవుందట!

* * * *

ధనమా? ఆరోగ్యమా?

ఎవరైనను వివాహమాడ దలంచినచో ధన మతనికి మొదటి రేక మెండేషను. విద్యావంతులై కాలదేశపాత్రముల నెరింగినవారు నేడితర విషయములనుగూడ గమనించుచున్నను 'ధనమూల మిదంజగ' త్తను జాతికి జెందినవారందరు దానిదే ప్రాముఖ్యముగా నెంచి సంబంధములు జేయుచున్నారు. ఆర్థికదుస్థితిగల యీదినములలో నది

నిజమేనని తలిదండ్రులతో పాటు విద్యావతులైన యువతులుకూడ నదేదృష్టి గలిగియుండ వచ్చును. కాని ధన మెంత కరువైనదో దానికంటె కరువైన ఆరోగ్యసంపదను, ధనము కంటె ముఖ్యముగా గమనించు టత్యంతావశ్యకము. ఈవిషయమై జర్మని యువతులకు డాక్టరు గెట్టు ఒసగిన హితవు గమనార్హము.

జర్మనీలో లబక్ అనేపట్టణమున నార్డిక్ సంఘముయొక్క సాంవత్సరిక సమయమున రీచ్ అను జర్మనీ పార్లమెంటు మంత్రివర్గములో చేరిన డాక్టర్ గెట్టు అవివాహితలగు యువతుల కిట్లు కర్తవ్యమును బోధించెను.

మీ భర్తలను గోరుకొనుటలో మీ భర్తలు మంచి దేహారోగ్యముగల కుటుంబములోనివారై యుండు వారినిగా గోరుడు. ఆరోగ్యముగల భర్తకు ధనికుడై రోగియైన భర్త సాటిరాడు. భర్త సత్సంఘములోనివాడై యుండవలయును. వాడే యాదర్శప్రాయుడు. వానియొక్క మంచి నడవడియే వాని శరీరసౌందర్యమని తలంపుడు. ఐరోపాఖండపు పశ్చిమదేశములలోను, ఉత్తరపు దేశములలోను స్త్రీలు తాము అధోగతిపాలగునట్టిదారిలో నడుచుచున్నారు.

నీతినియమములకు లోబడు మనుష్యులతో జాతి యేర్పడవలయును. ఈవిధమైన జాతి యేర్పడుటకు పాలకులు దేశములో దోడ్పడవలయును. వ్యక్తులు సాంప్రదాయకులగు దంపతులగుటకు దోడ్పడవలయును.

జర్మనీలో వారి పూర్వీకులు వైవాహికజీవితకు పవిత్రతను సహకార మొనర్చిరి. నీతిధర్మమును నెంత గౌరవస్థితికి పైకి లేవదీయవలయునో నంత యెత్తునకు వారు లేవదీయగల్గిరి.

పూర్వాచారములను, జాతిధర్మములను, కులధర్మములను నడుపువారలుగ స్త్రీ లుండవలయును. జాతిలో నీతిమార్గ మభివృద్ధిబొందవలయునన్నచో అవివాహితలగు జవరాండ్రు ఆరోగ్యవంతము లయిన జాతులలోనుండు మగవారినే భర్తలుగా గోరుకోవలయును.

* * * *

రష్యాలో స్త్రీలు చేయనిదేది ?

రష్యాదేశమునందలి స్త్రీలస్థితినిగురించి జూలైమాసపు సంచికయందు వ్రాసి యుంటిమి. ప్రపంచమంతటిలో స్త్రీ పురుషుల కెట్టి భేదమునులేని సంఘవ్యవస్థ యొక్క రష్యాదేశమునందే గలదు. ఈవిషయము రష్యాదేశమును స్వయముగ జూచిన వారెల్ల ప్రశంసించియున్నారు. రష్యాదేశమందు ప్రయాణమునల్పి యందలి పరిస్థితుల చక్కగ నెఱిగివచ్చిన డి. పి. పాండేగారు మాడరన్ రెవ్యూ పత్రికయందు వ్రాసినసంగతుల గమనించిన నది తెలియగలదు.

తన జనసంఖ్యలోని అర్ధభాగమగు స్త్రీలను, నిరుపయోగ జీవనమునుండి లేవదీసి, వారికి పనికల్పించి, వారిని మానవసంఘమునకు లాభకరములైన వ్యాపారములలో నియోగించి, ఒక నూతన సామాజికపద్ధతి నెలకొల్పుటయే రష్యావారు యితరులకు ఆదర్శప్రాయముగ నెరవేర్చిన మహత్తరమైన

కార్యము. స్త్రీలవలన జరుగవలసిన జాతీయ కార్యములకు ప్రపంచములో నింకేదేశమునందును యింత ప్రాముఖ్యత యివ్వబడుటలేదు.

రష్యను స్త్రీలు, అన్ని ఫ్యాక్టరీలలోను, బహుళముగా పని చేయుచున్నారు. ఏ వర్కుషాపు చూచినను వీరే కానవచ్చుచున్నారు. అందు ముఖ్యముగా, చేతిపరిశ్రమలో వీరు చేస్తున్న పనులు నిర్వహించుచున్న బాధ్యతలు, ఎట్టివారికైన ఆశ్చర్యమును కలిగింపక మానవు. స్త్రీలే, పెద్దపెద్ద డైరక్టర్లు, మేనేజర్లుగ కూడా, తమ నిర్వహణ సామర్థ్యమును ప్రదర్శిస్తున్నారు.

ఇంతెందుకు? లండనులో, మచ్చునకొక్క స్త్రీయైన ట్రాముబండిని నడుపుచున్నట్లు కనబడదు. ఇక మాస్కోలోనా, ట్రాము కండక్టర్లు, డ్రైవర్లుకూడా సర్వసామాన్యముగా స్త్రీలే!

రష్యాలోని అన్ని ప్రాంతములలోనూ స్త్రీలే విద్యావిభాగమును నడుపుచున్నారు. గవర్నమెంటులోని విద్యాశాఖలో, అన్ని పెద్దపెద్ద పనులను, స్త్రీలే ఆక్రమించుకొని యున్నారు.

వైద్యపరిశోధనా శాఖలోనూ, ఫిల్ము పరిశ్రమలోనూ, న్యాయవాద వృత్తిలోనూ కూడా స్త్రీలే అగ్రస్థానము లలంకరించుచున్నారు.

* * * *

స్వాతంత్ర్య మరీకట్టినచో......?

సంఘమునందలి కట్టుదిట్టములను, మాతాపితల యిష్టాయిష్టములను కూడ లెక్కింపక యువతీయువకులమధ్య ప్రేమ జనించుట సహజము. వారంతట వివాహమాడగోరిన సాధారణముగ తల్లిదండ్రు లిచ్చగింపరు. ఇది యువతీయువకులకు స్వేచ్ఛ గలదన్న దేశములందే సాధారణమైయుండ నిక వారి వివాహమనునది తల్లిదండ్రుల యిష్టాయిష్టములపై నాధారపడియుండు ప్రాచ్యదేశములలో చెప్ప నవసరములేదు. ఐనను తల్లిదండ్రు లితరవిషయములతోపాటు తమతమ సంతానముయొక్క యిష్టాయిష్టములగూడ గమనించిన బాగు. లేకున్న యువతీయువకులు కోరుకొన్నవారిని వివాహమాడ సాధ్యముగాదని యెఱింగినచో సాహసములకుగూడ వెనుదీయరు.

ఫ్రాన్సు ప్రోవిన్సులో వుబాంగుపట్టణమున 16.19 యేళ్ల మధ్యవయసు గల తొమ్మిదిమంది కన్యలు కోరుకొనిన యువకులను పెండ్లియాడుటకు వారి తల్లిదండ్రు లంగీకరింపనందున వారందరును ఆ తొమ్మిదిమందిలో నొకయువతి యింటచేరి గ్రూపుఫోటో తీయించుకొనిరి. తరువాత నల్లమందు కలిపిన సారాను త్రాగిరి. అందువలన వారి కందరికిని స్మృతి తప్పిపోయినది. మరికొన్ని గంటలకొక నౌకరు గదిలోనికివెళ్లుట తటస్థించెను. వెంటనే వారినందరిని మోటారు అంబ్యులెన్సులలో హాస్పిటలుకు పంపిరి. వారికి ప్రాణభయము తొలగినదని మరునాడు డాక్టరులు తెలిపిరి.

రెండేళ్లక్రితము ఫ్రాన్సులో 11 మంది యువకులు యీకారణమువలననే ఒకరిచేతుల నొకరు పట్టుకొని నదిలో దుమికిరి. వారందరును మృతి నొందిరి.